

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ
BİLİM DALI

KORUNMAYA MUHTAÇ
İLKÖĞRETİM 6-8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
SOSYALLEŞME BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Güven KEMERKAYA

DANIŞMAN
Doç. Dr. Adem ÖCAL

Haziran 2012
AKSARAY

Her hakkı saklıdır

T.C
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ
BİLİM DALI

KORUNMAYA MUHTAÇ
İLKÖĞRETİM 6-8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
SOSYALLEŞME BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Güven KEMERKAYA

DANIŞMAN
Doç. Dr. Adem ÖCAL

HAZİRAN 2012
AKSARAY

T.C.

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ KABUL ve ONAY BELGESİ

092203408 Nolu Öğrenci Güven KEMERRKAYA'nın **Korunmaya Muhtaç İlköğretim 6-8 Sınıf Öğrencilerinin Sosyalleşme Becerilerinin İncelenmesi** başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 13.06.2012 tarih ve 2012/18-3 sayılı kararı ile oluşturulan aşağıdaki jüri tarafından İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Danışman : Doç. Dr. Adem ÖCAL, Aksaray Üniversitesi
1. Jüri : Doç. Dr. Adem ÖCAL, Aksaray Üniversitesi
2. Jüri : Yrd. Doç. Dr. Hatice GEDİK, Aksaray Üniversitesi
3. Jüri : Yrd. Doç. Dr. Gökhan ARASTAMAN, Aksaray Üniversitesi
4. Jüri : Unvanı Adı Soyadı (Üniversite)

İmza

Tezin Savunulduğu Tarih : 29.06.2012

ONAY

Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 24.07.2012 tarih ve 2012/26-8 sayılı kararı ile Güven KEMERRKAYA'nın İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans derecesi alması onaylanmıştır.

Doç. Dr. Adem ÖCAL
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

Bugün ülkemizde korunmaya muhtaç çocukların bakımını Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) üstlenmiştir. SHÇEK eli ile yürütülen çocuk koruma sistemi avantajları ve dezavantajları deneyimlerle edinilmiş bakım yöntemlerini içermektedir. Ülkemizde çocuk koruma sistemi olarak üç model uygulanmaktadır; bunlardan birincisi çocuğun aile yanında barındırılması için aileye maddi ve psikolojik vermek, İkincisi ve ülkemizde en çok uygulananı kurum bakım modeli, Üçüncü model ise koruyucu aile modelidir.

Ülkemizde Eylül 2011 itibariyle 52 erkek yetiştirme yurdu, 39 kız yetiştirme yurdu hizmet vermektedir. Bu yurtlarda barınan çocukların toplum ile bütünleşmesi, topluma faydalı bireyler olarak yetişmesi, sosyalleşme süreçlerini sağlıklı olarak tamamlayabilmeleri gereklidir. Devletler çocuk koruma sistemini oluştururken dezavantajlı durumda olan bu çocukların iyi yetişip, iyi vatandaş, iyi insan olmaları yönünde politikalar üretmektedir. Yetiştirme yurtlarında kalan öğrencilere kazandırılmaya çalışılan değerler ve becerilerin ne ölçüde kazandırıldığı konusunda çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Ülkemizde ve tüm dünyada risk grubu olarak bilinen korunmaya muhtaç çocukların sosyalleşmesi toplum açısından oldukça önemlidir. Korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması hem toplum hem de devlet tarafından istenen bir durumdur.

Bireyin topluma entegrasyonu sosyal bilgiler eğitiminin temel amacıdır. Toplumla bütünleşen bireylerin sonraki dönemlerde iyi vatandaş olmaları sosyal bilgilerin hedefleri arasındadır.

Bu çalışmanın amacı, korunmaya muhtaç çocukların sosyalleşme becerilerini tespit etmektir. Ayrıca risk grubunda olan bu çocukların sosyalleşmelerinin önündeki engelleri belirlemek ve bu sorunlara kalıcı çözüm önerileri sunmaktır.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans öğrenimime başladığım ilk günden bu güne kadar hem ders aşamasında hem de tez danışmanlığı esnasında bana sabırla ve ilgiyle değerli katkılar sunan, çalışmanın her aşamasında bire bir katkı sağlayan, beni yönlendiren değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Adem ÖCAL'a şükranlarımı sunuyorum.

Yüksek lisans öğrenimimde emeği geçen tüm hocalarıma; tezin tashihinin yapılmasında katkılar sağlayan Balıkesir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Elemanı Dr. Selahattin SATILMIŞ'a; grafik ve tabloların çizimindeki katkılarından dolayı Mustafa Şaban KESER'e; uygulama aşamasında bana yardımcı olan yetiştirme yurdu müdürleri ile çalışanlarına ve Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin uygulandığı katılımcılara teşekkür ederim.

Araştırma sürecinde çalışmama katkılarından dolayı değerli hocalarım, Yrd. Doç. Dr. Süleyman YİĞİTTİR, Yrd. Doç. Dr. Bayram TAY'a teşekkür ederim. Ayrıca bu tez çalışması aşamasında değerli katkılar sunan meslektaşım Emma Saygı DOĞRU'ya teşekkür ederim.

Maddi ve manevi her türlü fedakârlığı yaparak beni yetiştiren anneme, babama ve tüm Kemer kaya ailesine teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmalarım süresince bana destek olan, benimle birlikte her türlü sıkıntılara katlanan sevgili eşim Eda Zuhâl KEMERKAYA'ya ve canım kızım Bengisu KEMERKAYA'ya bana gösterdikleri anlayış, fedakârlıklardan dolayı çok teşekkür ederim.

Güven KEMERKAYA

29.06.2012

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KORUNMAYA MUHTAÇ İLKÖĞRETİM 6-8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞME BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

Güven KEMERKAYA

Aksaray Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İlköğretim Ana Bilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Adem ÖCAL

Bu çalışmamın amacı, yetiştirme yurtlarında kalan 6-8. sınıf ilköğretim öğrencilerinin sosyalleşme becerilerinin hangi düzeyde olduğunu ortaya koymaktır. Araştırma 4 ildeki 6 yetiştirme yurdunda yapılmıştır. Araştırmadaki veriler nitel ve nicel araştırma yöntemleri birlikte kullanılarak elde edilmiştir. Nicel veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen, geçerlilik ve güvenilirliği sınanan Sosyalleşme Becerisi Ölçeği (SBÖ) ile toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Ayrıca örneklem grubu içerisinde rastgele seçilen 33 öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılarak nitel verilere ulaşılmıştır. Araştırmada, cinsiyet değişkeni ile sosyalleşme becerisi arasında anlamlı fark bulunmuştur. Yaş, yurttaki kalma süresi, anne –babanın hayatta olma durumu, kardeş sayısı değişkenleri ile toplam puanlar arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Araştırmanın nitel verilerine göre, korunmaya muhtaç çocukların arkadaşları ile iletişimde sorun yaşamadıkları saptanmıştır. Çocukların toplumun faydalı bir üyesi olmak için çaba gösterdikleri ve yaşadıkları topluma uyum sağlamayı istedikleri ortaya çıkmıştır. Çalışmaya katılan çocuklar, yetiştirme yurtlarının yapı ve işleyişi ile ilgili birtakım eksiklikleri dile getirmiş, kurum bakımının çocuklar üzerinde oluşturduğu olumsuz etki nedeniyle “kurum bakım modelinin” tekrar gözden geçirilmesinin zorunlu olduğu ortaya çıkmıştır.

2012, Sayfa: 96

Anahtar Kelimeler: Sosyal hizmetler, korunmaya muhtaç çocuk, sosyalleşme, yetiştirme yurtları

Bilim Kodu: 6041

ABSTRACT

Postgraduate Thesis

RESEARCHING SOCIALISATION SKILLS OF 6TH -8TH GRADE STUDENTS IN NEED OF PROTECTION

Güven KEMERKAYA

Aksaray University
Graduate School of Social Sciences
Department of Social Studies Education
Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Adem ÖCAL

The aim of this study is to reveal the level of socialisation skills of 6th – 8th grade primary school children who stay in orphanages. The research has been done in 6 different orphanages in 4 provinces. The data has been obtained from qualitative and quantitative research methods at the same time. The qualitative data have been gathered by Socialisation Skills Scale (SSS) which is developed by the researcher, and is tested its validity and security. The obtained data have been analysed by SPSS programme. Also, the quantitative data have been reached by half-structured interviews with 33 students who are selected randomly from the sample group. In the research, a remarkable difference has been found between the gender factor and the socialisation skill. It has been seen that there is no significant relation between total points and age, duration of residence in the orphanage, status of parents' being alive and number of brothers/sisters. To the qualitative data of the research, it has been determined that the children who are in need of protection do not have any problem with their friends. It has been seen that these children have endeavoured to be a good member of the society, and they wish to adapt the society in which they live. All children participated in this study have expressed some imperfections in the structures and operations of orphanages, and it has emerged that the model of institutional care have to be reconsidered because of the negative effect of institutional care on children.

2012, page:96

Keywords: Social services, children in need of protection, socialisation, orphanages

Scientific Code: 6041

ŞEKİLLER/GRAFİKLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Ön Uygulama Verilerine Ait Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçları.....	49
Şekil 2.2. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Birinci Yarısı İle İkinci Yarısına Ait Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Grafiği.....	49
Şekil 2.3. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Son Uygulama verilerine ait Tek Örneklem Kolmogorov- Smirnov Testi Sonuçları.....	50
Şekil 2.4. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Son Uygulama Verilerine Ait KMO ve Bartlett Testi Sonuçları.....	51
Grafik 3.1. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Uygulandığı Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı.....	52
Grafik 3.2. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Uygulandığı Katılımcıların Yaş Aralığı Dağılımı.....	52
Grafik 3.3. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Uygulandığı Katılımcıların Ebeveynlerinin Hayatta Olma Durumu	53
Grafik 3.4. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Uygulandığı Katılımcıların Kardeş Sayısı Dağılımı	54
Grafik 3.5. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Uygulandığı Katılımcıların Yurtta Kalma Süresi.....	54
Grafik 3.6. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Uygulandığı Katılımcıların Yetiştirme Yurduna Yerleştirilme Nedenleri.....	55
Grafik 3.7. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Uygulandığı Katılımcıların Kardeşlerinin Kaldıkları Yerlerin Dağılımı.....	56
Grafik 3.8. Görüşme Yapılan Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı.....	61
Grafik 3.9. Görüşme Yapılan Katılımcıların Arkadaş Çevresinde Karşılama Algısı.....	62
Grafik 3.10. Görüşme Yapılan Katılımcıların Diğer çocuklarla İletişim Kurma Algısı.....	64
Grafik 3.11. Görüşme Yapılan Katılımcıların Yurtlardaki Yapı ve İşleyişe Dair Algıları.....	65
Grafik 3.12. Görüşme Yapılan Katılımcıların Toplum Dair Görüşlerinin Değer Dağılımı.....	67

TABLÖLAR/ ÇİZELGELER DİZİNİ

Tablo 1. 1. Aile Yanında Bakım Hizmeti Verilen Çocuk Sayısı.	13
Tablo 1. 2. Türkiye’de Kurum Bakımı Sağlanan Kişi Sayısı.....	15
Tablo 1. 3. Çocuk Yuvası Bakım Hizmeti Verilen Çocukların Yaş Yıllara Göre Dağılımı.....	15
Tablo 1. 4. Koruyucu Ailelere Ödenen Bakım Ücretinin Yaş ve Okul Durumuna Göre Dağılımı...	20
Tablo 2.1. Çalışmaya Katılan Öğrencilere ait Demografik Veriler.....	47
Tablo 2.2. Ölçek Geliştirme Sürecinde Bağımsız Değerlendiricilerin Vermiş Olduğu Puanlar.....	48
Tablo 3.1. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Uygulandığı Katılımcıların Maddelere Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	57
Tablo 3.2. Cinsiyet İle Sosyalleşme Becerisi Ölçeği Toplam Puanları Arasındaki İlişkiyi Gösteren T Testi Sonuçları.....	58
Tablo 3.3. Yaş Değişkeni İle Sosyalleşme Becerisi Ölçeği Toplam Puanları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	59
Tablo 3.4. Kardeş Sayısı Değişkeni İle Sosyalleşme Becerisi Ölçeği Toplam Puanları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	60
Tablo 3.5. Yurttan Kalma Süresi Değişkeni İle Sosyalleşme Becerisi Ölçeği Toplam Puanları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	60

SİMGELER DİZİNİ

N	Katılımcı sayısı
\bar{X}	Aritmetik ortalama
p	Anlamlılık
f	Frekans
%	Yüzde
SS	Standart sapma

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	Anabilim Dalı
ANY	Aynı Nakdi Yardım
ÇÇK	Çocuk Koruma Sistemi
ÇEK	Çocuk Esirgeme Kurumu
KMÇ	Korunmaya Muhtaç Çocuk
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
SBÖ	Sosyalleşme Becerisi Ölçeği
SPSS	Statistical Package for Social Science
SHÇEK	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
TMK	Türk Medeni Kanunu

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ŞEKİLLER/GRAFİKLER DİZİNİ	v
TABLOLAR/ ÇİZELGELER DİZİNİ.....	vi
SİMGELER DİZİNİ.....	vii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	viii

BÖLÜM I

1.GİRİŞ	1
1.1. Korunmaya Muhtaç Çocuk Kavramı	1
1.1.1. Çocuk Koruma Sisteminin Yasal Dayanakları	2
1.1.2.Dünyada Çocuk Koruma Sistemi.....	5
1.1.2.1.Amerika’da Çocuk Koruma Sistemi	6
1.1.2.2.İngiltere’de Çocuk Koruma Sistemi	7
1.1.3.Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi	8
1.1.4.Korunmaya Muhtaç Çocuklara Bakım Yöntemleri	10
1.1.4.1.Çocuğun Ailesi Yanında Korunması	11
1.1.4.2.Kurum Bakımı.....	14
1.1.4.2.1.Çocuk Yuvası.....	15
1.1.4.2.2.Yetiştirme Yurdu.....	16
1.1.4.2.3.Çocuk Evleri.....	17
1.1.4.2.4.Sevgi Evleri.....	17
1.1.4.3.Koruyucu Aile Bakımı	18
1.1.4.4.Evlat Edinme	20
1.2. Sosyalleşme.....	22
1.2.1. Sosyalleşme Kuramları	25
1.2.1.1. Toplumsal Roller Kuramı	25

1.2.1.2. Öğrenme Teorileri Kuramı.....	26
1.2.1.3. Psikanalitik Kuram.....	27
1.2.1.4. Toplumsal Etkileşim Kuramı	27
1.2.1.5. Kültürleşme Kuramı.....	28
1.2.2. Sosyalleşme Süreçleri	28
1.2.2.1. Objektif Yönden Sosyalleşme.....	29
1.2.2.2. Subjektif Yönden Sosyalleşme	29
1.2.3. Sosyalleşme Unsurları.....	30
1.2.3.1.Aile.....	30
1.2.3.2.Okul.....	33
1.2.3.3.Akran Grupları	34
1.2.3.4.Kitle İletişim Araçları	36
1.3. Sosyalleşme Becerisi.....	37
1.4. Yetiştirme Yurtlarının Sosyalleştirme İşlevleri	38
1.5.Toplumsal Dışlanma ve Topluma Yabancılaşma	40
1.6. Problem Durumu	42
1.7. Araştırmanın Amacı ve Önemi	43
1.8. Literatür.....	44

BÖLÜM II

2. Materyal ve Yöntem.....	46
2.1. Veri Toplam Süreci	46
2.2.Evren ve Örneklem	47
2.3. Sınırlılıklar	47
2.4. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	47
2.5. Veri Analizi.....	50

BÖLÜM III

3. BULGULAR.....	52
3.1. Araştırmanın Nicel Bulguları.....	56
3.1.1.Korunmaya Muhtaç Çocukların Sosyalleşme Becerisini Etkileyen Faktörler	57

3.1.1.1.Korunmaya Muhtaç Çocukların Cinsiyetinin Sosyalleşme Becerisine Etkisi	57
3.1.1.2.Korunmaya Muhtaç Çocukların Yaşlarının Sosyalleşme Becerisine Etkisi	58
3.1.1.3.Korunmaya Muhtaç Çocukların Ebeveynlerinin Hayatta Olma Durumunun Sosyalleşme Becerisine Etkisi	59
3.1.1.4.Korunmaya Muhtaç Çocukların Kardeş Sayısının Sosyalleşme Becerisine Etkisi	59
3.1.1.5.Korunmaya Muhtaç Çocukların Yurtta Kalma Sürelerinin Sosyalleşme Becerisine Etkisi	60
3.2. Araştırmanın Nitel Bulguları	61

BÖLÜM IV

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	70
KAYNAKÇA.....	79
EKLER.....	87
ÖZGEÇMİŞ	95

BÖLÜM I

1-GİRİŞ

Çocukluğun, bireylerin gelişim aşamaları arasında özel olarak korunması gereken bir dönem olduğu bilinmektedir. Tüm dünya ölçeğinde yaşanan sosyoekonomik problemlerden en fazla olumsuz olarak etkilenen çocuklardır. Bazı çocukların temel ihtiyaçları karşılanamamakta, sağlıklı bireyler olarak yetişmelerinin önünde birtakım engeller bulunmaktadır. Toplum yapısının değişmesiyle geniş aile yapısının desteğini kaybeden ve çekirdek aile yapısının oluşumu ile zayıflayan ailelerin, çocuklarına gereken özeni gösteremedikleri durumlar ortaya çıkabilmektedir. Bu çocukların korunması ve ihtiyaçlarının karşılanması devlet eli ile sağlanmaktadır. Korunmaya muhtaç çocuklar olgusunun ortaya çıkışı bu durumun ürünüdür (Yolcuoğlu, 2009:44). Tarih boyunca korunmaya muhtaç çocuklar tüm milletlerin hassasiyetle üzerinde durdukları bir durumdur. Korunmaya muhtaç çocuk kavramı tanım olarak farklı anlam ifade etmese de, bu çocuklara uygulanan bakım yöntemleri ve bakış açıları toplumlara göre farklılık göstermektedir. Tüm toplumlarda genel amaç korunmaya muhtaç çocukları topluma kazandırmaktır. Ancak yapılan çalışmaların farklı seyir izlemesi toplumların kültürel, ekonomik ve sosyal yapısının farklılık göstermesinden kaynaklanmaktadır.

1.1.Korunmaya Muhtaç Çocuk Kavramı

Çocuğun bakımı ve korunması, onun öncelikle “bir insan” olmasının yanında, toplumun önemli bir unsuru olması ile de ilişkilidir. Bu bağlamda devletler çocuğun bedensel, fiziksel, zihinsel ve ahlaki yönden güvenli bir ortamda yetişmesini sağlamalı ve çocuğun “yüksek yararına” ve yeteneklerine uygun sağlıklı gelişimlerini güvence altına alarak onu yetiştirmektir (Akyüz, 2011:17). Korunmaya muhtaç çocuk, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu gereğince ilgili mahkemelerce haklarında korunma kararı alınan; beden, ruh, ahlak gelişimleri tehlikede olup; ana veya babasız veya her ikisi olmayan, ana veya babası veya her ikisi tarafından terk edilen, ana veya babası tarafından ihmal edilip fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocukları ifade etmektedir (md. 3/b).

1.1.1.Çocuk Koruma Sisteminin Yasal Dayanakları

Toplumda önemli bir yere sahip olan aile kurumunun zarar görmesi, dağılması “korunmaya muhtaç çocuk” kavramını ortaya çıkartmıştır. Toplumlar geleceği olan, nesillerin korunması ve toplumla bütünleşmesi için gerek ulusal, gerekse uluslar arası birtakım yasal düzenlemeler yaparak çocukları koruma kapsamına almışlardır. İnsanlık tarihi boyunca korunması gerektiğini inanılan ve korunma yolları araştırılan çocuklar için çeşitli uluslar arası antlaşmalarla bir takım düzenlemeler yapılmıştır.

“Çocuk ve çocuk hakları korunmalıdır.” ilkesinin kabulü çok eskilere dayanmaktadır. Çünkü çocuk, ruhen, bedenen, ahlaki ve fikri gelişme açısından korunmaya muhtaç bir varlıktır. Fakat bu korumanın eskiden olduğu gibi günümüzde de öncelikle ana-babaya bırakılması, çocuk haklarının korunmasının Milletler Arası hukukta gelişmesini geciktirmiştir. 15. yüzyıl sonlarında İspanyol filozof Vives; çocuk haklarının hukuki korumadan ziyade, eğitim ilkeleri doğrultusunda korunması gerektiğini savunmuştur. Bunu takiben 18. yüzyılın sonlarında Pestalozzi, fakir çocukların cahilliğini ve sefaletini; 19. yüzyılın ilk yarısında Shaftes Bury, işçi çocukların emeklerinin kötüye kullanılmamasını; 19. yüzyılın sonunda Dr. Budin, çocukların ve annelerin korunması gerektiğini uluslar arası sahada savunarak, çocuk haklarının korunmasının öncülüğünü yapmışlardır. Çocuk ve çocuk haklarının korunması ilkesinin kabulü, çocukların din, dil, ırk, millet, renk farkları gözetilmeksizin, çocuklara karşı insanlığın sorumluluğu olduğu fikri ile kabul görmüştür (İnan,1968:202-203). Çocukların korunması ile ilgili koruma örgütünün kurulması fikri ilk olarak 1894 yılında Jules de Jeune tarafından ortaya atılmıştır. Paris Çocukları Koruma Derneği İkinci Başkanı Eduard Julliet’in girişimleri ile çocukların korunması fikrine sıcak bakan bazı Avrupa devletlerinin delegeleri 1911 yılında Paris’te özel bir toplantı yapmışlardır. Gençlik sorunları, çocukların ve annelerin korunması ile ilgili ilk teşebbüsler 1912 yılında İsviçre’de yapılmıştır. Aynı yıllarda benzer nitelikte çalışmalar Belçika’da da yapılmıştır. 1913 yılında Brüksel’de çocuk mahkemeleri, gençliğin gözetim ve denetim altında bulundurulması, evlilik dışı dünyaya gelen çocukların durumları, çocuk ölümleri gibi konuların tartışıldığı “Uluslar arası Çocukların Korunması Bürosu” tarafından özel bir kongre düzenlenmiştir (Akyüz,1980:339-340).

1914-1918 yılları arasında süren I. Dünya Savaşı çocukları ve gençleri oldukça etkilemiştir. Gelecek nesilleri açlık ve sefaletten korumak ve onlara yardım sağlamak Milletler Arası bir zorunluluk haline dönüşmüştü. Bu yardımlara öncülük eden İngiliz

Eglantyne Jebb'in "Çocukları kurtarın" çağrısı tüm dünyada yankı bulmuş ve yardımların gelmesini sağlamıştır. Uluslar Arası Kızılderililer Komitesinin himayesinde 1920 yılında "Milletler Arası Çocuklara Yardım Birliği (UİSE) Union International de "Secoursaux Enfants" kurulmuştur. Bu kuruluş, bir taraftan savaşta zarar görmüş çocukların acil ihtiyaçlarını karşılamış, diğer taraftan da çocukların sürekli olarak daha geniş anlamda korunması için gerekli araştırmaları yapmıştır. Milletler Arası Çocuklara Yardım Birliği ve Londra Çocuklara Yardım Fonunun kurucularından Eglantyne Jebb 1922 yılında, gelecekte "Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi" adını alacak Çocuk Hakları Beyannamesi'nin taslağını hazırlamıştır. Aynı dönemlerde Milletler Arası Çocuklara Yardım Birliği ve Milletler Arası Kadınlar Meclisinin gayretleri ile 26 Eylül 1924'te Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi kabul edilmiştir. Birleşmiş Milletler Teşkilatı, kurulduktan sonra 3 Nisan 1950 yılında Çocuk Hakları Beyannamesini tasarısını kabul etmiştir. Milletler Arası Çocuk Koruma Birliği, 1924 yılında kabul edilen Çocuk Hakları Beyannamesini iptal ederek, 1950 yılında yeni metni yürürlüğe koymuştur. Daha sonra, 20 Kasım 1959 yılında Çocuk Hakları Beyannamesi, Birleşmiş Milletler genel kurulunda kabul edilerek yürürlüğe girmiştir (İnan, 1968:203-205). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin b bendinde "çocuğun yüksek yararı" olarak Türkçeye çevrilen, "yasama organları ya da idari makamlar, mahkemeler, kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun yüksek yararı ve güvenliği temel düşüncedir" fikri benimsenmiştir. Çocukların güvenliğini ve korunmasını sağlamak anne-babanın görevidir. Ancak anne-baba bu sorumluluğunu yerine getiremediği durumlarda devletin ve toplumun bu görevleri üstlenmesi doğaldır (Akyüz, 1991:710). 28 Haziran 1959 tarihinde UNESCO Türkiye Milli Komisyonu "Türk Çocuk Hakları Bildirisi"nin 5. Maddesinde korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili şu ifadeler yer verilmiştir (Çağlar,1973:86):

"Özürlü ve intibaksız çocukların iyileştirilmeleri, sıkıntı içindeki çocukların kurtarılmaları, durumlarına uygun bir meslek için kendi hayatlarını kazanacak derecede, başarılı ve güçlü yetiştirilmeleri ana, baba ile birlikte devletin bu amaçla kurulmuş örgütlerinin ödevidir. Bu kurumlar acilen yeteri kadar artırılmalıdır. Üstün yetenekli çocuklar devletçe ve ailelerinin de yardımı ile en geniş yetişme vasıta ve imkânlarına kavuşturulmalıdır."

1979 yılında başlatılan “Dünya Çocuk Yılı” çalışmaları, 20 Kasım 1989’da Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)’nin BM Genel Kurulu tarafından onaylanması ile sonuçlanmıştır (Yolcuoğlu, 2009:45). Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen sözleşme ile çocuk haklarının korunması uluslar arası sahada imza altına alınmıştır. Dünya ülkelerinin tamamında zor koşullar altında yaşayan ve bu nedenle özel bir ilgiye ihtiyaç duyan çocukların bulunduğu bilinci içinde, çocukların korunması ve gelişmesi ile her halkın kendi kültür değerleri çerçevesinde çocuklarını yetiştirip, koruması doğrultusunda, her ülkedeki, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki çocukların yaşama koşullarının iyileştirilmesi için uluslar arası işbirliğinin taşıdığı önem dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Çocuğun yüksek yararı ilkesi T.C. Anayasası ile de güvence altına alınmıştır. Medeni Kanununun 347. maddesinde, “Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir” ifadesi yer almaktadır. Bunun yanında, Çocuk Hakları Sözleşmesinin 20. maddesinde geçici veya sürekli olarak aile çevresinden mahrum olan veya kendi yararına olarak bu ortamda kalması sakıncalı olan her çocuğun devletten özel yardım ve korunma isteme hakkı vardır. T.C. Anayasasının 61. maddesinde , “*Devlet, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malûl ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar.*” *Ve yine aynı madde de geçen “Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur.* 1982 Anayasasının 41. maddesinde , “*Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar.*” Yine 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan referandumla oylanan, 5982 Sayılı Kanununun 4. maddesinde “*Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.*” Çocuk Haklarına Dair sözleşmenin Korunmaya Muhtaç çocuklarla ilgili olarak, “*Taraf devletler, çocukların bakımı ve korunmasından sorumlu kurumların, hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik, sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhüt ederler*”(UNICEF, 2004:5).

BM Çocuk Hakları Sözleşmesinde bahsedilen “çocuğun yüksek yararı” ilkesinin anayasamızda yer alması, pozitif hukuk açısından olumlu bir adımdır. Bu kapsamdaki bir diğer konu ise T.C. Anayasasının 10. maddesindeki yapılan değişikliktir. Buna göre, 10. maddeye şu ifadeler eklenmiştir. “*Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.*” Söz konusu ifade, çocuklara ilişkin bir “pozitif ayrımcılık” olduğunu açık bir şekilde göstermektedir (Evliyaoğlu, 2011:52).

1.1.2. Dünyada Çocuk Koruma Sistemi

Çocuk koruma sistemi eskiden beri sürekli değişikliğe uğrayarak gelişmiştir. İlk dönemlerde gönüllüler tarafından yürütülen hizmetler, bu konuda profesyonel desteğe ihtiyaç duyulmasından dolayı kurumsallaşmıştır. Korunmaya muhtaç çocuklara verilen hizmetlerin en eskisi ve en çok yapılanı kurum bakım sistemidir. Kurum bakım hizmetinin tarihi M.S. III. ve IV. asra kadar uzanmaktadır (Gökçeaslan Çifci, 2009:54).

Klan tipi ilkel topluluklarda birliğin oluşumu aynı soya mensup olma kuralına göre şekillendiği için çocukların bakımı ve korunması aileye verilmiş bir görevdi. İlerleyen dönemlerde devletler kurulup sosyal müesseseler artınca bunlar çocukların korunmasına müdahil olmuşlardır. Eski Yunan’da kurulan devletlerde çocukların korunmasını üstlenmişlerdir. Sparta Site Devleti’nde devletin çocuk üzerinde büyük yetkileri vardı. Yeni doğan çocuk önce devlet tarafından sağlık kontrolünden geçirilir, sağlıklı bulunan çocuklar yedi yaşında geri alınmak üzere ailesine teslim edilirdi. Yedi yaşına gelen sağlıklı çocuk yetiştirilip, çeşitli alanlarda istihdam edilmek üzere devlete teslim edilme zorunluluğu vardı. Çocuğun normal şartlar altında aile himayesinde olması kanaati genel geçer bir kaide olarak kabul görmüştür. Ancak dünya hukuk sistemlerinin birey haklarına yönelik yapmış olduğu düzenlemeler sonucunda ailenin keyfi uygulama ve davranışlarını sınırlandırmıştır. Çocuk hukuku açısından kendisine özgü bir sisteme sahip olan Roma Devleti, ailede babaya sınırsız yetki verilmişti; baba bu yetkiyi devlet adına memur sıfatı ile kullanabilen baba, ailede yargıç ve cezalandırıcı konumundaydı. Babanın verdiği karar sorgulanmazdı. Küçük çocuklarını öldürme, sokağa bırakma, satma gibi ilginç yetkileri bile vardı. Roma’da çocuk ölümlerinin artması ve çocukların istismarının çoğalması İmparator Valentinianus zamanına kadar devam etmiştir. Valentinianus zamanında çocukların öldürülmesinin yasaklanması aile reisinin yetkisinin zamanla kısıtlanmasını da beraberinde getirmiştir. Bu süreçten sonra tüm yetkiler devlet kontrolüne geçmiştir (Topal, 2006:252-253). Aynı dönemler içerisinde

dünyanın birçok yerinde benzer uygulamalar yapılmıştır. Bu iki çarpıcı örnek çocuk koruma sisteminin geçiş aşamalarının görülmesi açısından önemlidir.

Dünyada çocuklara yapılan bakım sisteminin üç aşamadan geçtiği bilinmektedir. İlk olarak korunmaya muhtaç çocukların gruplar halinde bakımı, koruyucu aile ve küçük grup bakımları son olarak da çocuğun kendi ailesi yanında yetişmesi için yapılan destekleyici çalışmalar olarak sıralanabilir (Gökçeaslan Çifçi, 2009:54).

1.1.2.1.Amerika Birleşik Devletleri’nde Çocuk Koruma Sistemi

Amerika’da çocuklar için kurum bakım modeli 200 yıldan beri uygulanmaktadır. Ancak bu kurumlar sorgulanmaya başladıklarında, kurumların şartlarının düzeltilmesi için çalışmalar yapılmıştır. Kurum bakımı çocuklar için daha iyi bir ortam sağlanıncaya kadar alternatif bir bakım modeli olarak varlığını sürdürmüştür. Amerika’da sömürgecilik döneminde ihmal edilen korunmaya muhtaç çocuklar, yıllarca para karşılığı ucuz işçi olarak kullanılmışlardır. 19. yüzyıl boyunca bu çocuklara güçsüzler yurdunda bakılmış; sağlıksız ortamlarda düzensiz bir insan kalabalığı içinde yaşamak zorunda bırakılmıştır. Bu olumsuz durum, 20. yüzyılda yetimhanelerin hızla gelişmesini sağlamıştır. Yetimhanelerin 19–20. yüzyıl boyunca hızlı gelişimi, bu kurumların dezavantajlı yönlerini de ortaya çıkartmıştır. 1853 yılında ihmal edilmiş çocuklara yönelik koruyucu hizmet sağlayacak olan New York Çocuklara Yardım Topluluğu kurulmuştur. Bu topluluk çocukların kırsal kesimdeki çiftliklerde yaşamlarını sürdürmesinin yolunu açmıştır. Bu durum bir kısım çocuklara bazı katkılar sağlarken, kır hayatına alışık olmayan çocukların gelişimlerini olumsuz yönde etkilemiştir. Amerika’nın eyaletlerinde oluşturulan çocuk yardım toplulukları, çocuk bakımı ile ilgili faaliyetlerde bulunmuş, daha sonra 1883’te Şikago’da Amerika Eğitim Topluluğu kurulmuştur. Bu kuruluş daha sonra diğer eyaletlerde şubeler açarak faaliyetlerini genişletmiş, korunmaya muhtaç çocukları koruyucu ailelere yerleştirmeye başlamıştır. Çocukların yerleştirildiği aileler zaman zaman denetlenerek onlara rehberlik yapılmıştır (Gökçeaslan Çifçi, 2009:54-55). Koruyucu aile modeli yetiştirme yurtlarına göre daha iyi bir model olmasına karşın, çocuk için en iyi bakım yönteminin kendi ailesi yanında bakım olduğu gerçeğini ortaya çıkartması bakımından ilginçtir.

19. yüzyılda kurum bakım modelinde sağlanan imkânların çocukları olumsuz etkilemesi “kulübe tipi ev-cottage plan” modelinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu model, geniş bakım yurtlarının yerine, aile gibi hareket eden, anne ve baba görevini üstenen

yetişkinlerin bakım yaptığı kurumsal yapıdır. Kulübe tipi evlerde aile ortamı inşa edilmeye çalışılmıştır. Çocukların bakımı için denenen yöntemler çocuğun mümkün olduğu kadar kendi ailesi yanında bakılması gerektiği fikrini ortaya çıkartmıştır (Gökçeaslan Çifçi, 2009:55). ABD’de Çocuk Refahı Yasası ilk olarak 1935 yılında çıkartılmıştır. Bu yasa ile eyaletler, çocuklara ve onların ailelerine yönelik koruyucu ve önleyici hizmetler başlatmışlardır. Sosyal Güvenlik Yasası ile çocukların korunması, tedavi edilmesi ve ailelere yönelik maddi yardım yapılmıştır. 1993 yılında Aile Koruma ve Aile Destek Programı kabul edilmiş; çocukların aileleri ile birleştirilmesi hedeflenmiştir. 1997 yılında kabul edilen Evlat Edinme ve Güvenli Aileler Kanunu ile koruyucu bakım sağlanan çocukların 12 aylık gözetim süresi sonunda aileleri ile bir araya gelmeleri sağlanmıştır. ABD’de 2000 yılında kurum bakımı sağlanan çocukların %43’ü için, aileleri ile yeniden bir araya getirilme hedefi konmuştur. Yapılan çalışma sonucunda kurum bakımındaki çocukların %60’ı ailelerinin yanına geri döndürülmüştür (Kocaoğlu, 2010:28).

Gökçeaslan Çifçi (2009)’a göre, bugün Amerika’da her on bin çocuktan 75’i koruma altına alınmıştır (yaklaşık yarım milyon çocuk). Bu çocuklara sağlanan hizmetler, küçük gruplar halinde bakım modeli yani grup evi bakım modeli, koruyucu aile modeli, aile destekleme ve aile yanında bakım modelidir.

1.1.2.2. İngiltere’de Çocuk Koruma Sistemi

İngiltere’de korunmaya muhtaç çocuklara yönelik hizmetlerin gelişimi Amerika’daki gelişmelere paralellik göstermiştir. İngiltere’de çocuk koruma hizmetleri I.Dünya Savaşı’ndan sonra hız kazanmıştır. Hükümet tarafından 1930 yılında Elizabeth Yasası olarak bilinen yasa tekrar gözden geçirilmiş, yetim, ihmal edilmiş, zarar görmüş veya psikolojik sorunlu ailelerin çocuklarını da koruma altına alıyordu. Bu dönemde suça karışmış çocuklar bölgesel idarelerin bakımına verilirler veya ıslahhane, şartlı öğrenci evleri denen kurumlarda bakımları sağlanırdı. 9 yaşın altındaki çocuklar koruyucu aileye (fosterfamily) verilirdi. 19. yüzyılın ikinci yarısında, koruyucu bakım (fosterhome), grup evleri (cottagehomes), dağınık evler (scattered home) ve çocuk yuvaları (nurseries) sistemi gelişmiştir. Aynı dönemde azınlıkların çocukları için ise çalışma evleri (workhouse) oluşturulmuştur (Gökçeaslan Çifçi, 2009:57).

1989 yılında kabul edilen Çocuk Yasası ile bu alanla ilgili yapılmış tüm kanunlar birleştirilmiştir. Çocuk Yasasını temel ilkeleri oluşturulurken önceki çocuk yasalarından

faydalanılmıştır. Örneğin çocuk refahının her şeyden önemli olduğu ilkesi 1933 tarihli Çocuk ve Genç Bireyler Yasası temel alınmıştır. Bu ilkeye göre, çocuklarla ilgili verilen tüm kararlarda çocuk için yararlı olanın yapılması gereğinin vurgulanmasıdır. İngiltere’de sosyal hizmetler ülke genelinde, il düzeyinde örgütlenmesini tamamlamıştır. Her il müdürlüğü ulusal standartlara uygun hizmet birimleri oluşturmuştur. Bu birimler, aile ve çocuk, özürllüler, yetişkin hizmetleri, suça yönelmiş gençler, bakım sonrası destek gibi hizmetler vermektedirler (Kocaoğlu, 2010:30-31). İngiltere’de uygulanan sosyal hizmet gereği çocuklar, öncelikle aile yanında, bu mümkün değilse koruyucu aile veya evlat edinme, son olarak da kurum bakımı tercih edilmektedir. Günümüzde İngiltere’de ve Galler bölgesinde 60 bin çocuk koruma altındadır. İngiltere’de korunmaya muhtaç çocukların % 65’i koruyucu ailede, % 12 çocuk evlerinde ve % 23’ü kendi ailesinin yanında bakılmaktadır (Gökçeaslan Çifçi,2009:59).

1.1.3.Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi

Tarih boyunca kurulan tüm Türk devletlerinde gelenek gereği kimsesiz çocuklara sahip çıkılmıştır. Bu himaye şekli bazen vakıflar, bazen de kişiler eli ile yürütülmüştür.

İlk olarak Moğolistan’da bulunan Von Le Cop’un Doğu Türkistan’da Turfan bölgesinde ortaya çıkardığı kayıtlarda, çocukların korunması ile ilgili hükümlere rastlanmıştır. Çocukların korunmasının devlet tarafından ilk defa düzenli hale getirilmesi İlhanlılar Devleti’nde görülmektedir. 1295-1304 yılları arasında İlhanlı hükümdarı Gazan Mahmut Han, ülkesindeki çocukların bakım ve korunması için yetimhaneler açmıştır. Bu yetimhaneler 100 çocuk barındırma kapasitesine sahipti. Bu tür kuruluşlar gönüllük esasına dayandığından ilerleme kaydedememiştir (Zevkliler, 1968:174).

Korunmaya muhtaç çocuklar, yüzyıllar boyunca vakıflar, dernekler, hayır kurumları tarafından himaye edilmiştir. Osmanlılar Döneminde devlet sadece denetleme ve kontrol mekanizmasını işletmiştir. On bir asırlık bir geçmişi olan vakıflardan yoksul ve kimsesiz birçok çocuk faydalanmıştır. Ancak yapılan bu olumlu çalışmalar devlet tarafından yürütülmediği için yerel hizmet vermekten öteye geçmemiştir. Devlet eliyle çocuğa layık olduğu önemi vermek, onu bedensel, ruhsal ve ahlaki yönden himaye etmek amacıyla yapılan ilk düzenlemeler ise Tanzimat Döneminde başlamıştır. Tanzimat döneminde ailenin sadece dini ve geleneksel eğitim yönünün yanı sıra ailenin sosyal sorumluluğu da ele alınmaya başlanmıştır. Tanzimat Döneminde kimsesiz

çocuklarla ilgili nizamnameler (tüzükler) çıkarılmıştır. 18 Aralık 1851 tarihli Eytam Nizamnamesi, yetim mallarını korumak amacıyla çıkartılmıştır. Yine aynı dönemde Emval-i Eytam (yetim malları) Bakanlığı kurulmuştur. Günümüzde de varlığını devam ettiren “Darüşşafaka (şefkat evi) Tanzimat Döneminde kurulan bir eğitim kurumudur. Kimsesiz çocukların himayesi için kurulmuş bir diğer kurum da “Darülaceze”dir. 1895 yılında çıkarılan bir tüzük ile dilencilik yapan çocukların sosyal ve psikolojik durumlarını düzenlemek için tedbirler alınmıştır (Akyüz, 2010:290-291).

Günümüzdeki anlamıyla sosyal hizmetlerin Osmanlı Devleti döneminde Dâhiliye Vekâletine bağlı bir genel müdürlük olarak yürütüldüğü bilinmektedir. Tuna Valisi Mithat Paşa tarafından kurulan ıslahhaneler kısmen korunmaya muhtaç çocuklara hizmet vermekteydi. Ancak 1914 yılında kurulan darüleytamlar (yetimhaneler) günümüzdeki yetiştirme yurtlarının ilk adımını oluşturmuşlardır. Darüleytamların ayakta durmasını yardımsever insanların destekleriyle sağlamıştır. Ayrıca bu dönemde devletin evlad-ı şuheda vergisi (şehit çocukları vergisi) adı altında yeni bir vergi topladığı bilinmektedir. Birinci Dünya Savaşı sonrasında darüleytamlar Maarif Nezaretine bağlı bir genel müdürlük olarak varlığını sürdürmüştür. Daha sonraları TBMM, darüleytamları Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı)’ne bağlamıştır. Ancak iki yıl sonra tekrar Maarif Vekaletine bağlanmıştır (Yurdakul, 1995:69).

Çocuk Esirgeme Kurumunun temeli olan Himaye-i Etfal Cemiyeti, 1908 yılında Kırklareli’nde kurulmuştur. Kurulduğu dönemde mahalli bir kuruluş olarak faaliyet gösteren cemiyet çalışmalarını Balkan Savaşı’na kadar sürdürmüştür. 1917 yılında şehit çocuklarını korumak için yeni bir cemiyet kurulmuştur. Himaye-i Etfal Cemiyetinin resmi kuruluşu ise 1921 yılıdır. Himaye-i Etfal Cemiyeti yurt genelinde yayıldığı gibi yurt dışında da şubeler açmıştır. Himaye-i Etfal Cemiyeti sadece şehit çocuklarına değil, korunmaya muhtaç olan tüm çocuklara sahip çıkmıştır. Çocukların muayene ve tedavilerini üstlenmiş olup, onlara nakdi ve gıda yardımı yapmıştır. Himaye-i Etfal Cemiyeti, daha sonraki adı ile Çocuk Esirgeme Kurumu devletin ve halkın vermiş olduğu destek sayesinde sosyal hizmet alanını tecrübe ederek öğrenmiştir. Çocuk Esirgeme Kurumu, korunmaya muhtaç çocukları korumanın yanında sistemli yayın faaliyetleri ile de büyük kitleleri etkileyerek yapılan hizmetlerin tanıtılıp destek bulmasını sağlamıştır. Bu yayınlar: Çocuk Mecmuası, Ana Mecmuası, Çocuk, Çocuk ve Yuva, Gürbüz Türk Çocuğu, Türk Kadını, Çocuk Haftası gibi süreli yayınlar oldukça dikkat çekicidir (Çılgın Sınar, 2004:98-99). Ülkemizde sosyal hizmetler alanında büyük

hizmetler yapan önemli kuruluşlardan biri olan Çocuk Esirgeme Kurumu 1921 yılında Ankara’da on arkadaşın aralarında topladıkları 20 lira bütçe ile faaliyetlere başlamıştır. “Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti” olarak hizmete başlayan kuruluş “Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu” olarak yoluna devam etmiştir (Dicleli,1946:117).

30 Haziran 1921 tarihinde kurulan Çocuk Esirgeme Kurumu çalışmalarına kuruluşundan 3 ay sonra 01 Ekim 1921 tarihinde başlamıştır. Çocuk Esirgeme Kurumu ilk olarak cepheye silah ve cephane taşıyan annelerin çocuklarının bakımını üstlenmiştir. Çocuk Esirgeme Kurumu (ÇEK) 1922 yılında çalışmalarını üç alan üzerinde yürütmüştür: Muayene, para yardımı ve koruma. Çocuklar için yiyecek ve içecek yardımına 1923 yılında başlamıştır. 1924 yılında süt dağıtımına başlamış, 1926 yılında çocuklar okullara yerleştirilmeye ve onların okul ihtiyaçları karşılamaya başlamıştır. Aynı yıl doğum yardımına başlamış; binlerce aileye doğum yardımı yapılmıştır. 1929 yılında diş sağlığı ile ilgili çalışmalara başlanmış; 150.000 çocuğun muayene ve tedavisi yapılmıştır. 1940 yılında kütüphaneler kurulmuş, 1942 yılında ise “Çocuk Bakım Öğütleri” kitabını hazırlayıp 33.618 anneye ulaştırarak, çocuk bakımı konusunda bilinçlendirme çalışması yapmıştır. Kurtuluş Savaşı sırasında kurulan ÇEK, çocukların sağlık ve beslenme konuları ile ilgilenmiştir. Kuruluş zamanla gelişim göstermiş hizmetlerini daha geniş kitlelere yaymış, kimsesiz çocukların barınma ve eğitim ihtiyaçlarını karşılamıştır. 1960’tan itibaren ekonomik durumunun zayıflaması ve bağışların azalmasına paralel olarak kurumun hizmet kalitesi de düşmüştür. Daha sonraki yıllarda kendi başına ayakta duramayan kurum 1980 yılında da dönemin başbakanından yardım istemiştir. 24 Mayıs 1983 tarihinde kabul edilen, 27 Mayıs 1983 tarih ve 18059 sayılı resmi gazete (RG) yayınlanan 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu bütün hakları ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’na devredilmiştir. SHÇEK halen Başbakanlığa bağlı bir kuruluş olarak hizmet vermektedir (Cebe, 2005:49-50).

1.1.4.Korunmaya Muhtaç Çocuklara Bakım Yöntemleri

Çocuk Hakları Sözleşmesine göre, çocuğun yetiştirilmesinde ve gelişmesinin sağlanmasında anne-babanın birlikte sorumlu olduğu belirtilmiştir, aynı sözleşmeye göre devlet, çocuğun yetiştirilmesi için, ailelere durumlarına uygun yardım yapacağı ve çocukların bakımı ile ilgili kuruluşların, faaliyetlerin ve hizmetlerin gelişimini sağlayacağı ifade edilmiştir. Bu çalışmaların yapılmasında devlet çocuğun yüksek yararını dikkate almıştır (ÇHS, 1989: md.18).

Çocuk koruma sisteminin, çocuğun öncelikle ailesinin yanında korunması, bunun mümkün olmadığı durumlarda koruyucu aile, evlat edinme ve son olarak da kurum bakım modelinin uygulanmasını sağlayacak şekilde sistemleşmesi gerekmektedir. Aslında Çocuk Koruma Kanunu ve Kalkınma Planları aynı ilkede birleşmişlerdir. Fakat uygulama aşamasında bu önceliklere dikkat edilmemektedir. Ülkemizde son yıllarda ailenin güçlendirilerek, çocukların aile yanına döndürülmesi çalışmaları hız kazanmıştır. Ancak uygulamada ailenin yaşam koşullarının çocuğun gelişimine uygun olup olmadığına bakılmadığı, çocuğun koruma altına alınma nedenlerinin devam edip etmediğinin detaylı araştırılmadığı, aileye maddi destek sağlanarak çocuğun aileye döndürüldüğü yönde ciddi eleştiriler vardır. Bu bağlamda çocuğun sadece ekonomik yoksunluk nedeni ile korunma altına alındığı varsayılmakta, oysaki çocuğunun fiziksel, psikolojik, duygusal, sosyal ve ahlaki yönden zarar görüp görmediğine bakılmamaktadır (Akyüz, 2011:39).

Ülkemizde ve tüm dünya ülkelerinde çocuk koruma sistemleri, çocuklara sağlanan bakım yöntemleri hakkında çalışmalar yapılmaktadır. Çocuk bakım yöntemlerinin gelişimi, uygulanan yöntemlerin eksik ve kusurlarının görülmesi ile değişikliklere uğramıştır. Korunmaya muhtaç çocuklar için bakım yöntemi seçilirken “çocuğun yüksek yararı” dikkate alınmaktadır. Günümüzde uygulanan çocuk bakım yöntemleri 4 ana başlıkta toplanmıştır:

- 1- Çocuğun ailesi yanında korunması
- 2- Kurum bakımı
- 3- Koruyucu aile bakımı
- 4- Evlat edinme

1.1.4.1.Çocuğun Ailesi Yanında Korunması

Aile yanında korunma yöntemi, çocuğun sosyal gelişimi düşünülerek ortaya atılmış bir fikirdir. Çocuk aileden kopmadan, anne, baba ve kardeşleri ile sosyal gelişimini tamamlaması amaçlanmaktadır. Bu yöntem genellikle ekonomik nedenlerle çocuklarını yetiştirme yurtlarına vermek isteyen ailelere maddi destek sağlanmaktadır. Aile çocuğa bakamayacak durumda ise ailenin durumunun iyileştirilmesi için gerekli sosyal destek verilerek aile ayakta tutulmaktadır. Yoksul oldukları için çocuklarını yuva/yurtlara bırakan ailelere sosyal desteğin yanında eğitim de verilmesi sosyal devlet olmanın bir

gereğidir. Yapılan incelemeler, yardımlar ve verilen eğitimlerin sonucunda aile çocuğa bakacak/koruyacak yeterliliğe ulaşmamışsa, zorunlu olarak kurum bakımı devreye girmektedir. Kurum bakımı ne kadar üst düzeyde olursa olsun, asla ailenin yerini tutamayacağı göz ardı edilmemelidir. Çocukların korunması ile ilgili olarak 15/07/2005 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) ile çocuklar yasal güvence altına alınmışlardır. İlgili kanunun 5. Maddesinde “*Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir*” denmektedir. Çocuk Koruma Kanununun koruyucu ve destekleyici tedbirler başlığı altında alınacak tedbirler şöyle sıralanmaktadır:

a) Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye,

b) Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine,

c) Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine,

d) Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına,

e) Barınma tedbiri, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirdir.”(ÇKK, 2005, md:5)”

Akyüz (1991)’e göre ekonomik nedenler gösterilerek çocukların kurum bakımı altına alınması sakıncalı bir durumdur. Çünkü zorunlu olmadıkça çocukların aile birliğinden ayrılarak kuruma yerleştirilmesi çocukların anlayabileceği bir durum değildir. Bundan dolayı SHÇEK yoksulluk nedeniyle çocuklarını kuruma yerleştirmek isteyen ailelere “Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliği” ile ailelere nakdi yardım yaparak çocuğun ailesi yanında korunmasını sağlamıştır. SHÇEK’in verilerine göre, 2011 Eylül itibari ile aile yanında bakım hizmeti alan çocuk sayısı Tablo 1.1’de gösterilmiştir;

Aile Yanında Bakım Hizmetleri	Faydalanan Kişi Sayısı
Özürli Evde Bakımdan Yararlanan Kişi Sayısı	339.186
Aileye Döndürülen Çocuk Sayısı	7.878
Koruma Altına Alınmadan Aile Yanında Desteklenen Çocuk Sayısı	24.919
Koruyucu Aile Sayısı	1.197
Koruyucu Aile Yanındaki Çocuk Sayısı	1.290
Evlat Edindirme Hizmetlerinden Yararlanan Çocuk Sayısı	11.347
Ücretsiz Kreş ve Bakımevlerinden Yararlanan Çocuk Sayısı	1002

Tablo 1.1. Aile Yanında Bakım Hizmeti Verilen Çocuk Sayısı (SHÇEK,2011)

Koruma kararının alınmasında ailenin ekonomik yetersizliğine %8, anne babanın boşanmasının %14 ve annenin ve/veya babanın çocuğu terk etmesinin %28 etkisi olduğu belirlenmiştir (İşkol Fidan,2005). Kalaycı (2007) tarafından 113 denekle yapılan araştırmaya göre, çocukların kurum bakımına alınma nedenleri: boşanma %19,5; fakirlik %4,4; anne veya baba tarafından terk edilmiş olma %7,1; ebeveynlerinin her ikisi tarafından terk edilmiş olma % 2,7 olarak tespit edilmiştir.

Saraç (2011) araştırmasında, 42 korunmaya muhtaç çocuk üzerinde çalışmış ve koruma kararının alınmasında zihinsel, ruhsal, sosyal ve ekonomik yetersizliklerin %40,5; terk %9,5; aile birliğinin bozulması % 42,9 olarak tespit edilmiştir. Belirtilen araştırmalara göre kuruma yerleştirilme nedenleri arasında ekonomik nedenlerin, aile düzeninin bozulmasının ve anne babanın boşanmasının oran olarak yüksek olduğu görülmektedir.

SHÇEK tarafından yürütülen Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi ile muhtaçlıkları nedeni ile kurum bakımına alınmış çocukların korunması, bakımı ve yetiştirilmesine yönelik hizmetlerin mümkün olduğu ölçüde kendi yaşam ortamlarında verilmesi amaçlanmaktadır. Kurum bakımı altındaki çocukların ise ailelerine sosyal ve ekonomik destek sağlanarak aile yapısı güçlendirilmektedir. Böylece çocukların kurum bakımından geri alınması yönünde çalışmalar yapılmaktadır. 2828 Sayılı SHÇEK Kanunu'nun, 9. maddesi (b) fıkrasında; *“öncelikle çocuğun aile içinde yetiştirilmesi ve desteklenmesi için aileyi eğitim, danışmanlık ve sosyal desteklerle güçlendirmek”, (d) fıkrasına göre de “yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamlarını en düşük düzeyde dahi sürdürmekte güçlük çeken kişi ve ailelere kaynakların yeterliliği ölçüsünde sosyal ve ekonomik desteklerde bulunmak amacıyla gerekli hizmet ve programları geliştirmek ve uygulamak”* SHÇEK'in görevidir (SHÇEK, 2011).

Aile birliğinin korunması ve çocukların kendi ailelerinin yanında yetişmelerinin sağlamak 2828 Sayılı SHÇEK kanununun gereğidir. Çocukların öncelikle kendi ailesi

yanında kalması için gerekli tedbirler alınmaktadır. Zorunlu kalmadıkça çocuklar kurum bakımına alınmamakta, son çare olarak kurum bakımı uygulanmaktadır.

1.1.4.2. Kurum Bakımı

Korunmaya muhtaç çocuklara kurum bakımı, yetiştirme yurtları yoluyla verilmektedir. Çocuğun kurum bakımına alınabilmesi için; annesinin, babasının veya her ikisini de ölmesi, annesi ile babasının ayrılması, aileye destek olunmasına rağmen ailenin varlığını sürdürememesi, çocukların psikolojik ya da fiziksel istismarı gibi nedenlerin bir ya da birkaçının bulunması gerekmektedir. Ülkemizde genel olarak çok sayıda çocuğun bir arada yaşadığı kışla tipi yetiştirme yurtları mevcuttur. Son yıllarda çocukların toplum ile bütünleşmesi ve kendilerini toplumdan soyutlamadan sosyalleşmeleri için 6–8 kişiyi barındıran sevgi evleri kurulmaya başlanmıştır.

Koruma altındaki çocuklar ile ilgili son iki yüzyılda oluşan ortak kanaat; çocukların kişilik ve sosyal gelişimleri ancak aile ortamında sağlanabileceği yönündedir. Türkiye’de korunmaya muhtaç çocuklara yönelik yapılan hizmetler genel olarak kurum bakımı modeliyle sağlanmaktadır. Ancak kurum bakım modelinin hem ekonomik olmaması, hem de hizmet alan çocuk ve gençlerin psiko-sosyal gelişimlerini olumsuz etkilemesi kurum bakımının tercih edilebilirliğini azaltmaktadır. Çeşitli nedenlerle kurum bakımına alınan çocuklar anne babanın rol model özelliğinden mahrum kalmaktadır (Salim, 2011:95). Bu durum çocukların uygun olmayan rol modellere yönelmelerine neden olmaktadır.

Korunmaya muhtaç çocuklara yönelik geliştirilen bakım modelleri, ülkeden ülkeye ve her ülkenin kendi sosyal, ekonomik ve kültürel yapısına göre farklılık göstermektedir. Dünyada yaygın olarak başlatılan bakım modeli çocuk yuvası ve yetiştirme yurdu adı altında hizmet veren kurum bakımındır. Günümüzde Avrupa, Avustralya ve Kuzey Amerika gibi ülkelerde kalabalık bakım evlerinin kapatıldığı bilinmektedir. Ancak gelişmekte olan ülkelerde çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları gibi kurumlar varlığını sürdürmektedir (Şimşek ve diğerleri, 2008:236). Türkiye’de 2011 Eylül ayı verilerine göre, 91 yetiştirme yurdu, 60 çocuk yuvası, 419 çocuk evi, 50 sevgi evi mevcuttur. Bu kurumlarda bakımı sağlanan çocukların ayrıntılı istatistikî verileri Tablo 1.2.’de gösterilmiştir (SHÇEK, 2011).

Bakım Hizmeti Veren Kurum Türü	Yurt Sayısı	Yurt Kapasitesi	Kuruma Kayıtlı Kişi Sayısı	Kurumda Fiilen Bakılan Kişi Sayısı
Çocuk Yuvası (0-6)	10	596	592	357
Çocuk Yuvası (7-12)	35	2.176	2.230	1.385
Çocuk Yuvası (0-12)	25	2.437	3.326	1.871
Erkek Yetiştirme Yurdu	52	3498	4435	2602
Kız Yetiştirme Yurdu	39	2195	2892	1655
Çocuk Evi (0-12)	308	1.783	1753	1.753
Çocuk Evi (13-18)	111	708	709	626
Sevgi Evi (0-12) (234 Villa Tipi Ev)	27	2.435	2.561	1.883
Sevgi Evi (13-18) (110 Villa Tipi Ev)	23	1111	1272	707
Genel Toplam	630	16939	19770	12839

Tablo 1.2. Türkiye’de Kurum Bakımı Sağlanan Çocuk Sayısı (SHÇEK, 2011).

Kurum bakımı hizmetini sunan kuruluşlar: Çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, çocuk evi, sevgi evi olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır.

1.1.4.2.1 Çocuk Yuvası

SHÇEK Kanununa göre, Çocuk Yuvaları, 0 - 12 yaş arası korunmaya muhtaç çocuklar ile gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının, bedensel, eğitsel, psiko-sosyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşları şeklinde ifade edilmektedir. 2005 yılında uygulanmaya başlanan “Aile Yanında Destek ve Aileye Dönüş Projesi” çerçevesinde kuruluşlarda kalan çocuk sayılarında önemli ölçüde düşüş görülmüştür. (Tablo 1.3.).

Yıl	Yaş Grubu	Yuva Sayısı	Yuva Kapasitesi	Yuvada Kayıtlı Çocuk	Yuvada Fiilen Bakımı Sağlanan Çocuk Sayısı
2009	0-6	13	848	984	460
2010	0-6	11	631	671	326
2011	0-6	10	596	592	357
2009	7-12	50	3392	3626	2256
2010	7-12	43	2789	3210	1927
2011	7-12	35	2176	2230	1385

Tablo 1.3. Çocuk Yuvası Bakım Hizmeti Verilen Çocukların Yaş ve Yıllara Göre Dağılımı

SHÇEK Genel Müdürlüğü tarafından son yıllarda çocuk yuvalarında toplu bakım modelinin yerine daha sıcak ortamlar oluşturmak için tek kişilik yataklara geçilmiştir. İmkanlar doğrultusunda kuruluşların kapasiteleri azaltılarak, odalarda kalan çocuk sayıları 10-15'ten 2-4 kişiye düşürülmüştür. Odalar haline getirilmiştir. Odalarda aile ortamına yakın düzenleme yapılmıştır. Bu bağlamda ahşap dolaplar, ahşap yataklar yerleştirilerek; ayna ve tablolar asılarak soğuk yuva ortamından sıcak mekânlara dönüşüm yapılmıştır. Bu kapsamda mevcut kuruluşların iç düzenlemeleri çocuklar için yaşam merkezi haline getirilmiştir. Bu düzenlemeler yapılırken çocukların gelişim düzeyleri ve yaş durumları da dikkate alınmıştır. Örneğin bahçe düzenlemesi yapılırken çocukların oyun oynayabilecekleri alanlar oluşturulmuştur. Özellikle kış aylarının yoğun geçtiği illerde çocuklar için kış bahçeleri ve yuva içinde özel oyun alanları oluşturulmuştur (URL-5, 2011).

1.1.4.2.2. Yetiştirme Yurdu

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nda: "Yetiştirme yurtları 13-18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edindirmek ve topluma yaralı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşları" şeklinde tanımlanmaktadır.

Koruma altına alınan çocukların bakımı ve korunması, 1983 yılında yürürlüğe giren 2828 sayılı yasa ile yürütülmekte olup, 03.07.2005 tarihinde kabul edilen 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile de korunma ihtiyacı olan ve suça sürüklenen çocuklar ilgili mevzuata girmiştir. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununda Korunma ihtiyacı olan çocuk, "*Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmâl veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk*" şeklinde tanımlanır.

SHÇEK Genel Müdürlüğüne bağlı, Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığı, yetiştirme yurtlarında kalan çocuklara yönelik bir takım görevler üstlenmiştir. Bunlar, koruma altına alınan çocukların ailelerini sürekli izleyerek korumayı gerektiren koşulların devam edip etmediğini belirlemek, öğrenime devam eden çocukların yetenekleri doğrultusunda, uygun öğrenim kurumlarına yönlendirilmelerini sağlamaktır. Diğer bir görevi ise kurum bakımı altındaki çocukların toplum ile bütünleşmesini sağlamak için, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler organize etmek, çocukların demokratik değerlere sahip bireyler olarak yetişmeleri için yurt yönetimine katılmaları için çalışmalar

yapmaktır. Bir diğler görevi de özel durumları ve ihtiyaçları olan çocuklar için uygun hizmet modelleri (çocuk evleri, sosyal rehabilitasyon merkezleri vb.) planlamak ve geliştirmek görevlerini yerine getirmektedir. Koruma kararı kaldırılmış çocukların yaşamlarını en iyi biçimde sürdürmeleri için toplum içinde izlemek, denetlemek ve 3413 Sayılı Kanun gereği kamu kurum ve kuruluşlarında içe yerleştirilmelerini sağlamakta görevleri arasındadır (URL-6, 2012).

1.1.4.2.3. Çocuk Evleri

Dünyada çocuk koruma sisteminin tecrübelerine dayanarak değişim ve gelişim göstermesi, ülkemiz çocuk koruma sisteminde de değişimin gerekli olduğu kanaatini oluşturmuştur.

Ülkemizde yaşanan sosyal, kültürel, ekonomik yapıdaki değişim, korunmaya muhtaç çocuk sayısının artmasına neden olmuştur. Türkiye’de çocuk koruma sisteminin en yaygın modeli olan kurum bakım hizmetinin tekrar yapılandırılması gereğini ortaya çıkartmıştır. Bu nedenle korunmaya muhtaç çocuklara hizmet veren kuruluşlar yerini çocuk evlerine bırakmaya başlamıştır. Çocuk evleri 6-8 çocuğun yerleştirildiği, temel yaşam ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri yerlerdir. Çocuklar bu evlerde toplum ile iletişime geçmek, geleceğe güvenle bakmak, komşuluk ve mahalle gibi kavramları yaşayarak öğrenebilmek için yerleştirilmişlerdir. Çocuk evleri, buldukları ilin sosyal-kültürel ve fiziksel yapısı dikkate alınarak çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerde, tercihen il merkezinde, okullara ve hastanelere yakın bölgelerde seçilmektedir. Ülkemizde ilk çocuk evi, Ankara İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne bağlı Çevre Eğitim Sağlık Sosyal Yardımlaşma Vakfıyla yapılan işbirliği protokolü neticesinde 2000 yılında Ankara’da açılmıştır (URL-8, 2012). Uygulamada kaydedilen olumlu gelişmeler üzerine çocuk evleri 2005 yılından itibaren ülke genelinde yaygınlaştırılmaya başlanmıştır.

1.1.4.2.4. Sevgi Evleri

Sevgi evleri 10-12 yaşlarındaki çocukların yaşamlarını birlikte sürdürebileceği, temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri, toplu yaşamın getirebileceği olumsuzlukları yaşamadan yetiştirilebilecekleri, aile ortamına benzer yapılardır. Aile ortamına benzer şekilde düzenlenmiş sevgi evleri küçük müstakil binalardan oluşturulan site içersindeki yapılardır. Bu kurumlarda az sayıda personel tarafından sürekli ve sabit hizmetin

sağlanması neticesinde çocuklarda temel güven duygusunun kazandırılması ve olası kişilik bozukluklarının en aza indirilmesi hedeflenmiştir (URL-7, 2012).

1.1.4.3.Koruyucu Aile Bakımı

Koruyucu aile bakımı, kurum bakımı ve ev tipi bakımın dışında uygulanan bakım modellerinden biridir. Koruyucu aile bakım modeli, çocuğa öz ailesinin bakmadığı/bakamadığı ve evlat edinilmesinin mümkün olmadığı durumlarda, bu konuda eğitilmiş profesyoneller tarafından yapılan incelemeler sonucunda çocuğun uygun görülen ailelerin yanında geçici veya devamlı süre bakımının sağlanmasıdır (Özbesler, 2009:87). Koruyucu aile bakımı çocuğun normal gelişim göstermesini sağlayacak koşulları oluşturmak için geliştirilmiş bir modeldir. Kurum bakımı ile koruyucu aile bakımı arasında önemli farklılıklar vardır. Koruyucu aile modelinde bakım veren aile genel olarak değişmez bu süreç uzun süre devam eder (Üstüner, Erol ve Şimşek 2005:131). Koruyucu aile bakım modeli çocuğun sosyalleşmesi, yaşadığı toplumun normlarına uyum sağlaması açısından oldukça önemli bir bakım modelidir. Kurum bakımı ne kadar iyi olursa olsun, çocuğa ailenin yanında büyümesinden daha önemli bir katkı sağlayamaz. Sağlıklı bir aile ortamında büyüyen çocuklar, yaşadığı toplumun değerlerini daha çabuk öğrenip, toplum ile bütünleşmesini daha çabuk gerçekleştirmektedirler.

Ülkemizde koruyucu aile bakım modelinden 1926 yılında yayınlanan Türk Medeni Kanunu'nda (TMK) söz edilmiştir. 1930 yılında kabul edilen Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nda da korunmaya muhtaç çocukların koruyucu ailelerin yanına verilmesi ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Koruyucu aile hizmeti ilk defa 1949 yılında başlamış ve 1952 yılında hizmet kapsamı genişletilmiştir. Koruyucu aile hizmetinin günümüzdeki dayanağı TMK ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kanunu'dur (Özbesler, 2009:87). Ülkemizde 2011 Eylül ayı SHÇEK verilerine göre, 1197 koruyucu aile mevcut olup bu ailelerin yanında 1290 çocuk barınmaktadır (Tablo 1.1.).

Ülkemizde koruyucu aile sisteminin profesyonel olarak gelişmediği söylenebilir. Profesyonel koruyucu aile hizmetinde, aileler koruyucu ailelik ile ilgili eğitimler almakta, koruyucu aile olarak yeterliliğe ulaşan aileler değerlendirmeye alınmaktadır. Kısacası koruyucu aile olarak yetiştirilen bireyler bunu meslek olarak kabul etmektedirler. Ülkemizde uygulanan sisteme göre ise çocuğun öz annesi, babası, vasisi dışında Türkiye'de ikamet eden, evli, bekâr, çocuklu, çocuksuz her Türk vatandaşı

koruyucu aile olmak için başvurabilir. Ülkemizde yapılan uygulamalarda bazı aileler ücretsiz, bazıları çok düşük ücretle bakım sağlamaktadırlar. Koruyucu aile hizmeti, korunmaya muhtaç çocukların sosyalleşmesi için çok önemli bir fırsattır. Fakat bu fırsat koruyucu aile yanına yerleşebilecek durumda olan çocuklar için geçerli bir durumdur (Elmacı, 2010:954). Koruyucu aile bakım modeli ile kurum bakımının olumsuzluklarından çocukları uzaklaştırmak için çocukların uygun aileye verilmesi amaçlanmaktadır. Koruyucu aile yanında çocuklar, toplum kültürünü, değerlerini öğrenerek geleceğe daha güvenle bakmaktadırlar. Çocuklar teslim edildikleri koruyucu aile yanında toplumsal kuralları yaşayarak öğrenirler. Çocukların model alacakları olumlu yetişkin örnekleri koruyucu aile çatısı altında görülebilir. Kendi ailesinin yanında kalma ihtimali olmayan çocuklar için alternatif bakım yöntemlerinden biri de koruyucu aile modelidir. Bu modelin başarılı olabilmesinde, çocukların verildikleri aile büyük önem taşımaktadır.

Koruyucu aile olacak kişi ya da aileler belirlenirken bir takım şartlar dikkate alınır. Bunlar, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak, Türkiye’de sürekli ikamet etmek, en az ilkokul mezunu olmak, 25-30 yaş aralığında bulunmaktır. Bu şartları taşıyan kişi veya aileler koruyucu aile olmak için başvuru yapabilirler. Çocuğa bakmakla yükümlü olan öz anne-baba ya da vasi koruyucu aile olarak başvuru yapamaz. Koruyucu aile olarak seçilen kişi veya ailelerin çocuğun yakın çevresinde olan akrabalar, komşular ya da aile dostları tercih edilmektedirler. Koruyucu aile olmak isteyen kişi bekâr ise çocuğa diğer ebeveynlerinin yokluğunu hissettirmeyecek akraba ilişkilerine sahip olması şartı getirilmektedir. Yapılan başvurular değerlendirilirken aileye çocuk hakkında genel bilgiler verilmektedir. Çocuk aile yanına yerleştirilmeden önce, aile hakkında evde, işyerinde incelemeler yapılmaktadır. Ayrıca ailenin diğer üyeleri ile sosyal hizmet uzmanları detaylı görüşmeler yapmaktadırlar. Bu bağlamda, başvurusu kabul edilen aileler hakkında çevre ve ekonomik şartları, yaşları, kişilik özellikleri, evlilik ve sosyal ilişki durumları, çocuk yetiştirme konusunda tutum ve davranışları, diğer aile bireylerinin bu konudaki düşünceleri dikkate alınarak yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler doğrultusunda sosyal inceleme raporu hazırlanmaktadır (URL-8, 2012).

SHÇEK tarafından koruyucu aileye ve yerleştirilen çocuklara bir takım imkânlar sağlanır. Koruyucu ailelere baktıkları her çocuk için, çocukların bakım, eğitim ve yetiştirme ücreti ödenir. Engelli çocuklar için ödenecek ücret iki kat artırılır. Her eğitim öğretim yılında eğitim-öğretim masraflarının karşılanması için bakım ücreti üç kat artırılır. Şubat ve Ağustos aylarında giyim ihtiyaçlarının karşılanması için verilen ücret

iki kat artırılır. Koruyucu aile yanında kalan çocukların muayene ve tedavi giderleri hiçbir sevke tabi tutulmadan, devlet-üniversite hastanesi, sağlık ocağı gibi kuruluşlarda yapılabilir. Tedavi masrafları SHÇEK tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca koruyucu aile yanında kalan çocukların okul servis ücretleri ve yemeklerini ev dışında yemek zorunda kalan çocuklara yemek ücreti ödenir. Koruyucu ailelere ödenen ücret ek gösterge dâhil en yüksek devlet memuru aylık göstergesinin (9500) memur maaş katsayısı ile çarpımıyla elde edilen rakamın sırasıyla %45'i, %50'si, %55'i ve %60'ı alınarak belirlenmektedir (Tablo 1.4.).

Yaş-Okul Durumu	%	Aylık Bakım Ücreti	Gösterge	Aylık Harçlık	Aylık Toplam
0-6 Yaş Okul Öncesi	45	275,57	-	-	275,57
7-12 Yaş İlköğretim (1-5)	50	306,19	600	38,67	344,86
13-15 Yaş İlköğretim (6-8)	55	336,80	900	58,00	396,80
16-18 Yaş Lise ve Dengi	55	336,80	1200	77,35	414,15
19+ Yükseköğretim	60	367,42	2000	128,92	496,34

Tablo 1.4. Koruyucu Ailelere Ödenen Bakım Ücretinin Yaş ve Okul Durumuna Göre Dağılımı (SHÇEK, 2011).

Koruyucu aile olarak seçilen ailelerin bir takım sorumlulukları vardır. Bunlar, çocukların fiziksel ve psiko-sosyal açılardan sağlıklı gelişmeleri için uygun ortamlar hazırlamak, çocuğun varsa öz ailesi ve akrabaları ile görüşmelerini sağlamak, çocuğun yetenekleri doğrultusunda yetişmesi için gerekli çabayı göstermektir. Bu sorumluluklardan birisi de adres değişikliği ve çocukla birlikte yapacağı yurt dışı seyahatlerini kuruma bildirmektir (URL-9, 2012). Koruyucu aileler, sosyal hizmet uzmanları tarafından belirli aralıklarla gözlemlenmektedir. Yapılan gözlemler raporlaştırılarak değerlendirilmektedir. Çocuğun koruyucu ailede zarar gördüğü tespit edilirse gerekli işlem yapılır, koruyucu aileden alınan çocuk öncelikle varsa ailesinin yanına, ailesi yoksa başka bir koruyucu aileye ya da yaşına uygun bir kuruluşa alınmaktadır.

1.1.4.4.Evlat Edinme

Evlat edinme, korunmaya muhtaç bir çocukla, durumu evlat edinmeye uygun bir kişi arasında hukuki bağlar oluşturularak çocuk ebeveyn ilişkisinin kurulmasıdır (URL-9, 2011). Günümüzde evlat edinme, korunmaya muhtaç çocukların biyolojik ve psikolojik gelişmesi için önem kazanmıştır. Bugün aile ortamının uyumlu ve düzenli olduğu

sürece çocuğun yetişmesi için en uygun ortam olduğu konusunda görüş birliği vardır. Evlat edinme, aile ortamında yetismekten mahrum kalmış çocuklara sıcak bir aile ortamının yanında, onlara fiziksel, zihinsel ve duygusal açıdan koruma sağlayan bir kurumdur. Bu hizmetin amacı biyolojik ailesi tarafından bakılmayan çocuklara aile, aileye de çocuk özlemini giderecek imkânı vermektir. Korunmaya muhtaç çocuklara bakım yöntemlerinden biri olan evlat edinme çocuğun gelişimine uygun aile ortamı yok ise devletin çocuğa gelişimine uygun yeni bir aile ortamı sağlama görevini yerine getirmesidir (Şenocak, 2005:119-120).

Evlat edinme süreci, Türk Medeni Kanunu'nun 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren 305-320 maddeleri ile SHÇEK genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan 01.08.2002 tarih ve 145 Sayılı Evlat Edinme Yönergesi ile 14.01.2004 tarihinde kabul edilerek 01.09.2004 tarihinde yürürlüğe giren Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme İşbirliği'ne dair sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun dayanak gösterilerek yürütülmektedir. Bu kapsamda oluşturulan iş ve işlemlerde çocuğun yüksek yararı dikkate alınmaktadır.

Korunmaya muhtaç çocuklar evlatlık verilmeden önce evlatlık alacak aile ile geçici bakım sözleşmesi imzalanır. Geçici bakım sözleşmesinin süresi 1 yıldır. Bu 1 yıllık süreçte aile ile çocuğun uyumu, çocuğun gösterdiği gelişim uzmanlar tarafından izlenir. Bu izleme üçer aylık dönemler halinde rapora bağlanır. Evlat edineceklerin tavır ve davranışları kurum tarafından denetlenir. Gerekliğinde danışmanlık ve rehberlik hizmeti de verilir. Takip edilen geçici bakım sürecinde herhangi bir olumsuz durum tespit edilmez ise evlatlık işlemi tamamlanır (SHÇEK, 2009).

2010 yılı verilerine göre, 319'u erkek, 286'sı kız olmak üzere toplam 605 çocuk ile geçici bakım sözleşmesi yapılmıştır. Bakım sözleşmesi yapılan çocuklardan 401'i evlat edinecek ailelerin yanına yerleştirilmiştir. 2010 yılı sonuna kadar toplam 10950 çocuk evlatlık olarak verilmiştir (SHÇEK, 2010:67).

Evlat edinme sistemi sayesinde çocuğu olmayan ailelerin evlat sahibi olmaları ve evlat sevgisini tatması; aynı zamanda korunma ihtiyacı olan kimsesiz bir çocuğu topluma kazandırılması amaçlanmaktadır. Evlat edinme sisteminin en önemli işlevi, çocuklara toplum kültürünü aile içinde yaşayarak öğretmektir. Bu sistem ile toplum için risk teşkil edecek durumlarda ortadan kaldırılmaktadır.

Evlat edinme sisteminin, yararlarının yanında bir takım sakıncaları da vardır. Bu sistem ile evlat edinen kimseler menfaat elde etme girişiminde bulunabilirler. Evlatlık ucuz bir işçi, hastabakıcı, hizmetçi gibi kullanılabilir. Evlatlıktan hukuk ve ahlak kurallarının onaylamadığı bir takım menfaatler sağlanabilmektedir. Diğer taraftan evlat edinen çocuk öz ailesi ile bağları devam ediyorsa iki aile arasında kalarak psikolojik açıdan yıpranabilmektedir (Kurtuluş Akbulut, 2011:19-20).

1.2. Sosyalleşme

İnsan sosyal bir varlıktır ve doğası gereği topluluklar halinde yaşama ihtiyacı vardır. İnsan iki temel sebepten dolayı toplum ile yaşama isteği duymaktadır. İnsan doğa karşısında çok zayıf bir varlık olup, tek başına yaşaması zordur. İnsanın fiziksel varlığını sürdürmek için doğayı dönüştürme zorunluluğu vardır. Doğanın değiştirilmesi, zorunlu bir işbirliğini gerekli kılar. İnsanların birbirlerine verebileceği zararların da önlenmesi için toplum içinde yaşamaları gereklidir (Özyurt, 2005:23). İnsanın potansiyelinde olan zekâ ve becerilerinin ortaya çıkarılması için onların sosyal bir ortamda yetiştirilip, büyütülmesi gerekmektedir. Doğumdan ölüme kadar devam eden, insanın bütün hayatını kuşatan bu sürece sosyalleşme denir. Bireyin sosyalleştirilmesi tüm dönemlerde devletlerin ve ailelerin öncelikli hedeflerinden olmuştur. Sosyalleşme sürecinin sağlıklı ilerlemesi için sosyal grupların ve kurumların etkili rol oynaması gereklidir. Sosyalleşme süreci genellikle aile ve devletin istediği yönde işlese de bazı olağan dışı durumlarda farklı aktörlerin birey ile etkileşimi, sosyalleşmeyi olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedir (Özpolat, 2010:10). Sosyalleşme yaşam boyu devam eder ve bu süreçte insanlar insani özelliklerini, kapasitelerini artırmanın yanında; yaşadıkları toplumun kültürünü ve diğer insanların kendisinden bekledikleri davranışları öğrenirler. Toplumun değer yargıları, doğru-yanlış ve iyi-kötü olan her şey bu süreçte öğrenilir. Sosyalleşme sürecinde birey toplumun kimliğini oluşturan normları öğrenir. Böylece toplumsal düzenin sağlanması ve sürdürülmesi de gerçekleştirilmiş olur (Bahar, 2009:71). Toplumun üyesi olan her birey, şahsiyet sahibi olma özelliği taşımaktadır. Şahsiyet, bireyi diğerlerinden farklı yapan, kendine ait özellikleri ile sosyal statü sahibi yapan durumdur (Güneş, 1996:65). Sosyalleşme, bireyin yaşadığı toplumun davranış kalıplarını benimseyerek toplumun bir ferdi haline gelmesidir (Babaoğlu, 2007:61).

Sosyalleşme aynı zamanda bir öğrenme olayıdır; insan yaşadığı toplum tarafından kabul gören sosyal tutum ve davranış kalıplarını öğrenmesidir. Bireyin bir grubun üyesi olabilmesi için sosyalleşmesi gerekir. Sosyalleşme çocuğun dünyaya gelişiyle aile

içinde başlayıp, akran gruplarıyla devam eder. Aileye bir bebek olarak katılan birey, çevresine çeşitli tepkiler vermeye başlar. Bireyin çevresi genişledikçe iletişim kurduğu kişi sayısı aynı oranda artar. Çevresiyle yaptığı etkileşim sonucunda toplumu tanımaya kendine uygun olan davranışları taklit etmeye başlar. Bu süreç sonunda taklit ettiği davranışlarını şahsiyeti ile uyumlu hale getirip, sosyalleşmesini gerçekleştirmiş olur (Bayrakci, 2007:9). Her toplumun temel biyolojik ihtiyaçlarını gidermede geliştirmiş oldukları bir takım yollar vardır. İnsanların keşfetmiş oldukları bu yollarla toplumsal düzen kurulmuştur. Örneğin; bir toplumda herkes belli bir biçimde giyinir, çocuklarını belli bir şekilde eğitir. Toplumda uygun görülen davranış kalıplarını aynen kabul eder, böylece o toplumun temel özelliklerini benimserler (Balkış Baymur, 2004:296).

Toplum içinde yer alan her bireyin toplumu değiştirme rolü vardır (Özyurt, 2005: 24). Sosyalleşme sürecinde birey sosyal rolde kendi hayatını oynar ve sosyal rolünü öğrenerek içselleştirir (Korkmaz, 2006:53). Toplum, her üyesinden birtakım görevler bekler. İnsan hayatı boyunca çocuk, öğrenci, anne, baba, memur, amir gibi rollere girebilir. Bu roller kişinin yaşına, cinsiyetine, mesleğine ve sosyo-ekonomik durumlara göre değişir. Birey, mensubu olduğu milletin, etnik grubun, mezhebin, dinin özelliklerini yaşamak zorunda kalabilir. Birey üzerine düşen rolleri başarılı bir şekilde yürütür ve rollerin gerektirdiği sorumlulukları yerine getirirse, ruh sağlığı yerinde olur (Balkış Baymur, 2004:297-298). Yaşadığı toplum hayatından ve üstlendiği rollerden mutlu olan birey toplum ile olan uyumunu sağlıklı bir şekilde gerçekleştirmiş olur. Toplum hayatına üstlendiği rol ile etki eden birey, genç kuşaklara kültür aktarımı görevini de yerine getirir. Birey bir taraftan sosyalleşirken, diğer taraftan sosyalleştirme aktörü olarak görev yapar.

Yeni doğan bir bebeğin boş bir levha olduğu kabul edilerek, insanların bir toplum ve kültürün mensubu olmayı ve böylece sosyal ve kültürel değerleri öğrenmeleri, sosyalleşme sürecini tamamlamalarıdır. Sosyalleşmenin başarısız olması durumunda bireyin topluma yetersiz adaptasyonu ortaya çıkmaktadır. Bu durum suç işlemeye, yabancılaşmaya, toplumsal sapmaya neden olmaktadır (Edgar ve Sedgwick, 2007:337-338). Sosyalleşme, bireyin yaşadığı aile, sosyal gruplar ve toplumla bütünleşmesi; toplumun kurumsal davranış modellerini benimsemesi, topluma uyum sağlamasıdır. Sosyalleşme sonucunda karşılıklı etkileşiminin en alt birimi olan “ben”, “sen”, “o” iletişimi yerini, “biz”, “siz”, “onlar” kavramlarına bırakmaktadır. Bu olumlu değişim insanın sosyal bir varlık olmasının kaçınılmaz sonucudur. Doğumla başlayan, gençlik

döneminde hızlanan, erişkinlik döneminde sonra hızı azalan sosyalleşme, toplumsal öğrenmeyi sağlayan yaptırımlarla gerçekleşir (Köknel, 2001:198).

Sosyalleşme, insanın içinde yaşadığı topluma uyması, birlikte yaşamak zorunda olduğu insanlarla geçinmeyi öğrenmesi demektir. Bu da, bireyin toplumun kültür değerlerini kazanması ile mümkün olur. Kültür değerlerini birey kalıtsal olarak getirmez, öğrenme yolu ile elde eder. Bu değerler toplumda birlikte yaşadığı insanları taklit etmekle, onlarla etkileşim kurmakla mümkün olur. Toplumsal değerler, görenek ve gelenekler, bir kuşaktan diğerine yalnız örgün eğitim kurumlarında değil, farklı yollarla da geçer. Bunların tümünü belirlemek zordur. Belli başlı yollardan bazıları, gelenek ve göreneklerin farkında olmadan tekrar edilmesi, dil, dini telkinler, şiirler, şarkılar, romanlar, filimler, atasözleri; hatta batıl inançlardır. Bunlar, toplumsal değerlerin toplumun genç üyelerine aktarımını sağlayan önemli unsurlardır (Balkış Baymur, 2004:295).Sosyalleşme aşağıda belirtildiği üzere genellenebilecek bir takım özellikler taşımaktadır (Akay, 2006:7-8):

1. Her toplumun yapısı farklı olduğu için sosyalleşme her toplumda farklı süreçlerden geçmektedir.
2. Toplumlar arasında farklılık gösteren sosyalleşme, bir toplumun alt kültüründe de farklılık göstermektedir.
3. Toplumsal süreklilik, toplum kültürünün sosyalleşme süreci olarak yeni kuşaklara aktarılması ile sağlanmaktadır.
4. Sosyalleşme süreci doğumla başlayan, ölümle sona eren bir süreçtir. Ancak sosyalleşme aşamalarında bebeklik, çocukluk, ergenlik, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi düzenli bir sıralamayı takip etmez. Bazı dönemlerde sıçramalar veya kesintiler görülebilir. Bu sıçramalara ve kesintilere doğal afetler, savaşlar, krizler ve yaşadıkları toplumların ekonomik durumları neden olabilir.
5. Sosyalleşme süreci önce ailede başlar. Birey aile içinde basit roller öğrenir ve ondan istenen davranışlar karmaşık değildir. Çocuklar büyüdükçe iletişime geçtiği çevre de genişlemektedir. Bu durum beklenen davranışların ve toplumsal rollerin karmaşıklaşmasına neden olmaktadır. Sonuç olarak sosyalleşme basitten karmaşığa, somuttan soyuta doğru seyir izleyen bir süreçtir.
6. Sosyalleşme etkileme ve etkilenmenin olduğu iki yönlü bir süreçtir. Sosyalleşmede etkileme ve etkilenme vardır.

Sosyalleşme duyu organlarının algılama gücüne, duygusal uyarıcılara gösterilen tepkilere bağlıdır. Bu özelliklerden yoksun çocukların sosyalleşme düzeyleri düşüktür. Bu bağlamda; zekâ düzeyi düşük olan çocuklar sosyalleşme uyarıcılarına karşı yeterli duyarlılığı gösteremediklerinden sosyalleşme düzeyleri oldukça düşüktür. Bireyin zekâ düzeyi onun öğrenme gücünü, öğrenme gücü de sosyalleşmeyi etkilemektedir. Bu zincirleme sebep-sonuç ilişkisine göre, çocuğun zekâsı ile sosyalleşmesi arasında önemli bir ilişki vardır (Bilen, 2004:232). Bireyin sosyalleşmesini etkileyen diğer bir husus da dil yeteneğidir. Kişinin yaşadığı toplumun diline hâkimiyeti, onun yaşananları izleyebilmesi, anlatılanları kavrayabilmesi, okuduklarını anlayabilmesi, sunulanları seçip uygulayabilmesi, ihtiyaçlarını ifade edebilmesi, sosyalleşme düzeyini ve hızını etkiler. Çocukların sosyalleşmesinde beslenme, barınma gibi faktörler de oldukça etkilidir. Güvenli bir ortamda büyümeyen çocuklarda güvensizlik duygusu endişe ve ürkeklığe neden olmaktadır. Bu kişilik yapısındaki çocukların sosyal etkileşimlere katılmadıkları, sosyal ortamlardan korktukları ve sosyalleşme sürecini tamamlayamadıkları gözlenmiştir (Bilen, 2004:233).

Sosyalleşme durgun yapıya sahip toplumlarda daha kolay gerçekleşir. Bu tür toplumlarda sosyalleşmenin gerekleri az ve kesindir. Bir bireyin oynaması gereken roller ve bu rollerin gerekleri kesin olarak belirlenmiştir. Birey kadın ise, büyüklerin taklit yolu ile ev işlerini öğrenir; ileride üstleneceği eş olma ve annelik rollerini görgü yolu ile öğrenir. Bu tür toplumlarda erkeğin yapması gerekenler de bellidir. Meslekler çeşitlenmediği için seçim yapmak gibi bir problemi yoktur. Birey günlük hayatta edindiği alışkanlıklar ile topluma uyumunu gerçekleştirmiş olur. Dinamik, büyük ve ileri toplumlarda ise sosyalleşme daha karmaşık süreçlere bağlıdır. Çünkü bireyin benimsemesi gereken rollerin sayısı fazladır (Balkış Baymur, 2004:298).

1.2.1. Sosyalleşme Kuramları

Sosyalleşmenin gerçekleşmesi ile ilgili kuramsal temellerden bahsetmek mümkündür. Bu kurmalardan bazıları: Toplumsal Roller Kuramı, Öğrenme Teorileri, Psikanalitik Kuram, Toplumsal Etkileşim Kuramı, Kültürleştirme Kuramı (Babaoğlan, 2007:62).

1.2.1.1. Toplumsal Roller Kuramı

Toplumsal roller, bir toplumsal statünün, makamın gerektirdiği davranışı, o makamda bulunan bireyin yerine getirmesidir. Toplumsal roller kişilere bazı yetkilerin yanında yerine getirmeleri gereken sorumluluklar da yüklemektedir. Toplumsal düzeni

benimseyen herkes, üstendiği toplumsal rolünü yerine getirmek zorundadır. Çünkü toplumun işleyişi, devamlılığı bireylerin rollerinin tam anlamı ile yerine getirmesi ile mümkündür (Babaoğlan, 2007:62). Bireyin, toplum içinde üstendiği sosyal rolünü yerine getirmediği durumlarda, toplum tarafından kabul görmesi mümkün değildir. Bireyin sosyal statüsünün, makamının yükselmesi kendisine verilen rolü yerine getirmesi ile mümkündür. Toplumsal roller birbirleri ile bağlantı olarak kazanılır. Öğrencilik rolünü tam anlamı ile yerine getiren birey, meslek rolünü üstenebilir hazır durumdadır. Meslek rolünü (işçilik, çiftçilik, öğretmenlik, doktorluk, avukatlık vb.) yerine getiren birey evlilik müessesesinde eş rolünü ve anne, baba rolünü üstenecektir. Sosyal rollerden birinden diğerine geçişlerde kopukluk yaşanırsa bireyin hedeflediği rol de değişecektir. Sosyal rolünü yerine getiremeyen bireylerin sosyalleşme süreci sekteye uğrayabilir ve birey topluma yabancılaşabilir.

Sosyal kurallar değişik ortam ve durumlarda ortamın gerekli kıldığı davranışlar olarak kabul edilir. Verilen bir sosyal rol ise kişinin davranışlarını belirler. Bu kurallar kişiler arası ilişkileri düzenler ve grup içinde karmaşayı azaltır. Her sosyal kural net olarak grup üyelerine şu ifadelerde bulunur: “Bu sosyal kuralı izleyin; eğer izlemezseniz grup bir şekilde zarar görecektir. Veya siz bir şekilde cezalandırılacaksınız.” Eğer bir sosyal kural çiğnenirse grup üyeleri olumsuz tepki göstererek, bireyin grup dışına itilmesini sağlayacaktır (Sakallı, 2006:22). Grup dışına itilmiş birey sosyalleşmesini eksik yaşayacaktır. Sosyal kurallar, sosyalleşmenin gerçekleşmesi için birey tarafından yerine getirilmesi gereken davranışlar bütünüdür. Grup tarafından çiğnilmiş kuralları çiğneyen birey, grup dışına itilerek dışlanma ve toplumsal yabancılaşma süreçlerini yaşayacaktır.

1.2.1.2. Öğrenme Teorileri Kuramı

Öğrenme teorileri kuramı, ilk kez 1930 yılında Yale Üniversitesi tarafından yapılan bir toplantıda ortaya atılmıştır. Bu kuram, Leonard Doob, Carl Hovland, Clark Hull, Hobart Mowrer, Neal Miller ve Robert Sears tarafından savunulmuştur. Bu kurama göre sosyalleşme, mevcut düzenlerin bir etkisi ve ileride olması istenen düzenin ise nedenidir. Birçok araştırmaya konu olan bu kuram, ilk olarak Watson tarafından, bireylerin davranışlarının sınırlı sayıda içsel hareketlerden ayrı olarak, koşullayıcı deneyimler sonucu oluştuğu ortaya atılmıştır (Kaya, 2003:104).

Öğrenme teorilerine göre, topluma bir fert olarak katılan birey yaşadığı toplumun değerlerini, normlarını, gelenek ve göreneklerini, rollerini normal öğrenme kanunları çerçevesinde öğrenir. Sosyalleşmeye yakın, hatta sosyalleşme olarak kabul edilen bir diğer kavram sosyal öğrenmedir. Bireyin, yaşadığı toplumun sorunlarının farkına vararak, yaşadığı çevrede kendi konumunu bilerek, başkaları ile etkileşime geçerek yaşadığı öğrenmeye toplumsal öğrenme denir (Babaoğlan, 2007:62-63). Öğrenme teorileri kuramına göre, bireyler toplum tarafından bilinçli koşullandırma yoluyla sosyalleşirler. Toplum, bireyleri kazandırmak istediği değerler çerçevesinde eğitilmektedir.

1.2.1.3.Psikanalitik Kuram

Psikanalitik yaklaşım, gerek tanımlanması, gerekse süreci konusunda sosyalleşmenin ilk kuramıdır. Bu kuramın öncüleri, Freud, Piaget ve Kohlberg'tir. Ancak bu üç ruhbilimci aynı kuramsal görüşte birleşmemekte; buna karşılık sosyalleşme sürecinde, ortak yanları çocuğu birim olarak almalarıdır (Kaya, 2003:101). Bu yaklaşım, Freud ve Piaget tarafından öne sürülmüştür. Bu yaklaşıma göre sosyalleşme sürecinde esas olan çocukluk dönemidir. Freud, sosyalleşmede çocuğun kişilik oluşumunu duygusal-güdüsel bir süreç olarak ele alır. Bireyin ahlak gelişiminin, "alt ben" (id), "ben" (ego) ve "üst ben" (süper ego) ilişkilerindeki denge kavramı ile bağlantılı olduğunu varsaymaktadır. Freud sosyalleşmede temel etkenin, kalıtımsal olduğunu kabul etmektedir (Babaoğlan, 2007:63).

Sosyalleşme olgusunu inceleyen Piaget ve Kohlberg ise ahlak gelişimini, kural, yasa gibi ilkelerin öğrenilmesini içeren bilişsel bir yaklaşım çerçevesinde ele almışlardır. Piaget'e göre çocuklar, bilişsel gelişimleri oluşurken bir takım deneyimler yaşar. Bu deneyim devresi kültürel ve sosyalleşmeye karşın daha evrenseldir. Freud'a göre, çocuk sadece alıcı konumundadır. Piaget ise çocuğun sadece alıcı olmadığını, aldığını özümsemiğini savunmaktadır. Piaget'in görüşlerini savunan Kohlberg ise, kişisel gelişimin temeli olan bilişsel gelişimde farklı tanımlar ve devreler ileri sürmektedir (Kaya, 2003:102).

1.2.1.4.Toplumsal Etkileşim Kuramı

Toplumsal etkileşim kuramının öncüsü Vygotsk'ye göre eğitim, gelişim için temel değil, sosyokültürel bir aktivitedir. Bu kurama göre, bilişsel gelişimin tamamlanmasında sosyal etkileşim önemlidir (Şahan, 2007:38). Toplumsal etkileşim, birey içinde yaşadığı

toplumda atacağı adımları, diğer bireylerin olası tepkilerine göre yönlendirmektedir. Toplumsal sistemi bireyler arası etkileşim oluşturmaktadır. Bireylerin oluşturduğu toplumsal sistem, yeni yetişen bireylere modellik ederek, sosyalleşmelerini sağlarlar (Babaoğlan, 2007:63). Birey, ilk model davranışı anne, baba ve kardeşlerinden alır. Bebekliğinden itibaren toplumsal kuralları çevresinden aldığı olumlu ya da olumsuz tepkilere göre yönlendirir. Olumlu tepkilerle kendi rolünün kurallarını öğrenir. Çocuğun yaşı ile orantılı olarak çevresi de büyür. Çevresi genişledikçe aldığı tepkiler ve öğrendiği toplumsal kurallar gün geçtikçe artar. Davranışların bazılarını taklit yolu ile bazılarını da aldığı tepkiler sayesinde öğrenir. Çevresi ile etkileşim halinde olan birey her geçen gün yeni sosyalleşme yaşantıları geçirerek toplumun bir ferdi haline gelir.

1.2.1.5.Kültürleştirme Kuramı

Kültürleştirme yaklaşımı, 1930’larda insanbilimcilerin sosyalleşmeyi, toplum kültürünün sonraki kültüre aktarılması olarak kabul etmesidir. Bu kurama göre, birey, toplum kültürünü öğrenir ve davranışlarına bu kültürü yansıtır. Kültürleştirme kuramı, ilk olarak Dollard tarafından ortaya atılmıştır. Dollard, topluma katılan yeni bir bireyin topluma nasıl dahil edildiğini, yaşına ve cinsiyetine göre hangi süreçleri yaşadığını tanımlamıştır (Kaya, 2003:102). Bu kuram, antropologlar tarafından geliştirilmiştir. Bu kurama göre birey, yaşadığı toplumun kültürün öğrenir ve bu kültürün gereklerini yerine getirir (Babaoğlan, 2007:63). Bu kuramın öncülerinden olan diğer iki ruhbilimci Kluchohn ve Herkovist “kültürleşme” ve “Kültürleştirme” kavramlarını ortaya atmışlardır. Ancak çocuk bütölmesi konusunda birçok özelliği dışarıda bıraktığından bu kuram kabul görmemiştir (Kaya, 2003:102). Bu kuram doğrutusunda birey kendisine miras bırakılan kültürü öğrenip, kendisinden sonra gelecek nesillere aktardığı kabul edilmektedir. Bu kuramda aktarılan kültür toplumdan topluma farklılık göstermektedir.

1.2.2. Sosyalleşme Süreçleri

Sosyalleşme süreci toplum bakımından insan üzerinde etkili aktörlerin incelenmesi demektir. Bu bakımdan sosyalleşme, toplumun kültürünü nesilden nesile aktarılmasını ve kabul görmüş toplum kültürünün aktararak yaşanmasıdır (Dönmezer, 1990:142). Birey sosyalleşmesini bir süreç çerçevesinde gerçekleştirmektedir. Sosyalleşme süreci, objektif yönden sosyalleşme ve sübjektif yönden sosyalleşme olarak ikiye ayrılmaktadır.

1.2.2.1.Objektif Yönden Sosyalleşme

Sosyalleşmenin en önemli fonksiyonu bireyin ihtiyaç duyduğu kabiliyet ve disiplini geliştirmek, toplumca kabul gören değerler sistemini, idealleri bireye aktarmaktır. Özellikle toplum hayatında üsteneceği rolleri ona öğretmektir. Bu bakımdan sosyalleşme süreci ferdin dışında sürekli işlevsel haldedir. Bu süreç sadece topluma yeni katılan bireyleri değil, toplum ile etkileşim halinde olan tüm bireyleri hayat boyunca etkilemeye devam eder (Koştaş, tarihsiz :330). Objektif sosyalleşme sürecinde birey aile çevresinden ve okuldan planlı bir şekilde toplum kültürünü öğrenir. Objektif sosyalleşmede kasıtlı, istendik davranış kazandırma süreci yaşanmaktadır. Bireylere öğretilenler bilinçli, hedefe yönelik bir süreçtir.

1.2.2.2.Sübjektif Yönden Sosyalleşme

İnsanın çevresini oluşturan varlıklara uyum sağlarken geçirdiği bilinçli, bilinçsiz bir sürecin belirlenmesidir (Dönmezer, 1990:142). Sübjektif sosyalleşme sürecinde birey topluma uyum sağlarken öğrendiklerinin farkında olmayabilir; bazı toplumsal değerleri, kuralları bilinçsiz bir şekilde öğrenir. Bu süreç genel olarak aile içinde taklit ile başlar. Çevresinde gördüklerini kimsenin uyarısına ihtiyaç duymadan bilinçsizce yapar. Birey bu süreçleri yaşarken toplumun istekleri doğrultusunda sosyalleşmesini de gerçekleştirmiş olur. Sübjektif sosyalleşme bireyin duyguları ve hisleriyle toplum değerlerinin farkına varıp, davranış geliştirmesidir. Birey bu süreçte aile bireylerinden veya öğretmenlerinden bir şey öğrenmez. Bireyin tüm öğrenmeleri yaşantı yolu ile gerçekleşir.

Bireyin sosyalleşmesinde tekrar ve taklit son derece önemlidir. Çocuklar deneme ve yanılma yolu ile doğru ve yanlış davranışları, düştükleri hataları bir daha tekrarlamamayı öğrenir. Çocukların pratik yaparak öğrenmeleri, buldukları anla ilgili bir süreç değildir ve geleceğe dönük bir sosyalleşme sürecini kapsar. İleriye dönük sosyalleşmede çocuk genellikle çok sevdiği, saygı duyduğu insanları model olarak kabul eder. Seçtiği modeli taklit eder, ona özenir, onun davranışlarını sergilemekten hoşlanır. Bahsi geçen bu durum sosyalleşme sürecinde rol öğrenme açısından çok önemlidir. Örneğin kız çocuklarının evcilik oyununda anne rolüne bürünmeleri; erkek çocukların da baba modelini taklit etmeleri veya öğrencilerin takdir ettikleri öğretmenlerini taklit etmeleri, ileriye dönük sosyalleşme sürecine örnektir (Kaya ve Tuna, 2008:163).

1.2.3. Sosyalleştirme Unsurları

Sosyalleşme, bireyin gelişiminin en önemli aşamasıdır. Sosyalleşme aşamasını başarısız geçiren bireyler uyumsuz, dengesiz ve mutsuz olmakla kalmazlar, çevresindeki insanlar için de sürekli sorun çıkartırlar. Bazı insanlarda, kısmen normal sayılabilecek düzensizlikler için tedbir alınmaması ve ilgili sorunun çözüme kavuşturulmaması durumunda psikolojik sorunlar, toplum ile yabancılaşmış, topluma küsmüş bireyler ortaya çıkabilir. Bu durum suça bulaşmış, alkolik, sağlıksız kişilerin artmasına neden olabilir (Bilen, 2004:232). Çocuğun sosyalleşmesinde sosyalleşme unsurları önemli bir yere sahiptir. Bütün sosyalleşme unsurları kendi özellikleri ve etkileri çerçevesinde çok önemlidir. Her yeni ortam sosyalleşme sürecinde yeni bir başlangıçtır. Anne, baba, akran grupları, okul, medya gibi aktörler bireyin sosyalleşmesinde önemli etkilere sahiptirler. Birey sosyalleşmeye öncelikle ailesiyle başlar. Birey yaşadığı çevre hakkında ilk deneyimlerini ailesinden yaşayarak öğrenir. Aileden sonra akran grupları, okul ve kitle iletişim araçları gelmektedir. Birey tüm aktörlerle silsile yolu ile başlayan ilişkisini, ileriki dönemlerde tüm aktörlerle etkileşime geçerek yaşamaya başlar.

1.2.3.1.Aile

Aile toplumun temel taşıdır. Bireylerin ilk eğitimlerini aldıkları, model olarak etkileşime geçtikleri ebeveynlerinden sosyal rolleri öğrendikleri kurumdur. Çocuğun sağlıklı bir aile ortamında büyümesi sosyalleşmesini hızlandıran önemli bir unsurdur.

Korunmaya muhtaç çocuklar sosyalleşme sürecinin en önemli aktörlerinden olan aile ortamından uzak yetişmektedirler. Ailenin yerini yetiştirme yurdu ortamı almaktadır. Sosyal rolleri taklit yolu ile öğrendiği aile ortamından yoksun büyüyen çocuklar bu eksikliği yaşamının ilerleyen dönemlerinde hissedecektir.

Sosyalleşme, toplumca kabul edilen kültürel değerleri öğrenerek, yetişkinlerin dünyasına hazırlanma, yetişkinlerin davranış kalıplarını benimseme ve uygulama sürecidir. Her toplum kendisine katılan yeni ferdi toplum üyeliğine hazırlamak zorundadır. Üreme yolu ile biyolojik olarak varlıklarını devam ettiren toplumlar, sosyalleşme yolu ile de toplumsal ve kültürel varlıklarını devam ettirerek yeni nesillere aktarırlar. Sosyalleşme süreci ailede başlar, akran grubu ile devam eder. Okul ve öğretmen ile olgunlaşır. Etki güçleri farklı olsa da bu kurumlar ödüllendirme, benimseme, kararlı tavırlarını sevgi ve hoşgörü ile birleştirerek davranış kalıbının yerleşmesine yardımcı olurlar. Aile ve diğer ilgili sosyalleşme aktörleri (akran grubu,

akrabalar, okul, kitle iletişim araçları), belirlenmiş değerleri çocuklara kazandırarak onların hem kendi içlerinde, hem de toplum bünyesinde dengeli bir şekilde yaşayabilir bir duruma getirmekle yükümlüdürler (Bilen, 2004:228-229). Aile sosyalleşmeyi sağlayan temel kurumdur. Bu kurumun önemi ana-babanın ya da onların yerini alabilecek modellerin eksikliğinin çocuğun sosyal olarak kısıtlanmasına neden olmasıdır (Bilen, 2004:229). Aile, yüz yüze ve samimi ilişkilerin yoğun yaşandığı birincil gruplardandır. Bu nedenle, bireylerin tutum ve değerlerinin oluşumunda birincil etkileşimi sağlamasından dolayı özel bir öneme sahiptir (Tezcan, 1979:127). Aile her yaştaki birey için vazgeçilmez bir aktördür. Yaradılışı gereği sosyal bir varlık olan insan için toplum hayatı ne kadar vazgeçilmezse, toplumun temeli olan aile de o derece önemlidir. Aile bu özelliği ile kültürel kimliğin, insani değerlerin ve tarihi sürekliliğin korunması, aktarılması görevlerini üstenen, çocuk için çevre ve topluma uzanan bir kurumdur (Demirkan, 2006:92). Aile ortamında görülen öğrenme yaşantıları ve sunulan modeller, çocuğun olumlu davranış geliştirme ve değerleri kavrama noktasında önemli bir etkiye sahiptir (Orçan, 2010:123). Çocuğun sağlıklı bir birey olarak yetişip toplumun uyumlu bir ferdi olabilmesi için anne ve babanın birlikte olduğu bir ortama ihtiyaç vardır. Çünkü eksik bir ebeveynin yeri hiçbir şekilde doldurulamamaktadır. Bu durumda olan çocuklar, yetenek gelişim düzeyleri düşük olduğundan, yetişkin rolünü yeterince benimseyememektedirler (Sayar, 2007,79). Toplumun düzenini bozan anormal ve aykırı tiplerin çocukluklarının düzenli bir aile ortamında geçmediği düşünülürse, ailenin duygusal eğitime değinilmesinin gerekliliğini de ortaya koymaktadır. Yetiştirme yurtlarında kalan korunmaya muhtaç çocukların şikâyetlerinin başında sevgisizlik sorununun bulunması aynı sorunun devamıdır (Doğan, 2005:76). Aile sosyalleşme sürecinde ilk basamaktır. Birey toplumun normlarını sosyalleşme sürecinde aile fertleri ile yaşadığı deneyimler vasıtası ile öğrenir. Çocuğun ilk ödüllendirme ve cezalandırılması da aile içindeki yaşantılar yolu ile gerçekleşir. Çocuğun geçirdiği bu yaşantılar onun kişiliğinin temelini oluşturur. Ayrıca çocuğun anti-sosyal davranışlarının denetlenmesi de sosyalleşmesine etki sağlar (Öztürk, 1999:25). Çocuğun toplumsal kurallara uygun davranışlar sergilemesi doğuştan getirdiği bir yetenek değildir. Çocukların ahlaki standartları, çevresi ile yapmış olduğu etkileşim doğrultusunda gelişmekte ve değişmektedir. Çocuk toplumsal kurallara uymayı gelişimi sırasında sosyalleşirken öğrenmektedir. Sosyalleşme sürecini yaşayan çocuk çevresindeki toplumsal kurallarla karşı karşıya kaldıkça onları benimsemeye başlayacaktır. Çocukların sosyal ve ahlaki gelişmelerinde aile ve akran grupları iki

önemli sosyalleşme aktörüdür. Çocuk çevresini saran fiziksel ve sosyal ortama uyum sağlarken en önemli desteği anne ve babasından alır. Çocuk başkalarına nasıl davranacağını ailesini gözlemleyerek taklit yolu ile öğrenmektedir. Aile ortamında yetişme şansı olmayan çocukların yuva ve yetiştirme yurtlarında büyümesi, aile ortamının vermiş olduğu sıcaklığın yerini tutmamaktadır. Konuyla ilgili yapılan bir araştırmanın ulaştığı sonuca göre (Washington, 1989:6) Kurum yaşantısı, çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerinin olumsuz yönde etkilemektedir (Çeliköz ve diğerleri, 2008:3). Model eksikliği ile büyüyen çocuklar, çevrelerinde gördükleri olumlu ya da olumsuz modellerden birini kendine hedef seçmektedir. Aile yönlendirmesinden uzak yetişen bireyler sosyalleşmesini diğer aktörlerin etkileri ile tamamlamaktadırlar. Ailenin yerini, aile niteliğinde olan kurum yetkilileri, akran grupları, kitle iletişim araçları, okul gibi sosyalleşme aktörleri almaktadır. Bu aktörler bireyi etkileme düzeylerine göre ailelere düşen modelliği paylaşmaktadırlar.

Çocuğun dolaysız olarak etkilendiği süreçlerden biri de sosyalleşmedir. Özellikle kültür aktarımı yönü ile sosyalleşme çok önemlidir. Çocuğun kişilik oluşumu ailede başlar. Toplumsal değerler ve kurallar ailede öğrenilir. Çocuk 0-5 yaş döneminde aile ortamında bilinçli veya bilinçsiz bir şeyler öğrenir. Bu dönem çocuğun sosyalleşmeye başladığı ilk dönemdir. Çocuk bu dönemde cinsel rol, tuvalet eğitimi gibi yaşamsal gerçeklerini öğrenir (Tezcan, 1979:129). Çocuğun sosyalleşmesi ebeveynlerin üstlendiği önemli görevlerden biridir. Sosyalleşme sürecinde, toplum tarafından kabul edilen dil, inanç, gerekli beceri ve tutumları öğrenip, toplum kurallarına uygun davranışlar sergilemesi sonucunda birey, toplum tarafından üye olarak kabul edilir. Çocuklar anne, baba ve büyük kardeşleri taklit ederler. Ancak aile dışında diğer yetişkinleri, gördükleri televizyon karakterlerini de taklit edebilirler (Harris, 1995:461-462). Tüm kültürlerde büyük kardeşler genellikle bir öğretmen görevi almaktadır. Onlar aynı zamanda danışman, bakıcı, model, sırdaş konumundadırlar. Bu durum sağlıklı aile ortamında kardeşlerin sosyalleşmesinde önemli bir unsurdur (Conger, Stocker, McGuire, 2009:46). Ailede sosyalleşme, çocuğa bir şeyler öğretme, ona rehberlik etme, çocuğun eylemlerine tepki gösterme ve onu kendi eylemlerine katma yolu ile olur. Çocuk uygun örnekleri seçerek kendi düşünce ve davranışını değerlendirerek bir sonuca ulaşır. Ayrıca çocuğun yapmış olduğu anti sosyal davranışların ailece denetlenmesi de onun sosyalleşme sürecine etki eder (Tezcan, 1979:129). Ailenin fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için çocuğun korunması, güçlendirilmesi ve gerekli psikolojik desteğin

sağlanması gerekmektedir. Parçalanmayla yüz yüze gelmiş bir ailenin kurtarılması, toplumun geleceğine yapılan önemli bir yatırımdır.

1.2.3.2.Okul

Okul, aileden sonra birey üzerinde etkili ve kalıcı izler bırakan diğer bir kurumdur. Okulun diğer sosyalleşme aktörlerinden daha etkili olmasının nedeni aile dışında var olan sosyalleşme aktörlerini de bünyesinde barındırmasıdır.

Okul, çocuk için akranları ile buluşma yeridir. Okullarda gerçekleştirilen eğitim, çocuğun kendisini keşfetmesine ve kabiliyetlerini geliştirmesine katkı sağlar (Çakmaklı, 2007:130). Okulun sosyalleşmeye etkisi okul öncesi dönemden başlayarak yüksek öğrenim boyunca devam eder. Eğitimin amaçlarından birisi de kültürel mirasın sonraki kuşaklara aktarılmasıdır (Aziz, 1982:18). Okula ilk defa başlayan bir çocuk için okul, önemli bir sosyal olaydır. Okuldaki sosyalleşmeyi, okul içi ve okul dışı iletişim, etkileşim, dersler, öğretmen-öğrenci ilişkileri, öğretmenin tutum ve davranışları, okul kuralları, sınav kaygısı gibi unsurlar etkiler. Okuldaki sosyalleşmede öğretmen ile öğrenci sosyal ilişki yönünden eşit değildir. Öğretmen öğrencinin nazarında hem bilgi hem de yetki olarak üstün durumdadır. Bu durum sosyalleşme için gerekli iletişimi etkilemektedir. Sosyalleşme, okul sistemlerine ve okul yapısına göre değişiklik göstermektedir. Otoritenin öğretmene ait olduğu ilişkilerde, öğrencide sadece pasiflik ve itaat duygusu gelişir. Öğrencilerin yaşı, öğrenim gördüğü meslek ve bilim dalı, onları sürekli değerlendirme, onları başarıya odaklama, onları sıralama, rekabete sevk etme sosyalleşmeyi etkileyen önemli unsurlardandır. Çünkü okul ortamı toplumsal eşitsizliğin giderilmesinin çalışıldığı, bireyleri geleceğe hazırlayan yer olması gerekirken, bu görevini yerine getirememesinin sosyal eşitsizliklerin derinleşmesine neden olabileceği göz ardı edilmemelidir (Ergün, t.y:52).

Okulun, kültürün devamlılığını sağlamak gibi bir görevi de vardır. Sosyalleşme sürecinde, okulun, ayakları üzerinde durabilen bir öğretim programına sahip olması gerekmektedir. Ayrıca öğretim programı hayat ile iç içe olmalıdır. Her seviyedeki akademik çalışma uygulanabilir düzeyde olmalıdır (Babaoğlu, 2007:61). Çocuğun sosyalleşme sürecinin ilk aktörleri olan aile ve akran grupları bir ölçüde bilinçli bir sosyalleşme süreci sunmayabilir. Bilinçlilik ve kontrollülük aile ve akran grubunun eğitim durumu ile ilgilidir. Ancak okul her yönü ile bilinçli, kasıtlı, istendik, kontrollü, planlı bir eğitim ortamı sunar. Bu bağlamda bireyin okula gelmeden geçirmiş olduğu

sosyalleşme sürecinden kalan olumsuz izler okul ortamında azaltılmaya ya da tamamen silinmeye çalışılır. Okulun sosyalleşme başarısı öğretmen, öğrenci, veli üçlüsünün diyaloguna bağlıdır. Bundan dolayı bu diyalogu geliştirmede öğretmen ve okul yönetimine büyük görev düşmektedir (Babaoğlu, 2007:77).

1.2.3.3.Akran Grupları

Aile ve okul aktörünün yanı sıra, sosyalleşme sürecinde önemli bir etkiye sahip olan akran grupları, hayatının her döneminde bireyi etkileyen önemli bir aktördür. Birey için grup üyeleri, benzeyiş kümesi ve model olma etkilerini her zaman sürdürürler. Akran grupları özellikle oyun arkadaşlığı yolu ve sonraki yıllarda ergenlik dönemlerinde kişilik gelişiminde önemli etkiye sahiptir (Aziz, 1982:19). Çocuğun sosyalleşmesinde etkili olan ikinci kurum akran gruplarıdır. Bunlar informal ilişkiler sunduklarından zorunluluk yerine gönüllülük esasına dayalı kuralları benimserler. Grup içinde kendini rahat hisseden birey, grubun sunduğu her türlü davranışı sorgulamadan rahatlıkla ve isteyerek öğrenir. Bu gruplar içerisinde birey, her ne kadar rahat olsa da, burada kültürlenme sağlam ve doğru değerlere dayanmamaktadır. Bireyler çoğu hayal ve fantezi olan görüşlerini, etkili yollarla arkadaşlarına sunmaktadırlar. Arkadaş ve akran gruplarına aşırı değer veren ergenlik çağı çocukları, güvenilirliği düşük bilgileri öğrenerek büyük yanlışlara düşebilirler (Bilen, 2004:230). Birey aile ortamından sonra girdiği arkadaş ortamında kendini daha iyi ifade edebilir. Bu ortam bireyin daha etkili söz sahibi olduğu ve davranışlarının sorgulanmadığı aileye göre daha özgür bir ortamdır. Birey model olarak aldığı grup üyelerini taklit yolu ile sosyalleşmesini gerçekleştirir. Burada yanlış öğrenmelerin önüne geçmek için sosyalleşme aktörleri arasında eşgüdüm sağlanmalıdır. Kontrollü ve planlı bir şekilde yürütülen sosyalleşme süreci, bireyin toplumu daha kolay tanıyıp, uyum göstermesini sağlayacaktır.

Bireyin sıkı arkadaşlık ilişkileri kurmadan topluma açılması düşünülemez. Bu bakımdan arkadaşlık ilişkileri toplumsal ilişkilere öncülük etmesi açısından oldukça önemlidir. Bireyin arkadaşları tarafından aranması, beğenilmesi ve benimsenmesi benlik saygısının önemli koşuludur. Birey arkadaş grubuna girerek zekâsıyla, spor ve sanat yetenekleriyle kendini ispat eder. Arkadaşlarıyla duygusal etkileşimlerde bulunur, dostluklar kurar. Kendi kişiliğini dener ve geliştirir. Çünkü arkadaşlarının davranışlarında kendisini bulur (Yörükoğlu, 1989:70). Birey akran gruplarında toplumsal becerilerini geliştirir. İnsanlarla geçinmeyi öğrenir, çevresi ile işbirliği kurar. Akran grubuna giren birey tek başına bir bireydir. Akran gruplarında herkes eşittir. Kısacası çocuk akran grubu ile

kurduğu ilişkiyi sŸrdŸrerek sağlıklı bir ruha sahip olduğunu ispatlar. Ailesine bağımlı, gŸvensiz ortamlarda yetişen bir birey okulda başarılı olabilir, ancak arkadaşlık ilişkilerinde yetersiz kalabilir (ÖztŸrk, 1999:32). Akran gruplarının önemi, aile içinde sosyalleşmenin başarısız olduğu zamanlarda daha da etkilidir. nkŸ bu durumda aileden alınmayan sosyalleşme kuralları arkadaş gruplarında, grubun istediği yönde ve yöntemle bireye verilecektir. Birey sosyalleşmesini grup Ÿyelerinin anlayışı doğrultusunda yapacaktır (Aziz, 1982:19). Söz edilen durum yetiştirme yurtlarında yaşayan bireyler için daha da önem kazanmaktadır. Aile kurumundan mahrum bŸyŸyen bireyin en önemli sosyalleşme aktrŸ akran grupları olacaktır. nkŸ birey aradığı duygusal ortamı, sevgi açlığını grup ortamında giderecektir. Sosyalleşme modelini grupta etkili olan bireylerden seçerek, grubun kuralları ve yöntemleri ile sosyalleşecektir.

Akran gruplarında toplumsal statŸ vardır. Akran ilişkilerinde önemli olan durumlardan biri de bireyin diğer grup Ÿyeleri tarafından ne kadar sevildiğidir. Bu değişkene “toplumsal statŸ” denir. Psikologlar geleneksel olarak bu statŸyŸ popŸler, ihmal edilmiş ve reddedilmiş çocuklar olmak Ÿzere Ÿ gruba ayırırlar. PopŸler ocuklar, genellikle arkadaşları tarafından çok sevilen; ihmal edilmiş çocuklar, akranları tarafından nadiren sevilen ve bazen oyunlara alınabilen, reddedilmiş çocuklar ise akranları tarafından sevilmeyen, dışlanan çocuklardır (Bee ve Boyd, 2009: 624. ev. GŸndŸz). Akran grupları rastgele bir araya gelen topluluklar değildir, onları bir arada tutan birtakım ortak özellikler vardır. Her birey istediği gruba kolayca giremez, nkŸ grubun yazılı olmayan kuralları vardır. Arkadař gruplarının bir işleyişi, kalıplaşmış kuralları, amaçları ve ilişki dŸzeni vardır. Bu grup, bir lider, değişik roller almış Ÿyelerden oluşmuş bir toplumsal yapıdır. Grup içinde dayanışma ve iřblŸmŸ mevcuttur. Grubun, Ÿyelerinden ayrı ayrı beklentileri vardır (YrŸkođlu, 1989:71). Akran grupları toplum hayatına geçişin ilk adım atıldığı yapıdır. Birey akran gruplarında toplumsal hayatın kŸk bir modelini yaşar. Birey akran gruplarında yaşadığı tecrŸbeleri toplum hayatına geçişte kullanır. Edindiđi iletişim tecrŸbelerini, gelecekte tabi olacağı toplumsal yapılarda kullanarak toplumun bir parçası haline gelir. Akran grupları bireyin sosyalleşme becerisinin edinmesi açısından oldukça önemlidir. Birey aile dışında ilk sosyalleşme tecrŸbesini akran gruplarında yaşar. Akran grupları sayesinde toplumu tanır. Toplumun değer yargılarına, kurallarına göre refleksler geliştirir. Kısacası toplumun kŸk bir modeli olan akran gruplarında başarılı bir sosyalleşme gerçekleştiren birey, yaşadığı toplum ile uyumunu da sağlıklı bir Źekilde gerçekleştirir.

1.2.3.4. Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişim araçları aralarında ortak bir işaret ve gösterge olan, büyük kitlelere ulaşabilen radyo, televizyon gazete, dergi, internet vb. araçlardır. Kitle iletişim araçları (KİA) diğer sosyalleşme araçları gibi bireyler arası iletişime doğrudan katılamazlar. Ancak KİA sosyalleşmenin önemli unsurlarından biridir (Güler, 2008:27).

Bireylerin sosyalleşmesinde önemli bir yere sahip olan kitle iletişim araçları günümüzde bu etkinliğini daha da artırmıştır. Birey, hayatının tüm dönemlerinde kitle iletişim araçlarının etkisine maruz kalmaktadır. Bireyi etkileyen, uyarıcı gönderen kitle iletişim araçları oldukça zenginleşmiştir. Çevresinden aldığı uyarıların fazla olması bireyin sosyalleşmesini etkilemektedir.

KİA ailede, komşuluk ilişkilerinde, okulda üstlenilmesi gereken birçok model sunar. Televizyon yıldızları toplumun önemli modelleri haline gelmişlerdir. Kitle iletişim Araçlarında yer alan modeller çocuklara örnek olmakta ve onlara yön göstermektedirler. Kitle iletişim araçlarının etkisini, cezalandırma, ödüllendirme, sevme gibi eylemlerde bulunmamaları artırmaktadır (Güler, 2008:28).

Sosyalleşmenin önemli bir unsuru olan kitle iletişim araçları insanları yönlendirme gibi etkili bir güce sahiptir. Medya, toplumsal olayların duyurulmasında ve etkisinin kitlelere yayılmasında haberci konumundadırlar. Aile ve okulunun sosyalleştirme etkisinin azaldığı yerde kitle iletişim araçlarının etkisi artmaktadır. Kitle iletişim araçları sundukları hizmet ile insanların nasıl giyineceklerini, ne yiyeceklerini, hangi tutum ve davranışları sergileyeceklerini belirleyici konumdadır (Tuna, 2008:47).

Kitle iletişim araçları sayesinde sosyalleşme sürecinde toplumsal etkileşimleri kuşaktan kuşağa aktarması toplumsal mirasın korunmasında ve yeni nesillere aktarılmasında önemli görevler üstlenmektedir. Ayrıca günümüzde kitle iletişim araçları, haber, bilgi, eğitim, eğlendirme, eleştirme, denetleme gibi özellikleri ile kamuoyu oluşturmakta ve insanları yönlendirmektedirler (Şahin, 2007:25).

Kitle iletişim araçlarının en önemlilerinden olan televizyon, Türk toplumunda bir iletişim veya eğlence aracı olmaktan çıkmıştır. Kendilerine ait gözlemleri ve düşünceleri olmayan insanların hayallerinde bir yerlerde var olduğuna inandıkları hayatla, dünya arasında kurdukları bağıdır (Bahadır, 2005:335). Birey medya tarafından süzülerek verilen bilgiyi doğru olarak kabul etmektedir. Hayalinde kurduğu toplum ile irtibata geçtiğini düşünmekte, sanal dünyasında mutlu olmaktadır. Sürdüğü hayat

tarzı ile gün geçtikçe yaşadığı topluma yabancılaşmaya ve kendini toplumdan soyutlamaya başlamaktadır. Böylece sosyalleşme sürecinin etkin aktörlerinden olan kitle iletişim araçlarının kontrolüne girerek sosyalleşmesini kitle iletişim araçlarının çizdiği çerçevede gerçekleştirmektedir. Coğrafi sınırları yok eden kitle iletişim araçları milli kültürün korunması, toplumsal değerlerin aktarımı gibi önemli unsurların yeni nesillere kazandırılması noktasında kültür aktarımı yapacak ebeveynlerin yerini almakta çocukları medya yöneticilerinin istedikleri yöne yönlendirmektedir

Kitle iletişim araçlarının etkileri noktasında sadece görünüşte verebilecekleri zararlara dikkat çekilmekte, bunun dışındaki etki ve sonuçlar ihmal edilmektedir. Çocuklar kontrolsüz kullanılan kitle iletişim araçları ile bazen zihinlerinin kaldırabileceğinden çok daha fazla yetişkinlere yönelik içeriklerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu tür olumsuz içerikler kimi çocukları içine kapanık, çekingen bir kişilik, kimi çocukları ise atak, saldırgan hale getirmektedir. Hatta bazı çocukları çeşitli fobiler geliştirmesine de sebebiyet vermektedir (Turam, 1996:123).

Sanat, eğitim ve teknoloji, sosyalleştirme araçlarının en önemlileridir. Bu unsurlar sosyalleştirmenin yanında bilgi üretmeyi ve sosyal yapının yeniden şekil almasını sağlamaktadır. Kitle iletişim araçları zaman içinde şekil ve nitelik değiştirmekte, fakat işlevlerini sürmektedir. Bir aracın sosyalleşme için önemi, o aracı elinde bulunduran insanların özelliğine bağlıdır. Bu bakımdan yazarlar ve yapımcıların kişilik özellikleri, takip eden kitle için oldukça önemlidir. Sanatın her dalı sosyalleştirme için çok güçlü bir araçtır. Örneğin çocukların sıkça muhatap olduğu hikâye ve masallar, bu kurguların kahramanlarıdır. Sosyal değerlerin mükemmel bir şekilde kurgu kahramanları tarafından bireylere aktarımı masallar ve hikâyeler yolu ile sağlanmaktadır. Birey hikâyelerde iyi ve kötü karakterlerin sosyal hayat açısından konumlarını, fayda ve zararlarını kolaylıkla yorumlayarak hedeflenen sosyal kimliğini edinir. Dede Korkut hikâyeleri buna en güzel örnek niteliği taşımaktadır (Birkök, 1994:59-60).

1.3.Sosyalleşme Becerisi

Sosyalleşme becerisi belirli bir ortamda toplumsal olarak kabul görece, hem kişinin kendisi, hem de karşısındaki için faydalı olacak davranışlar sergilemesidir. Bireyin çevreye uyumu ve uygun iletişim yolları ile karşılaşacağı sözlü ya da sözsüz çatışmalarla baş edebilme gücüne sosyalleşme becerisi denir (Alakır, 2006:22). Bireyin sosyal beceri elde edebilmesi için sosyal ortamda bulunması gerekmektedir.

Sosyalleşme becerisinin sergilenmesi, birden fazla davranışta bulunmayı gerektirebilir. Bu davranışlar sosyal davranış olarak adlandırılmaktadır (Güdük, 2008:9). Bireyin gelişim sürecinde önemli aşamalardan biri sosyalleşmedir. Sosyalleşme, bireylerin toplumun etkin bir üyesi haline gelmesidir. Bireyin toplumun üyesi olması, toplumsal yaşama aktif bir şekilde katılabilmesi sosyal gelişimini sağlıklı tamamlaması ile mümkündür (Çubukcu ve Gültekin, 2006:156). Bireyin sosyalleşebilmesi için toplumun istediği sosyal becerileri öğrenmesi gereklidir. Birey edindiği sosyal beceriler sayesinde toplum ile daha kolay iletişim kurmaktadır. Bireyin, bulunduğu sosyal grup tarafından gösterilen tepkilere uygun dönütler vermesi sosyal becerilerinin geliştiğini göstermektedir.

Sosyal beceriler, sosyal ortamlara katılma, grup üyeleri tarafından kabul görme, başkaları ile iletişim kurabilme gibi öğrenilmiş davranışları sergileme olarak tanımlanabilir. Sosyal beceriler bireyin toplum ile iletişim kurmasını sağlayan beceriler olduğundan insan yaşamında önemli bir yere sahiptir (Durualp ve Aral, 2010:161).

1.4. Yetiştirme Yurtlarının Sosyalleştirme İşlevleri

Koruma altına alınan çocuklara sağlanan bakım yöntemleri ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Tüm dünyada yaygın olarak başlatılan ilk bakım yöntemi, kurum bakımı adını verdiğimiz, çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları ve benzeri niteliği taşıyan kuruluşlardır. Kalabalık çocuk grubunun bakımını sağlayan kurum tipi bakım modeli günümüzde Avrupa, Avustralya ve Kuzey Amerika'da öncelik sırasını kaybetmiş durumdadır. Bahsi geçen ülkelerde kalabalık bakım evlerinin kapatıldığı bilinmektedir. Buna karşın gelişmekte olan ülkelerde, özellikle üçüncü dünya ülkelerinde kurum tipi bakım modeli işlevselliğini korumaktadır. (Şimşek ve diğerleri, 2008:236).

Yetişme yurtları, korunma altına alınan çocuk ve gençleri; iş, meslek sahibi oluncaya kadar barındıran ve onlara aile yapısına benzer ortamlar hazırlayarak yetiştirme amacı güden kurumlardır. Yurt ortamı her ne kadar aile ortamına benzetilmeye çalışılsa da, aileden farklı olan yaşam koşulları vardır. Bunlar: beslenme, giyinme, okuma, dinlenme, temizlik gibi temel fiziksel hizmetlerde görülür. Bu açıdan yurttaki yetişen çocukların iletişim kurdukları kişiler ve ilişkiler daha resmidir. Aile içinde yaşanan iletişim ise daha samimidir. Yetiştirme yurtları toplumdan soyutlanmış, çevreden kopuk bir eğitim sürecini yürütür. Yurt ortamı, bürokratik yetiştirme biçiminin ve yönlendirme anlayışının belirlediği ortam; çocukların geleceğe ilişkin kaygılarının yaygınlaşmasına

neden olmaktadır. Yurt çocuğunun geleceğe bakışı, umutları, beklentileri ailesi yanında yetişen çocuktan farklılık gösterir (Kaya, 2003 :124).

Yetiştirme yurdu; korunmaya muhtaç çocuk ve gençlerin toplumsal korunma kapsamına girdiği, ailenin yerine getirmesi gereken toplumsal görevlerini üstenen, çocuğun ve gencin sosyalleşme sürecini takip edip, yönlendiren kurumdur (Cılga, 1984:84).

Yetiştirme yurtlarında kalan çocukların/gençlerin topluma kazandırılmaları sosyalleşmeleri ile ilişkili bir durumdur. Aileleri ile ilişkileri ya tamamen kopan ya da kesintili olarak devam eden bu bireylerin sosyalleşmelerini yetiştirme yurtları sağlamaktadır (Demirbilek, 2000:140).

Ailesi tarafından istenmeyen, terk edilen çocuklar değersiz olduklarına inanırlar ve toplumla dengeli yaşam gücüne ulaşmazlar. Bu durumda büyüyen çocuklar ya hırçın, saldırgan ya da pısrık ve silik kişiler olurlar. Bu çocuklar genellikle mutsuz, hayattan umutsuz ve şikâyetçidirler (Bilen, 2004:234). İlk çocukluk dönemini yetiştirme yurtlarında geçiren bireylerin bir grubun üyesi olması, grubun davranışlarını kazanması, bireylerin yaşadıkları süreçle ilgilidir. Birey yetiştirme yurdunda olumlu ilişkiler kurup, duygularını ifade edebilirse sosyalleşmesini tamamlamış olacaktır. Bireylerin sosyalleşmesi, sosyal çevresinin etkisi altında gelişir.

Çocuğun gelişiminde en önemli aşamalardan biri de sosyalleşmedir. Sosyalleşme çocuğun belli bir grubun üyesi haline geldikleri ve grubun değerlerini, davranışlarını ve inançlarını kazandıkları bir aşamadır. Çocuğun doğumundan sonra başlayan bu süreç bireyin yaşamı sürecince devam etmektedir. Çocuğun kazandığı davranışların çoğu ilk çocukluk dönemine dayanmaktadır (Çubukcu ve Gültekin, 2006:156). Ana-baba şefkatinden yoksun büyüyen çocuklarda çoğu zaman zekâ gelişiminde problemler, huzursuzluk, dikkatsizlik, içine kapanıklık, aşırı hareketlilik ve sonuç olarak başarısızlık görülebilir (Bilen, 2004:232).

Bulut (1995) tarafından yapılan “Korunmaya Muhtaç Genç Kızların Ruh Sağlığına Etki Eden Psikolojik Faktörler” adlı çalışmanın sonuçlarına göre: sağlıklı bir psiko sosyal çevreden gelen gençlerin korunmasını ve bakımını sağlayan yetiştirme yurtlarının gençlerin ruh sağlığı yönünden riskli bir psiko sosyal çevre oluşturduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmaya göre bireysel ilişkilere imkân veren bakım sistemlerinin çocukların gelişim açısından önemli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

1.5. Toplumsal Dışlanma ve Topluma Yabancılaşma

Her toplum birbirinden farklı siyasal, iktisadi, kültürel ve tarihsel yapılara sahiptir. Her toplumun içinde acı çeken, kendini toplumdan farklı gören, dışlanmışlık hislerine kapılan gruplar vardır. Bu gruplar toplumdan topluma farklılıklar gösterebilirler. Dışlanmışlık hissine kapılma riski ile karşı karşıya olan bir grup da korunmaya muhtaç çocuklardır. Korunmaya muhtaçlık açısından dışlanmışlık, ailelerin çeşitli nedenlerden dolayı dağılması, çocukları ruhsal ve fiziksel açıdan desteksiz bırakmaktadır. Bu durumda olan çocuklar, ya bir başlarına ortada kalmakta ya da anne-babanın olumsuz yaşamına ortak olmaktadır. Çocuk her iki durumda da dışlanma riski ile karşı karşıyadır. Çeşitli nedenlerle korunmaya muhtaç hale gelen çocuklar devletin koruması altına alınmakta ve toplumun geniş kesimi ile irtibatı kopan çocuklar dışlanmayı daha kolay yaşamaktadır (Kalaycı, 2007:28). Toplumsal dışlanma “insanların sürekli olarak içine itildikleri, onur duygusunun kaynağı olan temel haklarından mahrum kaldıkları bir süreçtir” (Özkul, 2008:189).

İnsanı toplumun bir ferdi haline getiren, onun sosyalleşmesini sağlayan ihtiyaçlarının yeterince karşılanmasıdır. İnsanın ihtiyacı, maddi ve manevi olarak birbirinden ayrılmayan bir bütünlük arz eder. Bu ihtiyaçlar karşılanırken yaşanan engeller ve ihtiyaçların yeterince karşılanamaması insanın toplumsal yapıdan koparak dışlanmasına sebep olur (Alpaydın, 2011:24).

Boşanmış aile çocukları ve evlilik dışı dünyaya gelen çocukların hayatlarının ilerleyen dönemlerinde sosyal dışlanma riskiyle karşılaşma ihtimalleri diğer çocuklara oranla daha yüksektir (Yolcuğolu, 2010). Koruma altında olan çocukların büyük bir kısmı boşanmış aile çocuklarıdır. Diğer kısım ise ya anne ve babası ya da her ikisi de olmayan çocuklardan oluşmaktadır. Gerekli tedbirle, alınmaz ise kurum bakımı altındaki çocukların sosyal dışlanma ile karşı karşıya kalabileceği bilinmelidir.

Toplumsal dışlanmanın toplumun geleceği açısından tehlikeli sonuçları vardır. Toplumdan yoksunluk nedeni ile topluma karşı düşmanca tavır geliştirme, suça meyil ve suçluluk oranında artış, toplumsal normların işlevselliğini yitirmesi, yabancılaşma ve sosyal patlamalara meydana gelmesi kaçınılmazdır. Sosyal değerlerin ve topluma karşı sorumluluğun yitirilmesi toplumsal dışlanmanın en önemli tehlikesidir (Çakır, 2002:100).

Yabancılaşma kavramı ise; sosyalleşmenin karşıt anlamı taşıyan bir kavramdır. Dönmezer (1990)'e göre yabancılaşma kişinin tam olarak duygusal yönden toplumdan

kopmasıdır. Yabancılaşmış birey, diğer insanlardan koptuğu gibi, kendisinden de kopmuştur. Herkes gibi o da kendisini herhangi bir nesneyi algılar gibi algılamaktadır. Bunu yaparken kendisiyle ve dış dünya ile anlamlı bir ilişki kuramaz (Babaoğlu, 2007:74). Duygusal yönden toplumdan kopan birey toplumun kültürünü kabullenmede ve kültürü yaşatmada kayıtsız kalmaktadır. Yetiştirme yurtlarında topluma karşı ön yargılarla büyümüş/büyümekte olan bireylerde de yabancılaşma görülebilir.

Yabancılaşma kavramı, felsefecilerin, psikologların ve toplum bilimi üzerine çalışan birçok düşünür ve bilim adamının kendi alanları çerçevesinde tanımladıkları bir kavramdır. Yabancılaşma kavramını ilk defa Hegel kullanmıştır. Hegel'in bakış açısı "Mutlak Ruh"un yabancılaşması felsefesine dayanmaktadır. Bu felsefeye göre insanın fiziki anlamda varlığı ile ruhi anlamdaki var oluşu arasındaki mesafenin açılmasıdır. (Göktürk ve Günalan, 2006:128)

Seeman yabancılaşmayı beş yönü ile ele almıştır. Bunlar:

- 1- *Güçsüzlük*: İçinde yaşadığı toplumun bir ferdi olarak etkili olma noktasında yetersizlik duygusuna kapılmaktır. Bireyin ulaşmayı arzuladığı amacına ulaşmaması sonucunda ortaya çıkan duygulardır.
- 2- *Anlamsızlık*: İsteddiği amaçlara ulaşma imkânı olsa bile, etkinlikleri anlamlı bulmamaktır. Birey neye inanacağı, nasıl yöneteceği konusunda kararsızdır.
- 3- *Kuralsızlık*: Belirlediği amaçlara ulaşmak için, toplumsal kurallara uyma zorunluluğu hissetmeme halidir.
- 4- *Soyutlanma*: Ferdi olduğu toplumun normlarını benimsememe, toplumsal amaçlara yeterince katılmama yada toplum ile yabancılaşmadır.
- 5- *Öz Yabancılaşma*: Bireyin kendi kendine yabancılaşmasıdır (Babaoğlu, 2007:74-75).

Yabancılaşma bireyin toplumun normlarına, bulunduğu çevreye karşı ilgisiz davranması, dünyaya karşı kendi iç dünyasına dönük tutum sergilemesidir. Yabancılaşma kavramı acizlik, iktidarsızlık, kuralsızlık, sosyal yönden ayrımcılığı da içermektedir (Dönmezer, 1990:202).

Yabancılaşma; en genel anlamıyla bireylerin birbirlerinden ya da bulunduğu ortamdan uzaklaşmasıdır. Diğer bir anlamı ile kendini başkalarından farklı görme, sıcak ilişkiler kuramamadır. (Yapıcı, 2004:1)

1.6. Problem Durumu

Toplumun çekirdeği olan aile bütünlüğünün bozulması, korunmaya muhtaç çocuk olgusunun ortaya çıkışının temel nedenidir. Ailesinden ayrılmak zorunda kalan çocukların yetiştirme yurtlarında bir takım sosyal problemlerinin olacağı düşünülmektedir. Yetiştirme yurtlarının ailenin üstlenmesi gereken sosyalleşme aktörü görevini tam anlamı ile yerine getiremediği bilinmektedir. Yetiştirme yurtlarında büyüyen çocuklar sosyalleşme sürecinde, sosyal çevresinde birçok sorunla karşılaşmaktadır. Yetiştirme yurtlarında kalan çocukların fiziksel, ruhsal yönden sağlıklı gelişmelerinin risk altında olduğu düşünülmektedir.

Korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili sorunlar genel olarak kitle iletişim araçları vasıtasıyla gündeme gelmektedir. Bu çocukların yetiştirilme ve korunma koşulları medya vasıtası ile tartışılmaktadır. Ancak genelde yapılan yayınlar kendini tekrar etme, sorunun sorumluluğunu bir diğersinin üzerine atma, yüzeysel değişikliklerin yapılmasını sağlamaktan öteye geçmemektedir.

Kurum bakımı altındaki çocukların sorunları medyada görünen yüzünden daha derindir. Konuya sosyal politika, aile yapısı, eğitim, kültür değerleri açısından bakmak zaruridir. Korunmaya muhtaç çocukların sorunlarına günlük popülist politikalarla değil, konu ile ilgili yapılmış derinlemesine araştırma verileri ışığında “çocuk toplumun geleceğidir” ilkesi doğrultusunda bakmak gereklidir.

Korunmaya muhtaç çocuklar ile ilgili yapılan araştırmalar, kurum bakımını sağlayan kurumları, kurumda kalan çocukları ve kurum bakımında olan çocukların ailelerinin konu ile ilgili kaygılarını, düşünce ve öngörülerini canlı tutmaktadır. Bu türden araştırmalar kurum bakımının çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerini, aksayan yönlerini ortaya koyarak, çocuk koruma sisteminin tartışılmasını sağlayacaktır.

Çocukların sosyalleşmesinde en önemli aktör ailedir. Anne-baba çocuğunun toplumun etkin bir ferdi olmasından sorumludur. Çocuğu korumak ve yetiştirmek ailenin yerine getirmesi gereken önemli bir görevidir. Ailenin, çocuğunu koruması, kollaması hem yasal hem de toplumsal zorunluluktur. Ancak aile birliğinin bozulması nedeniyle anne-babasından yoksun büyüyen çocukların varlığı da toplumsal bir gerçektir.

1.7. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma ailelerinden mahrum büyüyen korunmaya muhtaç çocukların sosyalleşme becerilerini incelemek amacı ile yapılmıştır. Çalışma sosyalleşmenin en önemli aktörü olan ailenin çocuk için öneminin anlaşılmasını sağlayacaktır. Ayrıca çalışmada yetiştirme yurtları imkân olarak çok üst düzeyde olsa bile, hiçbir şartta ailenin yerini tutamayacağı gerçeği hakkında fikir edinmek ve üretilen çözüm politikalarına katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Dünyada ve Ülkemizde çocukların korunması olgusu değişik yönleri ile birçok araştırmacının ilgi alanı olmuştur. Yapılan çalışmanın amacı çeşitli nedenlerle ailesinden ayrılmak zorunda kalan, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu bünyesinde barınan çocukların sosyalleşme becerilerini inceleyip bu duruma, elde edilen veriler doğrultusunda katkı sağlamaktır.

Bu amaçla aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

- Korunmaya muhtaç çocukların cinsiyet faktörünün sosyalleşme becerisine etkileri nelerdir?
- Korunmaya muhtaç çocukların yaşlarının sosyalleşme becerisine etkisi nedir?
- Korunmaya muhtaç çocukların anne-babasının hayatta olma durumu sosyalleşme becerisine etkisi nedir?
- Korunmaya muhtaç çocukların kardeş sayılarının sosyalleşme becerisine etkisi nedir?
- Korunmaya muhtaç çocukların sosyalleşmesinde yurttaki kalma süresi etkilimidir?
- Çocukların diğer çocuklarla iletişimleri nasıldır?
- Yurt çocuğu olmak, çocuğunun çevresinde (okul, akran grupları vb.) nasıl karşılanıyor?
- Çocuklar yaşadıkları toplumun bir üyesi olmak için çaba harcıyorlar mı?
- Korunmaya muhtaç çocukların sosyalleşme mekânı olan yetiştirme yurtlarından memnuniyet düzeyleri nedir?

1.8. Literatür

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın konusuyla ilgili olarak bulunan teorik alt yapı ve yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilecektir. Korunmaya muhtaç çocukların sosyalleşmesi ile ilgili bu güne kadar yapılmış çalışmaların bir kısmı şöyle sıralanabilir:

Cılga'nın (1984) çalışmasında yetiştirme yurtlarında toplumsallaşma incelenmiş olup, çalışmanın uygulama aşaması yoktur. O dönemin mevcut araştırmaları incelenerek yetiştirme yurtlarının toplumsallaşma işlevi tartışılmıştır.

Kut ve Özeltin (1987) çalışmasında: kurum bakım modeli ile bakılan çocuklarda görülen psiko-sosyal davranış bozukluklarının, kurum ortamının çocukların psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz olduğunu saptamışlardır.

Demirbilek (2000) çalışmasında: gençlerin yetişmesinde ve sosyal hayata hazırlanmasında en iyi ortamın aile olduğunu, kurum bakımının uygulayıcısı olan yetiştirme yurtlarının, yapısal olarak aile ortamından oldukça farklı olduğundan bahisle gençlerin psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kaldığını ortaya koymuştur. Aynı çalışmada: farklı özelliklere sahip gençlerin (Bedensel ve zihinsel özürlü bireyler, birbirinden ayrılmak istemeyen kardeşler) kurum bakımına alınmasının uygun olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca Demirbilek, yetiştirme yurtlarının çocuklara önemli hizmetler sunduğunu, onların sosyalleşmelerini yönlendirdiğini ve hayata hazırladığını belirtmiştir. Bunların yanı sıra yetiştirme yurdunda kalanların meslek edindiklerini, bu bağlamda yetiştirme yurtları korunmaya muhtaç çocuklara sağlayacağı katkılar bakımından sosyal yapı içinde fonksiyonel bir kurum görünümünde olduğunu tespit etmiştir.

Kaya'nın (2003) çalışmasında: Yetiştirme yurdunda kalan gençlerin boş zaman değerlendirme eğilimi etkinliklerin sosyalleşmeye etkisini incelemiş olup, yetiştirme yurtlarında kalan korunmaya muhtaç çocukların boş zaman değerlendirme ile ilgili tutum ve davranışlarında farklılıklar görüldüğü ve sosyalleşme süreçlerini olumlu yönde etkilediği ortaya çıkmıştır. Bu farklılıkların etkileşimde oldukları çevreyi oluşturan yurt ortamı ve yakın çevreden etkilenme yoluyla edinilen sosyalleşme deneyimlerinden olduğu kadar, gençlerin içinde buldukları sosyal ve fiziki çevre koşullarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Şenocak'ın (2005) yaptığı çalışmada: yetiştirme yurtlarında hizmet kalitesinin yeterli olduğu tespit edilmiş, diğer bir ifade ile maddi koşullar nispeten yeterli görülmüştür.

Yine araştırma sonuçlarına göre: yurtlarda kalan çocukların maddi ve manevi şiddete maruz kaldıkları, yetiştirme yurtlarının çocukları hayata hazırlamakta yetersiz kaldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca çocukların önemli bir bölümünün yetiştirme yurdundan ayrıldıkları zaman hayata hazır bireyler olacaklarına inanmadıkları tespit edilmiştir.

Kalaycı'nın (2007) çalışmasında: Yurtta kalan çocukların sosyalleşme süreçlerinin daha sıkıntılı bir süreç olduğuna dikkat çekilmiştir. Kışla tipi yurt ortamları, özellikle çocukların ve gençlerin psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılamada belirgin yetersizlikleri olduğunu ortaya çıkarmıştır. Araştırmada: yurtta kalan çocukların en büyük sıkıntılarında birisinin “yurtlu çocuk” veya “yurtta kalan çocuk” diye tanımlanmanın çocuklarda aşağılık kompleksine sebep olduğunu ortaya çıkartmıştır.

Çeliköz ve diğerlerinin (2008) yaptığı araştırmada: Ailesi ile yaşayan çocukların ahlaki ve sosyal kural anlayışı bakımından çocuk yuvasında yaşayan akranlarına oranla daha ileride olduğu tespit edilmiştir.

Suğur ve Saygı Doğru'nun (2010) çalışmasında: Çocukların aile ve devlete ilişkin görüşleri olumlu bulunmuştur. Ayrıca çalışmada: Çocukların kendilerini sosyal alandan dışlanmış hissetmedikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Kocaoğlu'nun (2010) “Çocuk ve Aile Sorunları Kapsamında, 13–18 Yas Grubu Çocukların Bakım Modellerinin Karşılaştırılması” adlı çalışmasında: Aile ortamında yetişen çocukların, kurum bakım modeli ile yetişen çocuklara oranla ruhsal sorunlarının daha az olduğu saptanmıştır.

Saraç'ın (2011) yaptığı araştırmada: Çocukların kurumda kalma süreleri arttıkça davranış sorunu puanlarının da yükseldiği bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca yetiştirme yurdu personeline verilen eğitim sonrasında yeni bir değerlendirme yapılmış, bu değerlendirme sonucunda davranış sorunu puanlarında azalma olduğu tespit edilmiştir.

BÖLÜM II

2-Materyal ve Yöntem

Yetiştirme yurtlarındaki korunmaya muhtaç çocukların sosyalleşme becerilerinin incelendiği bu çalışmada nitel ve nicel veri toplama teknikleri birlikte kullanılmıştır. Bu çalışma, tarama modeline dayalı karma araştırma yöntemi ile yürütülmüştür. Bilindiği üzere betimsel tarama, bir durumun detaylı bir şekilde tanımlanmasıdır. Eğitim alanında kullanılan en yaygın betimsel yöntem tarama çalışmasıdır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2010:21).

2.1. Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinde ilgili kurum ve kuruluşlardan gerekli izinler alınmıştır. Bu amaçla, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünden ölçme aracının uygulanacağı yetiştirme yurtları için izin alınmıştır. Daha sonra kuruluş müdürlükleri ile yapılan görüşmeler sonucunda çalışma takvimi belirlenmiştir.

Araştırmanın nicel verilerini elde etmek için hazırlanan ölçme aracı kuruluş yetkilileri tarafından gösterilen etüt salonu, kütüphane gibi uygun yerlerde yüz yüze uygulanmıştır. Öğrencilerden ölçekte yer alan yönergeyi dikkatli okumaları ve bu yönergeye uygun olarak ölçeği doldurmaları istenmiştir.

Araştırmanın nitel verilerini elde etmek için örneklem grubundan rastgele seçilen 33 öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Görüşmede öğrencilere 4 adet soru yöneltilmiştir. Her bir görüşme yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Görüşme sırasında öğrencilere yöneltilen sorular şunlardır:

- 1- Yetiştirme yurdunda kalmak arkadaş çevrende nasıl karşılanıyor?
- 2- Yetiştirme yurdunda kalmak diğer çocuklarla iletişim kurmanı etkiliyor mu?
- 3- Yaşadığın toplumun faydalı bir üyesi olmak için neler yapabilirsin?
- 4- Önemli bir devlet görevlisi olsaydın (cumhurbaşkanı, başbakan, bakan, milletvekili, vali, yurt müdürü gibi) yetiştirme yurtlarının yapı ve işleyişi ile ilgili nasıl bir değişiklik yapardın?

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı İç Anadolu Bölgesinde hizmet veren yetiştirme yurdunda kalan, ilköğretim 6-8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise Aksaray Ömer Kaşif Nalbantoğlu Erkek Yetiştirme Yurdu, Kırşehir Erkek Yetiştirme Yurdu, Kayseri Talas Erkek Yetiştirme Yurdu, Kayseri Kız Yetiştirme Yurdu, Konya Erkek Yetiştirme Yurdu, Konya Mustafa Necati Çetinkaya Kız Yetiştirme yurdunda kalan öğrenciler oluşturmaktadır (Tablo 2.1.). Örneklem seçiminde farklı sınıf öğrenciler seçilmiştir.

Uygulama Yapılan Yetiştirme Yurdu	Kız Sayısı	Erkek Sayısı	Toplam
Aksaray Ömer Kaşif Nalbantoğlu Erkek Yetiştirme Yurdu		12	12
Kırşehir Erkek Yetiştirme Yurdu		19	19
Kayseri Talas Erkek yetiştirme Yurdu		14	14
Konya Erkek Yetiştirme Yurdu		27	27
Konya Mustafa Necati Çetinkaya Kız Yetiştirme Yurdu	19		19
Kayseri Kız Yetiştirme Yurdu	13		13
Toplam	32	72	104

Tablo 2.1. Çalışmaya katılan öğrencilere ait demografik veriler.

2.3. Sınırlılıklar

Bu araştırma Aksaray Ömer Kaşif Nalbantoğlu Erkek Yetiştirme Yurdu, Kırşehir Erkek Yetiştirme Yurdu, Kayseri Talas Erkek Yetiştirme Yurdu, Kayseri Kız Yetiştirme Yurdu, Konya Erkek Yetiştirme Yurdu, Konya Mustafa Necati Çetinkaya Kız Yetiştirme Yurdu olmak üzere toplam 6 yetiştirme yurdunda kalan Korunmaya Muhtaç İlköğretim 6-7-8 Sınıf öğrencileri dâhil edilmiştir. Yurtlarda çalışan personel, öğretmen ve yöneticiler çalışmaya dâhil edilmemiştir. Çalışmanın amacı korunmaya muhtaç ilköğretim 6-7-8. sınıf öğrencilerinin sosyalleşme becerisini ölçmeye yöneliktir. Bundan dolayı çalışma sadece bu başlık ile sınırlandırılmıştır.

2.4. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Yetiştirme yurtlarındaki korunmaya muhtaç çocukların sosyalleşme becerilerini belirlemek amacıyla geliştirilen bu çalışmada, öncelikle korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili literatür taranmıştır. Daha sonra ilgili literatüre dayanarak ve bu çalışmanın

amacına uygun olarak 37 maddelik soru havuzu oluşturulmuştur. Hazırlanan ölçme aracının ön uygulaması 6-7-8. sınıfa devam eden 210 öğrenci ile yapılmıştır. Bu uygulama verileri SPSS 17 programı ile değerlendirilmiş, faktör yükü .30'un altında olan maddeler ölçekten çıkartılmıştır.

SPSS ile veri analizine dair kaynaklarda, madde faktör yük değeri 0.30'un altında olan maddelerin ölçekten çıkarılması tavsiye edilmektedir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2010:125). Tavşancıl (2010) ise, faktör örüntüsünün oluşmasında 0.30 ve 0.40 arasında değişen madde yüklerinin alt sınır noktası olarak alınabileceğini belirtmiştir.

Ön değerlendirme analiz sonucuna göre, ölçekteki madde sayısı 17'ye düşürülmüştür. Ölçekteki 17 maddenin kapsam geçerliliğinin belirlenmesi amacıyla uzman görüşlerine başvurulmuştur.

Bu amaçla, iki sosyal bilgiler eğitimcisi doktoralı, bir sosyoloji doktoralı toplam üç öğretim üyesinden maddelerle ilgili görüş alınmıştır. Değerlendirmecilerin ölçüm aracındaki maddelere ilişkin vermiş oldukları puanlar toplanmış ve uzman puanları elde edilmiştir (Tablo 2.2.).

Değerlendirici No	Maddelere Verilen Puan Toplamı
Uzman 1	90
Uzman 2	95
Uzman 3	85
Ortalama	90

Tablo 2.2. Ölçek Geliştirme Sürecinde Bağımsız Değerlendiricilerin Vermiş Olduğu Puanlar.

Uzmanlar arasındaki uyum %90 olarak bulunmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda maddelerde gerekli cümle düzenlemeleri yapılarak ölçme aracına son şekli verilmiştir.

Ölçme aracının güvenilirlik düzeyini belirlemek için SPSS programı ile güvenilirlik analizi yapılmıştır. Ölçme aracının güvenilirlik katsayısını hesaplamak amacıyla test yarılama işlemi yapılmıştır. Yansız atamayla belirlenen ilk dokuz madde ile diğer sekiz madde arasındaki ilişkinin belirlenmesi için öncelikle her iki yarıdaki verilere normallik testi yapılmıştır. Bu amaçla tek örneklem Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Test sonucunda elde edilen “p” değerinin her iki yarıda da .05'in üzerinde olduğu görülmüştür. (Şekil 2.1.)

	Ön Uygulama Testinin Birinci Yarısı	Ön Uygulama Testinin İkinci Yarısı
N	210	210
Ortalama	29.7238	28.1667
Standart Sapma	5.99600	5.73296
Kolmogorov-Smirnov Z	1.152	1.040
p	.141	.230

Şekil 2.1. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Ön Uygulama Verilerine Ait Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçları.

Ayrıca her iki yarıdaki verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini grafik üzerinde kontrol etmek için, P-P Plot diyagramlar incelenmiştir. Her iki yarıya ait P-P Plot grafiklerine göre verilerin normal dağılım gösterdiği anlaşılmıştır.

Ön uygulama verilerinin normal dağılım göstermesi sebebiyle, her iki yarıdaki veriler arasında korelasyonu belirlemek için Pearson Momentler Çarpımı yapılmıştır. Hesaplanan Pearson Momentler çarpımı korelasyonu katsayısının .59 olduğu görülmüştür (Şekil 2.2). Bu bulgulara göre, ölçme aracındaki maddelerin ilk yarısı ile ikinci yarısı arasında pozitif yönlü korelasyon olduğu ve bu tür bir çalışma için uygun olduğu anlaşılmıştır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2010).

		Ön Uygulama Testinin Birinci Yarısı	Ön Uygulama Testinin İkinci Yarısı
Ön Uygulama Testi	Pearson Correlation	1	.591 **
	p		.000
	N	210	210
** (p< 0.01) p değeri 0,01 düzeyinde anlamlıdır.			

Şekil 2.2. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Birinci Yarısı ile İkinci Yarısına Ait Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu Grafiği

Ölçme aracındaki maddeler, yetiştirme yurtlarındaki çocukların okul, yurt ve akran grupları arasındaki etkileşimine dair ifadelerden oluşmaktadır. Ölçme aracındaki maddeler arasındaki iç tutarlılık düzeyini belirlemek için Cronbach-Alpha yöntemi kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha (α) güvenilirlik katsayısı 0,834 olarak hesaplanmıştır. Buna göre, ölçekteki maddelerin bir bütün olarak bir amaca yönelik olarak hazırlandığı anlaşılmaktadır.

Ölçme aracındaki maddeler beş dereceli (likert) olarak değerlendirilmiştir. Verilen cevaplar, 5'ten 1'e doğru hazırlanmıştır. “her zaman=5, sık sık=4, ara sıra=3, nadiren=2, hiçbir zaman=1” şeklinde puanlama yapılmıştır. Ölçekte tersten puanlanan madde bulunmamaktadır.

2.5. Veri Analizi

Bu çalışmada veriler hem nicel hem nitel veri toplama teknikleri kullanılarak elde edilmiştir. Nicel veriler, SPSS 17.0 (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Nicel verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini incelemek için Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi yapılmıştır. Aşağıda verilen (Şekil 2.3)'ten de anlaşıldığı üzere, verilerine göre, verilerin normal dağılım gösterdiği ve veri analizlerinde parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir (Büyüköztürk ve diğerleri; 2010).

		Toplam
N		104
Normal Parametreler ^{a,b}	Ortalama	62.3654
	Standart Sapma	13.84313
Kolmogorov-Smirnov Z		1.148
p		.143

Şekil 2.3. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Son Uygulama Verilerine Ait Tek örneklem Kolmogorov- Smirnov Testi Sonuçları.

Ölçekteki 17 maddeye ilişkin iç tutarlık katsayısı cronbach alfa (α)=.857 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen değer .70'den büyük olması ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. Uygulama sonunda elde edilen veriler üzerinde ölçeğin yapı geçerliğini incelemek için öncelikle Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerine bakılmış ve KMO değeri .857 olarak hesaplanmıştır. (Şekil 2.4). KMO testi örneklem büyüklüğünün uygunluğuyla ilgili olup, KMO değerinin 1'e yakın olması verilerin faktör analizine uygun olduğunu gösterir. Elde edilen KMO değeri, verilerin faktör analizi için kullanılabilceğini göstermektedir. Bartlett testi sonucunun p değeri .000 çıkmıştır. Bu durum değişkenler arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2010).

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Test Değeri		.857
Bartlett Küresellik Testi	Ki kare	610.137
	Serbestlik derecesi (df)	136
	Anlamlılık (p)	.000

Şekil 2.4. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Son Uygulama Verilerine Ait KMO ve Bartlett Testi Sonuçları.

Çalışmanın nitel verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiş verilerin önceden belirlenmiş temalara göre özetlenerek yorumlanmasını içeren betimsel analiz yöntemi ile yapılmıştır. Betimsel analiz yönteminde araştırmacı görüştüğü ya da gözlemlediği bireylerin düşüncelerini çarpıcı bir şekilde aktarmak için bire bir alıntılara sık sık yer verebilir. Betimsel analizin kullanılmasındaki amaç bulguların anlaşılabilir bir şekilde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

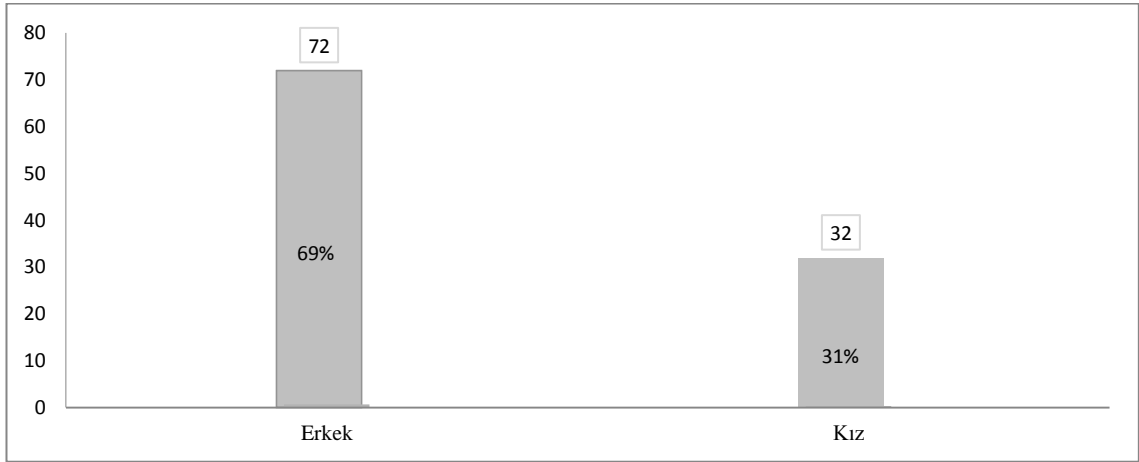
Betimsel analiz dört aşamada uygulanır (Yıldırım ve Şimşek, 2005): 1-İlk aşamada kavramsal çerçeveden ve görüşmeden elde edilen verilerden hareketle veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuştur. 2-Oluşturulan tematik çerçeveye göre elde edilen veriler işlenmiştir 3-Üçüncü aşamada bulgular tanımlanmıştır. Tanımları güçlendirmek için doğrudan alıntıda yapılmıştır. 4- Son aşamada bulgular yorumlanmış ve elde edilen bulgular arasındaki neden sonuç ilişkisi incelenmiştir.

Çalışmanın nitel yapısı gereği, çalışma grubundaki her bir öğrenci için bir numara verilmiş ve öğrenciler bulgular sunulurken bu numaralarla (Ö.1, Ö.2, Ö.3) şeklinde ifade edilmiştir.

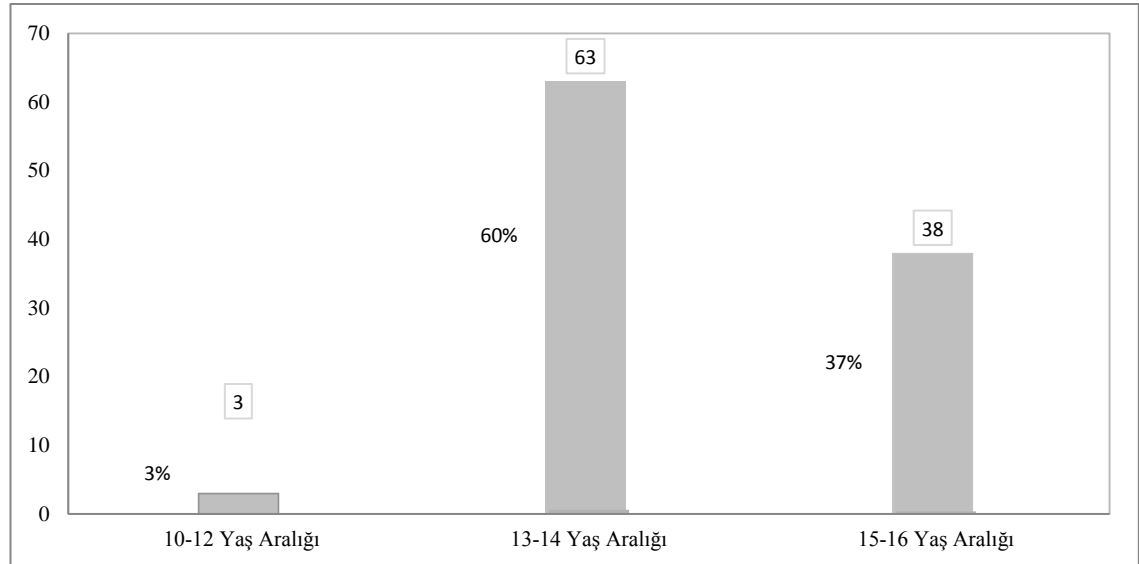
BÖLÜM III

BULGULAR

Çalışmanın örneklemini oluşturan korunmaya muhtaç çocuğun cinsiyet dağılımı 32 kız ve 72 erkek öğrenci olmak üzere toplam 104 denekten oluşmaktadır. Örneklem grubunu oluşturan ilköğretim 6-7-8 sınıf korunmaya muhtaç çocukların tamamının katıldığı ve tüm sorulara cevap verdiği bu çalışmada kızlar %31 erkekler ise %69 oranında temsil edilmiştir (Grafik 3.1.).

Grafik 3.1. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Uygulandığı Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

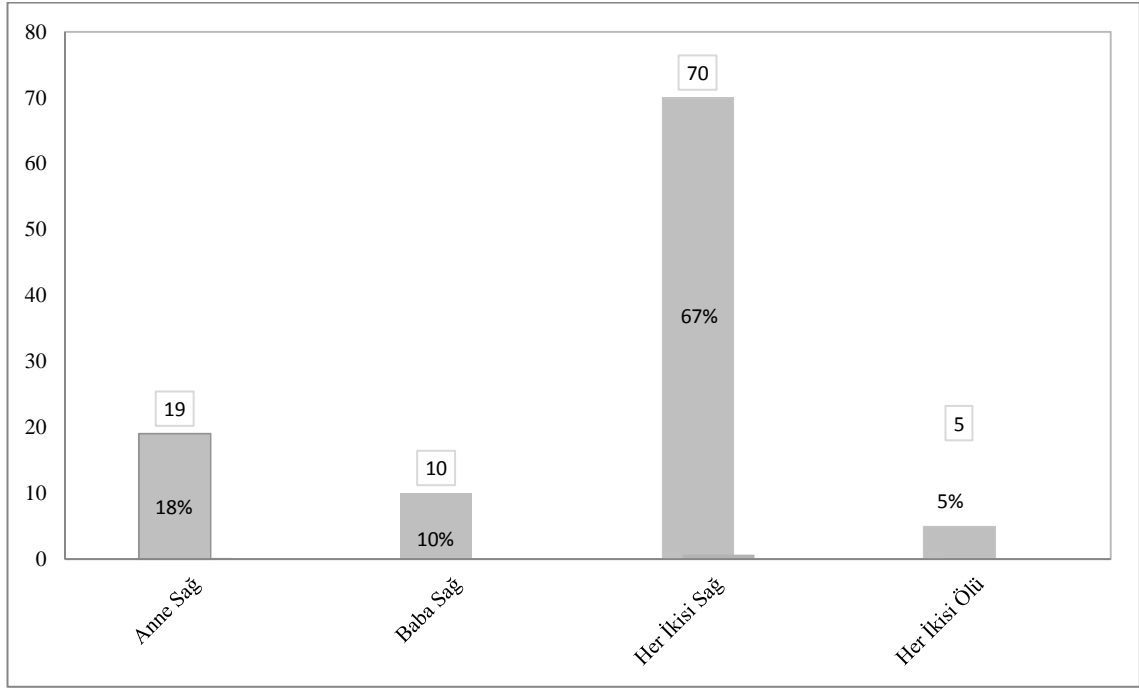

Grafik 3.2. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Uygulandığı Katılımcıların Yaş Aralığı Dağılımı.

Grafik 3.2.'ye göre, örneklem grubunun yaş ortalamasının en küçüğünün 10-12 yaş aralığında, en büyüğünün 15-16 yaşında olduğunu görülmektedir. Yaş ortalamalarına

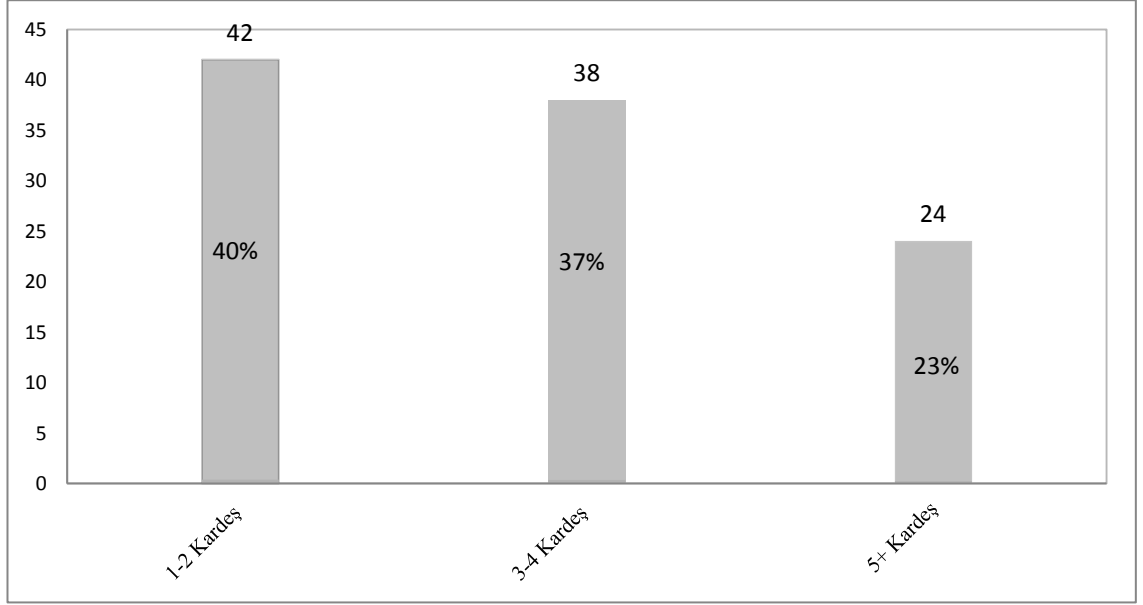
bakıldığında %3'nün yani 3 kişi 10-12, %60'ını yani 63 kişi 13-14 yaş aralığında ve %37'ni yani 38 kişinin ise 15-16, yaş aralığında olduğunu görülmektedir.

Çalışmaya katılanların %18,3'ü yani 19'nun annesinin sağ, %9,6'nın yani 10 kişinin babasının sağ, %67,3'nün yani 70 kişinin anne babasının her ikisi sağ ve %4,8'nin yani 5 kişinin anne babasının her ikisi de ölü olduğu görülmektedir (Grafik 3.3.).

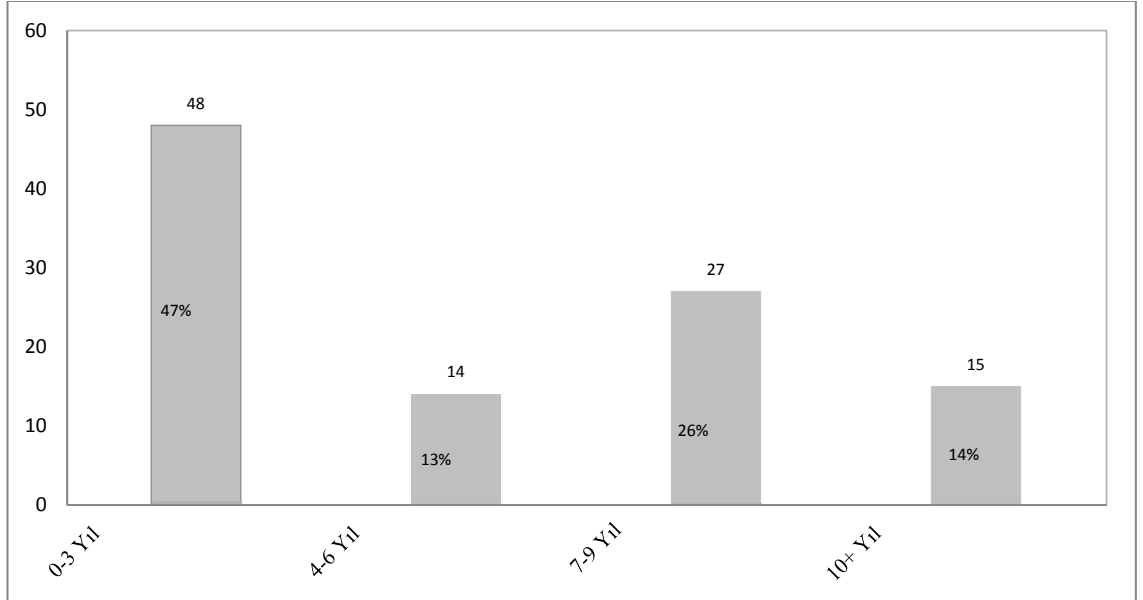
Grafik 3.3. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Uygulandığı Katılımcıların Ebeveynlerinin Hayatta Olma Durumu.

Kaç kardeşiniz var sorusuna verilen cevaplarda çocukların %40'nın 1-2, %37'sinin 3-4 ve %23'ünün 5'den fazla kardeşi olduğu görülmektedir. Buna göre, yetiştirme yurdunda kalan çocukların doğdukları ve yurda yerleştirilinceye kadar yaşadıkları ailenin fert sayısı 4 ila 6 arasında olan ailelerin oranının %77 olduğu görülmektedir. Geriye kalan %23'lük kısımdaki çocukların ailelerindeki fert sayısının ise 7'den fazla olduğu görülmektedir (Grafik 3.4.).

Grafik. 3.4. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Uygulandığı Katılımcıların Kardeş Sayısı Dağılımı.

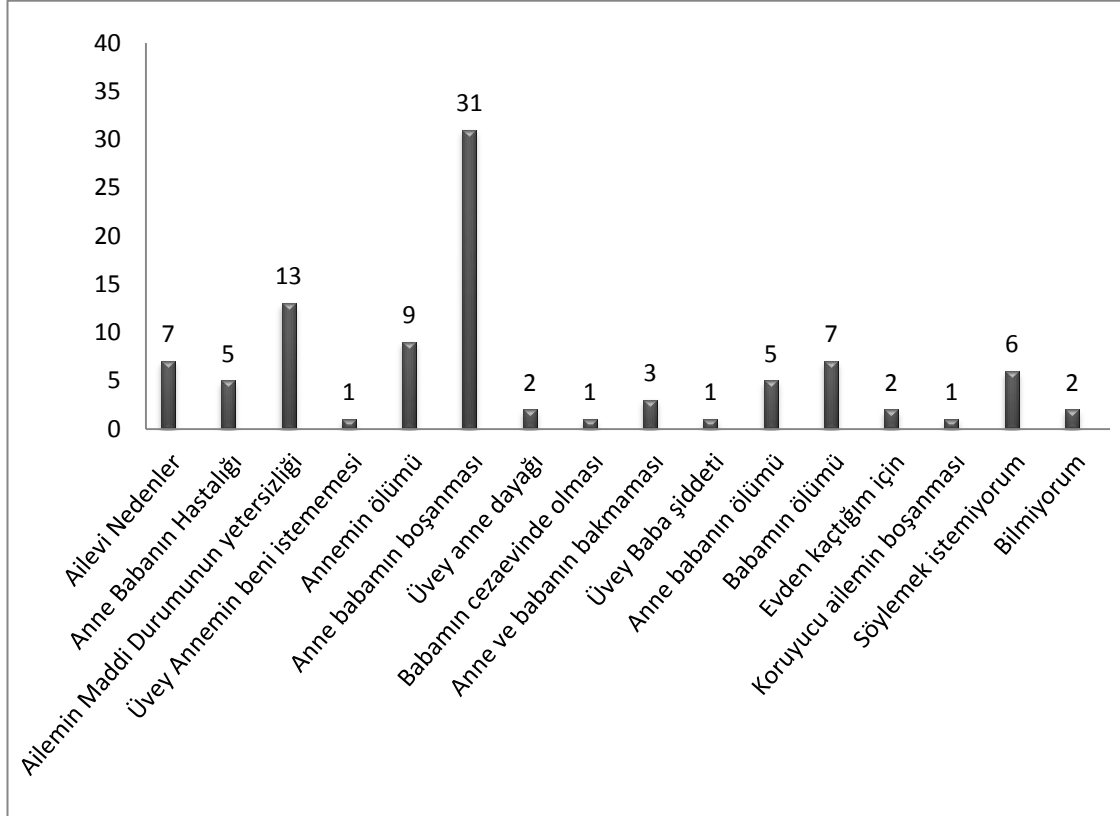
Çalışmaya katılanların yetiştirme yurdunda kalma süreleri sorulduğunda %47'sinin 0-3 yıl, %13'nün 4-6 yıl, %26'sının 7-9 yıl ve %14'nün 10 yıldan fazla süredir yurttan kaldıkları görülmektedir. Oranlardan anlaşıldığı üzere çoğunluğu oluşturan 48 kişinin 0-3 yıl, 27 kişinin 7-9 yıl, 14 kişinin 4-6 yıl, 15 kişinin de 10 yıldan fazla süredir yurttan kalmıştır (Grafik 3.5.).

Grafik 3.5. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Uygulandığı Katılımcıların Yetiştirme Yurdunda Kalma Süresi.

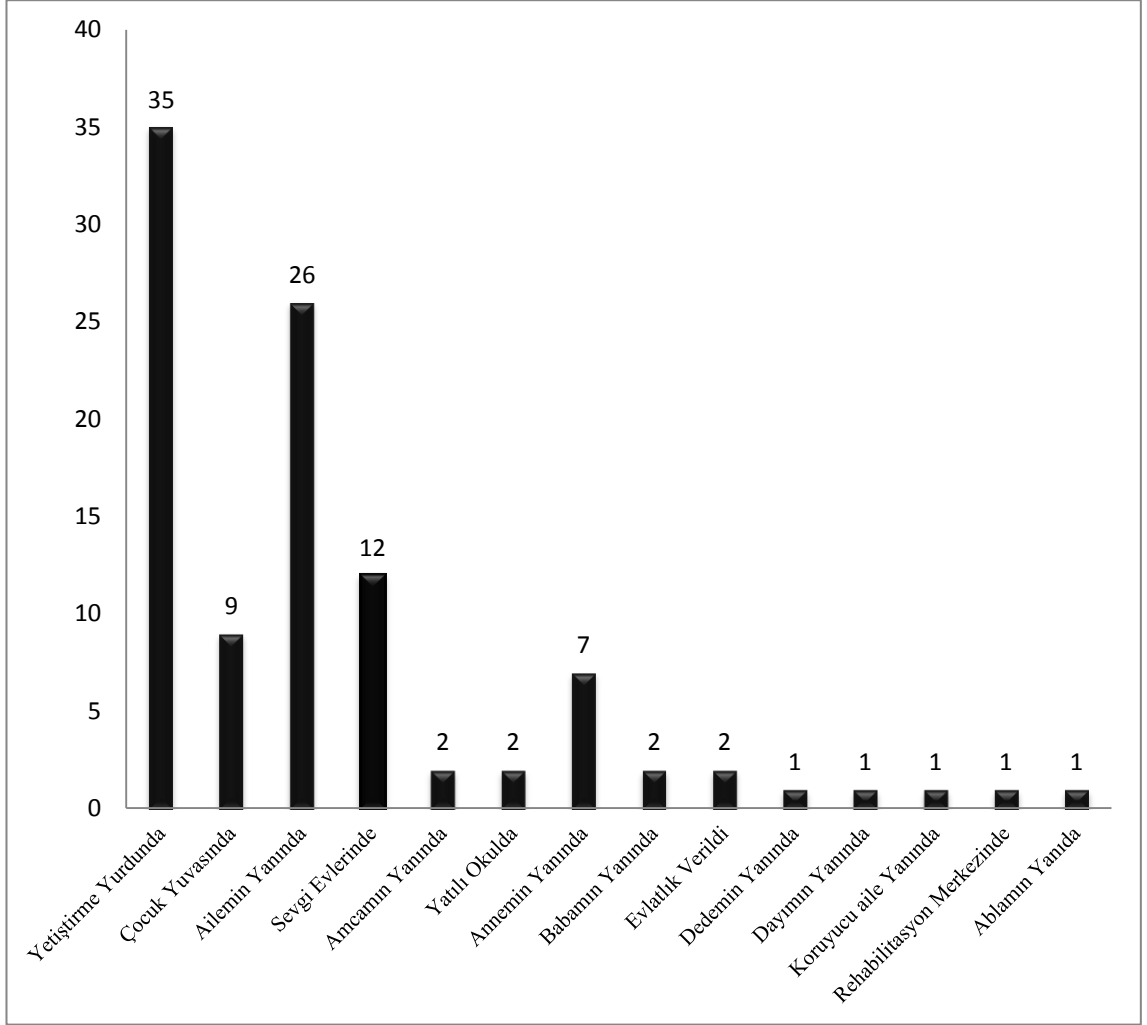
Yetiştirme yurduna yerleştirilme nedeni sorulduğunda çocukların, %31'i annelerinin boşanmasını, %12'si ailelerinin maddi durumunun yetersizliğini, %10'u

annelerinin ölümünü, % 9'u ailevi nedenleri, %9'u babalarının ölümünü, % 6'sı cevap vermek istemediklerini, % 5'i anne-babalarının hastalığını, %5'i anne-babalarının ölümünü, % 3'ü anne-babalarının kendilerine bakmamasını, %2'si üvey anne dayağını, %2'si evden kaçımlarını, %2'si bilmediklerini, %1'i üvey annesinin kendisini istememesini, %1'i babasının cezaevinde olmasını, %1'i üvey baba şiddetini, %1'i koruyucu ailesinin boşanmasını gerekçe olarak göstermiştir (Grafik 3.6.).

Grafik 3.6. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Uygulandığı Katılımcıların Yetiştirme Yurduna Yerleştirilme Nedenleri.

Sosyalleşme becerisi ölçeğinin uygulandığı çocuklara kardeşlerinin barınma yerleri sorulmuştur cevaplar incelendiğinde, kardeşlerden 33 kişinin (%31) yetiştirme yurdunda, 26 kişinin (%25) ailesinin yanında, 14 kişinin (%13) sevgi evlerinde, 10 kişinin (%10) çocuk yuvasında, 8 kişinin (%8) annesinin yanında, 2 kişinin (%2) babasının yanında, 2 kişinin (%2) amcasının yanında, 2 kişinin (%2) yatılı okulda, 2 kişinin (%2) evlatlık verdirdiği, 5 kişinin ise ablasının (%1), dedesinin (%1), dayısının (%1), koruyucu ailesinin yanında (%1), rehabilitasyon merkezinde barındıkları sonucu ortaya çıkmıştır (%1),(Grafik 3.7.).

Grafik 3.7. Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Uygulandığı Katılımcıların Kardeşlerinin Kaldıkları Yerlerin Dağılımı

3.1. Araştırmanın Nicel Bulguları

Çalışmaya katılan 104 korunmaya muhtaç çocuk, 17 maddelik likert tipi ölçekte yer alan tüm soruları cevaplamıştır (Tablo 3.1). Sorulara verilen cevaplar incelendiği zaman her zaman cevabının oran olarak yüksek olduğu görölmektedir. Her zaman cevabı en yüksek oranda 11. soruya cevap olarak verilmiştir (%59,6), her zaman cevabı en düşük oranda 6. Soruya verilen cevaptır (%20,2). Sık sık cevabı 5. Ve 7. soruları en yüksek oran olarak %25 oranında işaretlenmiştir. Sık sık cevabı en düşük oranda 12. soruya verilen cevaptır (%8,7). Ara sıra cevabı en yüksek oranda 1. ve 16. soruya verilen cevaptır (%25). Ara sıra cevabı en düşük oranda 11. soruya (%8,7) verilen cevaptır. Nadiren cevabı en yüksek oranda 6. ve 13. soruya verilen cevaptır (%15,4). Nadiren cevabını en düşük oranda 16. Soruya verilen cevaptır (%4,8). Hiçbir zaman cevabını en yüksek oranda 12. soruya verilen cevaptır (%19,2). Hiçbir zaman cevabı en düşük oranda 14. Soruya verilen cevaptır (%4,8). Tablo 3.1'de göröldüğu gibi her zaman

cevabını verenlerin oranı diğerlerine göre daha yüksektir. Tüm cevaplar incelendiği zaman olumlu cevapların daha yüksek oranda işaretlenmiş olduğu görülmektedir.

Soru No	Hiçbir zaman		Nadiren		Ara sıra		Sık sık		Her zaman	
	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f
1	15,4	16	8,7	9	25	26	13,5	14	37,5	39
2	13,5	14	14,4	15	21,2	22	17,3	18	33,7	35
3	6,7	7	11,5	12	14,4	15	22,1	23	45,2	47
4	9,6	10	6,7	7	20,2	21	24,0	25	39,4	41
5	12,5	13	12,5	13	18,3	19	25,0	26	31,7	33
6	22,1	23	15,4	16	23,1	24	19,2	20	20,2	21
7	11,5	12	9,6	10	24,0	25	19,2	20	35,6	37
8	11,5	12	4,8	5	19,2	20	14,4	15	50,0	52
9	9,6	10	8,7	9	22,1	23	17,3	18	42,3	44
10	8,7	9	9,6	10	14,4	15	15,4	16	51,9	54
11	13,5	14	4,8	5	8,7	9	13,5	14	59,6	62
12	19,2	20	7,7	8	17,3	18	8,7	9	47,1	49
13	10,6	11	15,4	16	24,0	25	15,4	16	34,6	36
14	4,8	5	10,6	11	19,2	20	25,0	26	40,4	42
15	9,6	10	8,7	9	19,2	20	16,3	17	46,2	48
16	15,4	16	4,8	5	25,0	26	17,3	18	37,5	39
17	9,6	10	8,7	9	16,3	17	13,5	14	51,9	54

Tablo 3.1. Sosyalleşme Becerisi ölçeğinin Uygulandığı Katılımcıların Maddelere Verdikleri Cevapların Dağılımı.

3.1.1.Korunmaya Muhtaç Çocukların Sosyalleşme Becerisini Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulgular

Sosyalleşme becerisi ölçeğinin uygulandığı çocukların cinsiyet, yaş, anne ve babanın hayatta olma durumu, kardeş sayısı, yetiştirme yurdunda kalma süresi değişkenlerinin sosyalleşme becerisi ölçeğinin toplam puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için, cinsiyet değişkenine bağımsız tek örneklem t testi, diğer değişkenlere ise tek yönlü Anova yapılmıştır.

3.1.1.1.Korunmaya Muhtaç Çocukların Cinsiyetinin Sosyalleşme Becerisine Etkisi

Cinsiyet değişkeninin sosyalleşme becerisine etkisi çalışmada alt problem olarak alınmıştır. Bu çalışmada kız ve erkek, korunmaya muhtaç çocukların cinsiyetlerinin

sosyalleşme becerisine etkilerini belirlemek için cinsiyet değişkeni ile toplam veriler arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını incelemek için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Aşağıdaki tablo ortalama değerler, standart sapma, t değeri ve p değerini göstermektedir.

Tablo 3.2.'ye göre, cinsiyet değişkeni ile toplam puanlar arasındaki ilişkiye bakıldığında, hesaplanan p değerinin .05'den küçük olduğu ($t = -2.126$; $p = .007$) saptanmıştır. Bu bulgulara göre cinsiyet ile sosyalleşme becerisi ölçeği toplam puanları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür (Büyüköztürk ve diğerleri, 2010:156).

Cinsiyet değişkeninde farklılığın kaynağını belirlemek için betimsel analizlere baktığımızda, kız öğrencilerin sosyalleşme becerisi ölçeği bağlamında aritmetik ortalamalarının ($\bar{X} = 67.84$) erkek öğrencilere göre ($\bar{X} = 59.93$) daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 3.2.).

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	Sd	t	p
Kız	32	67.84	12.28	102	-2.78	.007
Erkek	72	59.93	13.88			

Tablo 3.2 Cinsiyet ile Toplam Puanlar Arasındaki İlişkiyi Gösteren T Testi Sonuçları.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi kız öğrencilerin sosyalleşme becerisi puanlarının ortalaması $\bar{X} = 67.84$, erkeklerin puan ortalaması ise $\bar{X} = 59.93$ 'tür. Burada kızların sosyalleşme becerisi puanlarının ortalaması, erkeklerin sosyalleşme becerisi puanlarının ortalamasından yüksektir. Bu sonuca göre, kızların erkeklere oranla daha yüksek oranda sosyalleşme becerisi gösterdikleri söylenebilir.

3.1.1.2. Korunmaya Muhtaç Çocukların Yaşlarının Sosyalleşme Becerisine Etkisi

Çocuğun sosyalleşmesinin yaşam boyunca sürmesi ve çeşitli gelişim dönemlerini yetiştirme yurdunda geçirmeleri dikkate alınır ise yaş faktörünün sosyalleşme becerisini etkileyeceği düşünülebilir. Böyle bir etkinin olup olmadığını ortaya çıkarmak için yaş değişkeni ile sosyalleşme becerisi ölçeği toplam puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için tek yönlü Anova yapılmıştır (Tablo 3.3.).

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	12.474	46	.274	.923	.608
Grup içi	16.748	57	.294		
Toplam	29.221	103			

Tablo 3.3. Yaş Değişkeni İle Sosyalleşme Becerisi Ölçeğinin Toplam Puanları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Tek yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Yukarıdaki Anova tablosunun p (anlamlılık) sütunundaki değer .608 olduğu görülmektedir. Söz konusu değer 0,01'den büyük olduğu için yaş değişkeni ile toplam puanlar arasındaki ilişkinin $p > 0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu sonuca göre yaş faktörünün korunmaya muhtaç çocukların sosyalleşme becerisine etkisi olmadığı saptanmıştır.

3.1.1.3.Ebeveynlerin Hayatta Olma Durumunun Sosyalleşme Becerisine Etkisi

Anne-babanın kaybı sonucu koruma altına alınan çocuk, bir taraftan anne-babanın yokluğuna; bir taraftan yeni çevresine uyum sağlamaya çalışır. Bundan dolayı anne-babanın hayatta olma durumunun sosyalleşme becerisine etkisi olabileceği düşünülmektedir.

Gruplar arasında analize uygun nicel koşullar sağlanamadığından, anne- babanın hayatta olma durumu değişeni ile sosyalleşme becerisi ölçeği toplam puanları arasında yapılması gereken tek yönlü varyans analizi yapılamamıştır. Anne babanın sağ olma değişkenlerinden sadece, anne babanın her ikisi de sağ olan öğrenci grubunun (70) dışındaki diğer grupların sayı olarak tek yönlü varyans analizine uygun olmadığı görülmüştür.

3.1.1.4.Kardeş Sayısının Sosyalleşme Becerisine Etkisi

Çocuklar ilk sosyalleşmelerini aile ortamında gerçekleştirmektedirler. Sosyalleşme sürecinde kardeş faktörü oldukça önemlidir. Çocuk için büyük kardeş (abla, ağabey) model ve öğretici konumundadır. Küçük kardeş ise onun için koruması, kollaması gereken biridir. Bu durum çocuğun kendisini önemli hissetmesini sağlamaktadır. Yetiştirme yurdunda kardeş ise aileden yoksun büyüyen çocukların az da olsa aile boşluğunu kardeşin doldurabileceği ve yurt ortamında birbirlerine destek olarak sosyalleşebilecekleri düşünülmüştür. Bu nedenle kardeş sayısı ile sosyalleşme becerisi ölçeğinin puanları arasında tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan varyans

analizne göre, anlamlılık değeri 0.05'den büyük olduğu ($P=.550 > 0.05$) görülmektedir (Tablo 3.4.). Bu sonuca göre, yetiştirme yurdunda kalan çocukların kardeş sayılarının sosyalleşme becerisi ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi olmadığı saptanmıştır. Yani kardeş sayısının sosyalleşme becerisini etkilemediği görülmüştür.

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	27,489	46	.598	.962	.550
Grup içi	35.395	57	.621		
Toplam	62.885	103			

Tablo 3.4. Sosyalleşme Becerisi Ölçeği İle Kardeş Sayısı Değişkeni arasındaki İlişkiyi Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.

3.1.1.5. Çocukların Yurtta Kalma Süresinin Sosyalleşme Becerisine Etkisi

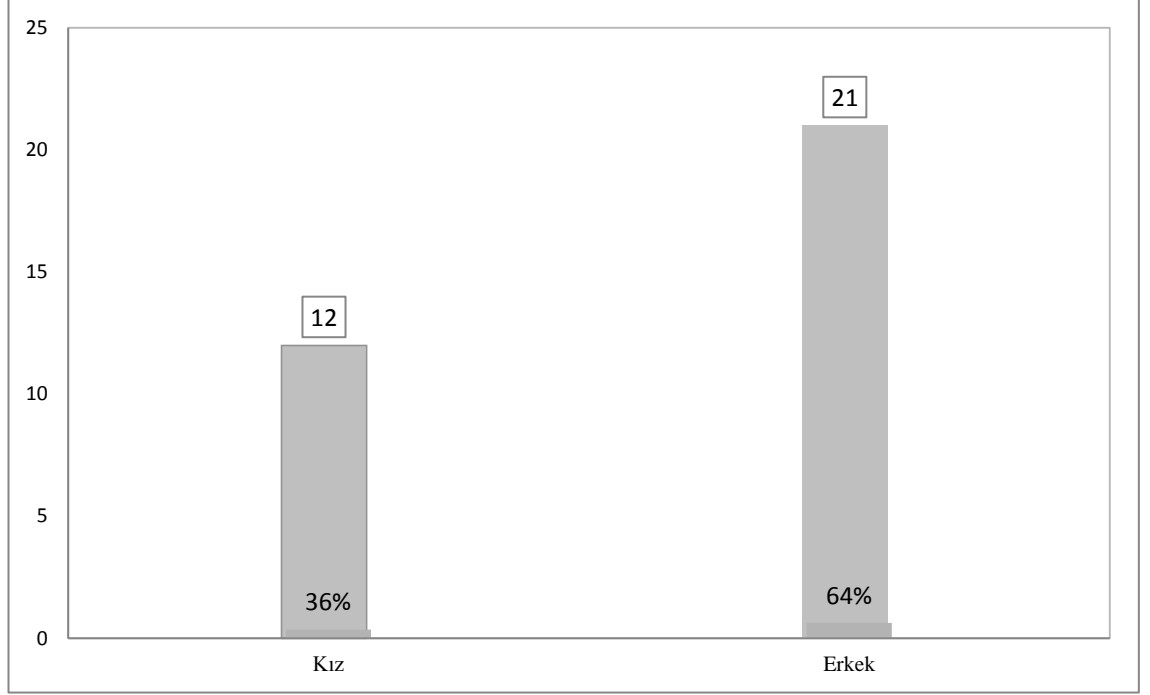
Yetiştirme yurdu ortamı, korunmaya muhtaç çocukların sosyalleşme mekânlarıdır. Çocuklar, sosyalleşme aktörlerinden; akran grupları ve aile yerine geçen yurt çalışanları ile iletişimini bu mekânlarda gerçekleştirmektedirler. Çocukların yurttaki kaldıkları süre, yurt ortamına uyum sağlama ve yurt içinde iletişimde tecrübe kazanması açısından oldukça önemlidir. Bu sebepten dolayı yurttaki geçirilen sürenin sosyalleşme becerisi açısından da önemli olduğu düşünülmüştür. Buna göre yurtta kalma süresi değişkeni ile sosyalleşme becerisi ölçeği toplam puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için tek yönlü Anova yapılmıştır. Yapılan varyans analizi (Anova) sonucu bulunan anlamlılık değeri 0.05'den büyük ($P= .109 > 0.05$) olduğu görülmektedir (Tablo 3.5). Bu sonuca göre, yurtta kalma süresi ile sosyalleşme becerisi arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı, yani yurtta kalma süresinin sosyalleşme becerisini etkilemediği sonucu ortaya çıkmıştır.

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	71.433	46	1.553	1.410	.109
Grup içi	62.788	57	1.102		
Toplam	134.221	103			

Tablo 3.5. Yurtta Kalma Süresi Değişkeni İle Sosyalleşme Becerisi Ölçeği Toplam Puanları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.

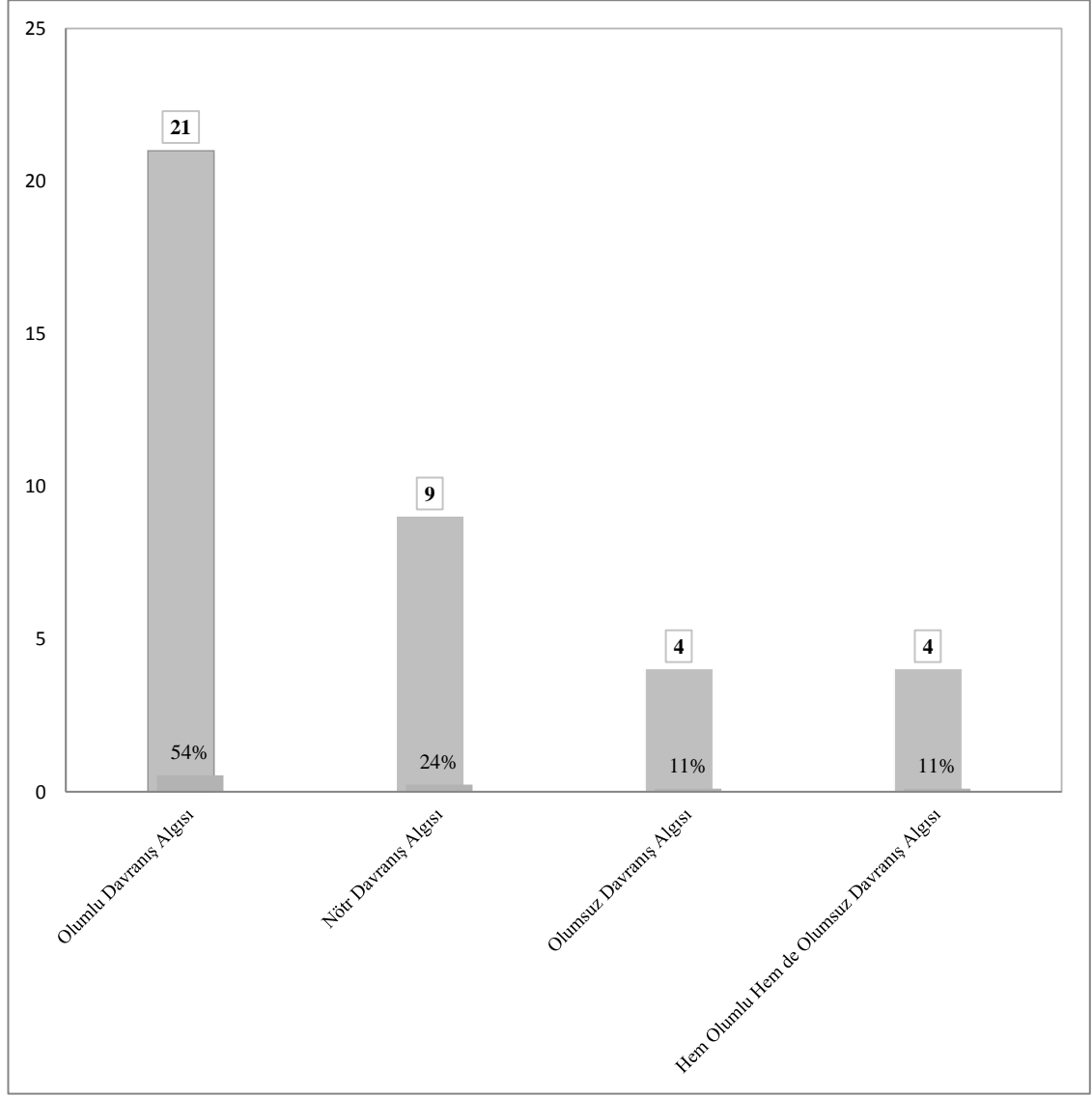
3.2. Araştırmanın Nitel Bulguları

Çalışmanın nitel bulgularını elde etmek için 33 öğrenci ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Görüşmeye katılan bu öğrencilerin 12'si (%36) kız, 21'i (%64) erkektir (Grafik 3.8).

Grafik 3.8. Görüşme Yapılan Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Görüşme yapılan çocuklara ilk olarak: “Yetiştirme yurdunda kalmak arkadaş çevrende nasıl karşılanıyor?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılardan alınan cevaplar: 1- Olumlu davranış algısı. 2- Olumsuz davranış algısı. 3- Hem olumlu hem olumsuz davranış algısı 4- Nötr davranış algısı olmak üzere dört tema altında toplanmıştır. Sosyalleşmenin önemli aktörlerinden olan akran gruplarının yetiştirme yurdunda kalan çocuklara bakışları bu soru ile anlaşılmaya çalışılmıştır. Katılımcılardan, 21'i (%54) olumlu davranış algısı, 9'u (%24) nötr davranış algısı, 4'ü (% 11)'i olumsuz davranış algısı, 4'ü (% 11) hem olumlu hem de olumsuz davranış algısı temalarına uyan cevaplar vermişlerdir (Grafik 3.9.).

Grafik: 3.9. Görüşme Yapılan Katılımcıların Arkadaş Çevresinde Karşılama Algısı.

Görüşme yapılan katılımcıların çoğunluğu yani %54'ü yetiştirme yurdunda kalmanın arkadaş çevresinde olumlu karşılandığını belirtmiştir. Çocuklardan biri (Ö.30): “*Bana çok iyi davranıyorlar. Ama bazen yurt ile ilgili çok soru soruyorlar. Ama genelde iyi davranıyorlar. Ben bu durumdan çok memnunum.*” Yine çocuklardan bir diğeri (Ö.4): “*Arkadaşlarım beni iyi karşılıyorlar. Onlar iyiler, sevgisi olan insanlar. Arkadaşlarımla iyi şeyler yapıyoruz. İyi anlaşıyoruz. Arkadaşlarım beni sever ben de onları severim.*” Görüşme yapılan 33 kişiden 21 kişisi arkadaşları tarafından yurtlu çocuk olmanın olumlu karşılandığını belirtmiştir. Bu durum sosyalleşmenin önemli aktörlerden olan akran gruplarının olumlu algılandığını göstermektedir. Korunmaya muhtaç çocukların arkadaş çevrelerine olumlu yaklaşımları toplumla bütünleşmeleri açısından önemlidir.

Arkadaşlarının davranışının olumsuz olduğu 4 çocuk tarafından düşünülmektedir. Katılımcılardan biri (Ö.32): *“Ben bu yurttta hiç kalmak istemiyorum. Artık beni ailemin yanına gönderin. Arkadaşlarım beni sevmiyor. Ben de onları sevmiyorum.”* Olumsuz algıya sahip diğer bir çocuk (Ö.16): *“Okulda bir olay olduğu zaman hemen yurtlu yapmıştır diye iftira atıyorlar, o yüzden kötü karşılanıyoruz.”* Ö.22 : *“Fazla iyi karşılanmıyor. Çünkü okulumdaki arkadaşlarım alay ediyorlar ve üzücü kelimeler kullanıyorlar.* Diğer bir çocuk (Ö.8) ise: *“.....eskiden yurttta kalan öğrencilerin yaptıkları olumsuz hareketlerden dolayı çoğu zaman kötü anılıyor. Hâlbuki biz onları seviyoruz.”* Bu öğrenci, çevrenin olumsuz algısına rağmen arkadaşlarını sevdiğini söylemiştir. Bu durum çocukların çevresi ile iletişim kurmak istediklerini göstermesi açısından önemlidir.

Katılımcıların %24’ü yani 9 kişi (Ö.2, Ö.3, Ö.5, Ö.14, Ö.27, Ö.11, Ö.15, Ö.18, Ö.6) nötr bir algı geliştirmiştir. Katılımcılardan biri (Ö.15): *“bana kötü davranmıyorlar”* ifadelerini kullanarak nötr bir algı geliştirdiğini göstermiştir. Diğer bir çocuk (Ö.18), *“arkadaşlarım hiçbir şey demiyorlar”* şeklinde bir ifadeyle söylenmeyen şeyin olumlu mu olumsuz mu olduğunu belirtmemiştir. Nötr davranış algısına göre, diğer çocukların davranışlarına olumlu yâda olumsuz bir anlam yüklenmemiştir.

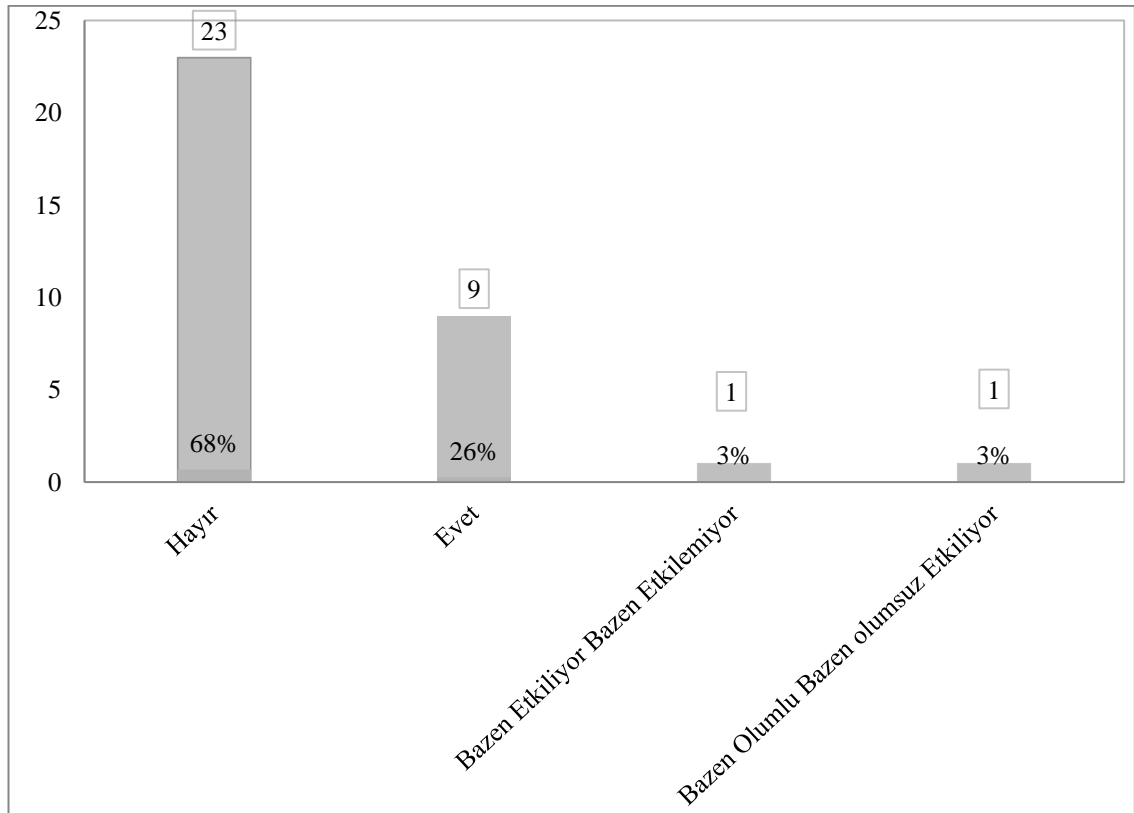
Katılımcıların %11’i yani 4 kişi (Ö.8, Ö.9, Ö.31, Ö.33) diğer çocukların kendilerine karşı davranışlarını bazen olumlu bazen de olumsuz olarak algılandıklarını beyan etmişlerdir. Katılımcılardan Ö.8, *“bazen olumlu bazen olumsuz konuşmaktadırlar”* derken, diğer bir çocuk (Ö.9), *bazenleri arkadaşlarımla kavga ederken, arkadaşlarım bana yurtlu yurtlu diye lakap takıyorlar. Bazen de bana ailem gibi davranıyorlar. Onları hiç anlamıyorum. Beni seviyorlar mı, Nefret mi ediyorlar, Bilemedim?”* cevabı verilmiştir. Diğer çocukların davranışlarını olumlu yâda olumsuz kategorisine alamayan çocukların arkadaşlık kurmada sorun yaşadıkları görülmektedir. Bu durum sosyalleşmenin önünde önemli bir engel olabilir.

Sonuç olarak, çocukların genel olarak akran grupları ile olumlu ilişkiler kurdukları görülmektedir. Bu durum, korunmaya muhtaç çocukların üyesi oldukları toplum ile bütünleşmesini kolaylaştırabilir. Ancak diğer çocukların davranışlarının olumsuz algılanması çocuklarda anti sosyal davranışların ortaya çıkmasına neden olabilir. Doğan’a (2009) göre, sosyal ilişkilerde yaşanan olumsuz bir olay sosyal fobiye neden olmaktadır. Herhangi bir arkadaş ortamında, sosyal grupta kişi ile alay edilmesi, komik

duruma düşürülmesi ya da rezil olmak gibi durumların yaşaması travmatik bir yaşantı olarak kabul edilebilir.

Bu durum çocukların olumsuz davranış algılarında ifade ettikleri cümlelerle örtüşmektedir. Yetiştirme yurdunda kalan çocukların diğer çocuklar tarafından alay, aşağılanma, küçük düşürülme gibi olumsuz davranışlara maruz kalmaları çocukların sosyal fobi ile karşı karşıya kalmalarına sebep olabilir.

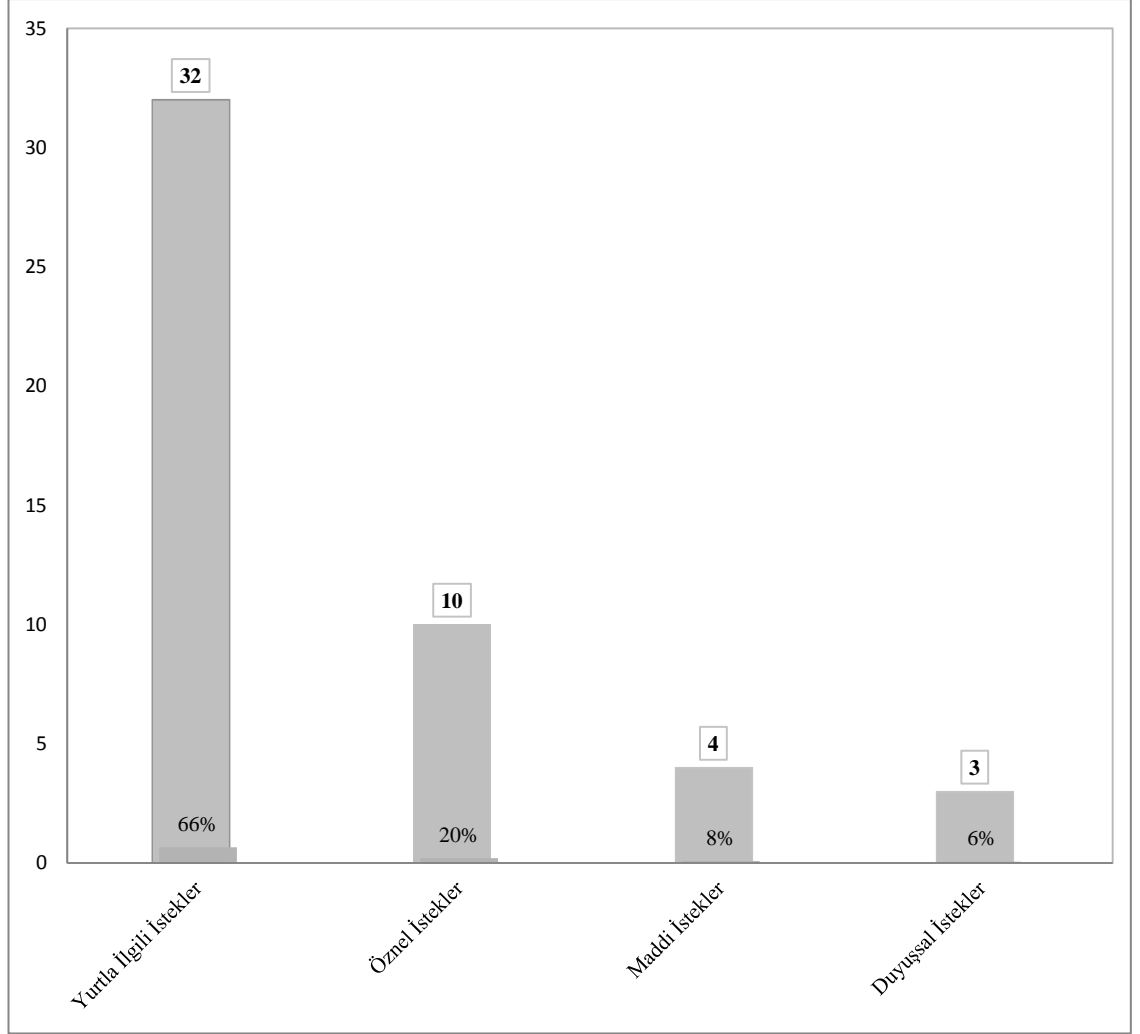
Görüşmeye katılan çocuklara ilk olarak: yetiştirme yurdunda kalmak diğer çocuklarla iletişim kurmanı etkiliyor mu? Sorusu sorulmuştur. Katılımcılardan 9'u (%26) evet, 23'ü (%68) hayır, 1'i (%3) bazen etkiliyor bazen etkilemiyor ve 1'i (%3) de bazen olumlu etkiliyor bazen olumsuz etkiliyor cevabını vermiştir (Grafik 3.10.). Bu sonuca göre, yetiştirme yurtlarında kalan çocuklar genel olarak diğer çocuklarla iletişim kurmada zorluk yaşamamaktadır.

Grafik. 3.10. Görüşme Yapılan Katılımcıların Diğer Çocuklarla İletişim Kurma Algısı.

Korunmaya muhtaç çocukların sosyalleşme mekânı olan yetiştirme yurtlarının yapı ve işleyişi ile ilgili derinlemesine bilgi almak için katılımcılara, “Önemli bir devlet görevlisi olsaydınız yetiştirme yurtlarının yapı ve işleyişi ile ilgili nasıl bir değişiklik yapardınız?” sorusu yöneltilmiştir. Bu sorunun cevapları 4 tema altında toplanmıştır. Katılımcıların cevapları alt başlıklara ayrılırken bazı katılımcının birden fazla temayı

kapsayan cevapları dikkate alınmıştır. Katılımcıların 32'si (%66) yurtla ilgili istekler, 10'u (%20) Öznel istekler, 4'ü (%8) maddi istekler, 3'ü (%6) duyuşsal isteklerde bulunmuşlardır (Grafik 3.11.).

Grafik 3.11. Görüşme Yapılan Katılımcıların Yurtlardaki Yapı ve İşleyiş Dair Algıları

Katılımcıların çoğunluğu yani %66'sının kaldıkları yurtlara ilişkin bir takım istekleri vardır. Katılımcılardan 1 numaralı çocuk, *“odalarda uydulu televizyon olmasını sağladım. Yurt hocalarını değiştirdim ve bizlere bağırp, çağırmayan, kendini bizim yerimize koyan hocaların çalışmasını sağladım. Küçük düşürücü cezaları engelledim. Yurt için yapılan alışverişlerin kaliteli olmasını sağladım.”* Katılımcılardan biri (Ö.10), *“hocaların çocuklara vurmasını engelledim. Büyüklerin küçükleri ezmesini engelledim.”* Katılımcıların %66'sının yurdun yapı ve işleyişine yönelik isteklerinin olması yetiştirme yurtlarını ile ilgili bir takım noksanlıkların olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Diğer bir çocuk (Ö.30), *“zengin bir kütüphane açardım ve her sene*

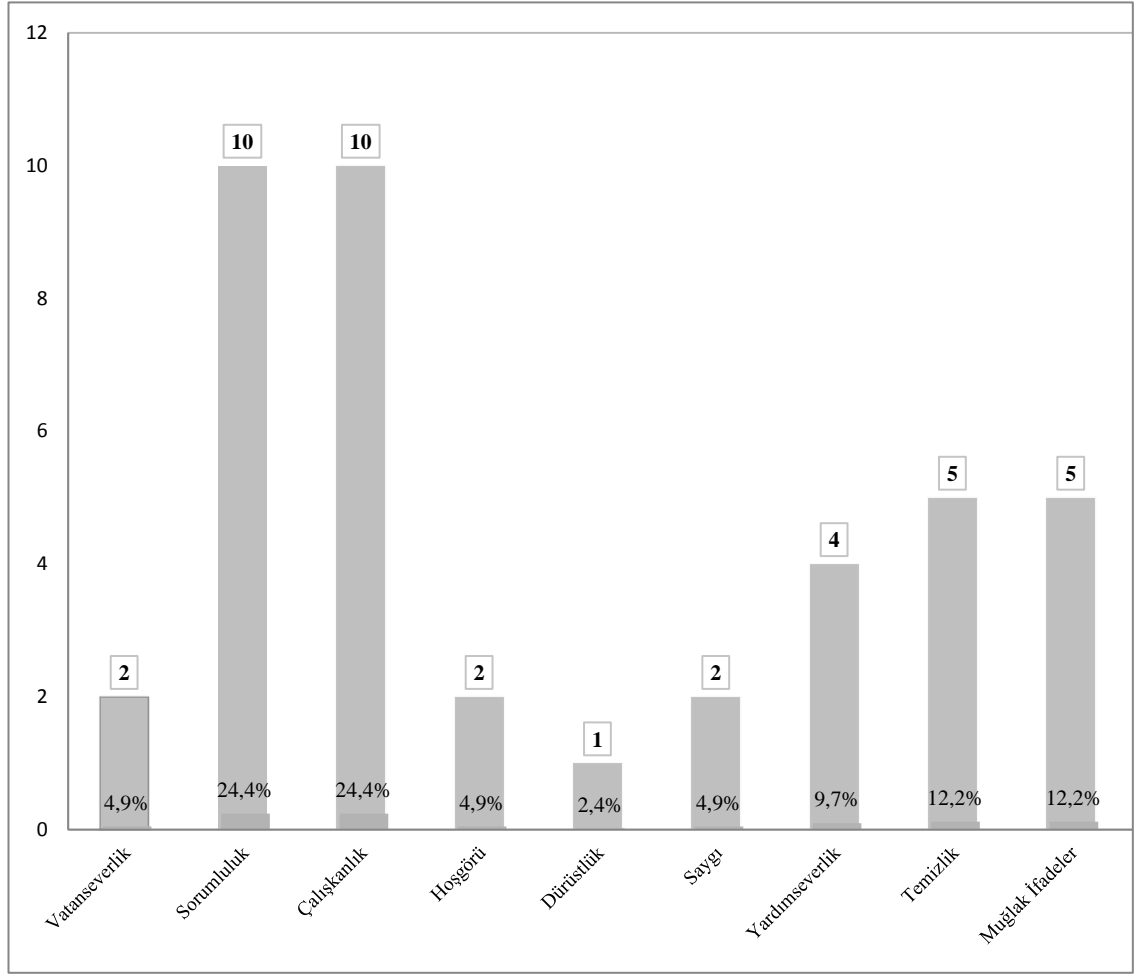
yenilerdim. Ayrıca yurtta ev konforunu sağladım.” Çocukların ifadeleri yurtta kalmaktan memnun olduklarını fakat birtakım değişiklikler yapılması gerektiğini göstermektedir.

Katılımcıların %20’si yani 10 kişi öznel istekler teması altında cevaplar vermişlerdir. 33-28 numaralı çocuklar *“her şeyi yapardım”* gibi yönü ve ayrıntısı belli olmayan bir istekte bulunmuştur. Katılımcılardan 6 çocuk (Ö.27, Ö.26, Ö.23, Ö.8, Ö.6, Ö.5), *“yetiştirme yurtlarını kapattım ve yerine sevgi evlerini kurardım.”* Ö.12 ise daha farklı bir istekte bulunmuştur: *“Yurtları özel yapardım”* Katılımcıların %20’si yurtların mevcut yapısını koruması dışında istekte bulunmuşlardır. Bu durum yetiştirme yurtları ile ilgili memnuniyetsizlik düzeyini göstermektedir. Çocukların bir kısmının yetiştirme yurdunun yerine sevgi evlerinin kurulmasını istemesi, sevgi evlerinin çevrede olumlu algılandığının göstergesidir.

Katılımcılardan 4’ü (%8) maddi istekte bulunmuştur. Ö.2, *“ harçlıkları artırırdım.”* ve Ö.5, *“bol bol kıyafet yaptırırdım.”* Diğer bir çocuk (Ö.16), *“çocuklara ve ailelere nakdi yardım yaptırırdım ve çocukların ailesi ile kalmasını sağladım.”* Maddi istekte bulunan çocuklardan birisi(Ö.16) hariç, diğerlerinin yetiştirme yurdu ile ilgili olumlu ya da olumsuz bir ifadeye bulunmamıştır.

Katılımcıların 3’ü (%6) duyuşsal istekte bulunmuştur. Ö.3, *“çocukları dinlerdim, onları anlamaya çalışırdım”*; (Ö.24), *“çocukları sıkça ziyaret ederek, onların güvenini kazanırdım”* demiştir. Bu ifadelere göre çocukların duygusal olarak da bir takım ihtiyaçları oldukları söylenebilir.

Katılımcılara, yaşadığın toplumun faydalı bir üyesi olmak için neler yapabilirsin sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevaplar Sosyal Bilgiler Öğretim Programında verilen değerler kapsamında temalara ayrılmıştır. Sosyal Bilgiler Programında değer, *“bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır”* (MEB, 2006:54). Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar birden fazla değer için dikkate alınmıştır. Bu kapsamda katılımcıların 2’si (%4,9) vatanseverlik, 10’u (%24,4) sorumluluk, 10’u (%24,4) çalışkanlık, 2’i (%4,9) hoşgörü, 1’i (%2,4) dürüstlük, 2’si (%4,9) saygı, 4’ü (%9,7) yardımseverlik, 5’i (%12,2) temizlik, değerlerini cevap olarak vermişlerdir. %12,2’si yani 5 kişi ise muğlak ifadeler kullanmışlardır (Tablo 3.12.).

Grafik 3.12. Görüşme Yapılan Katılımcıların Toplumaya Yönelik Düşüncelerinin Değer Dağılımı

Katılımcılardan Ö.1, vatanseverlik değeri altında toplumun faydalı bir bireyi olmayı şöyle ifade etmektedir: “Devlete zarar vermemek, okuyup, kendimi yetiştirerek kendime, aileme ve milletime faydalı bir insan olmak istiyorum. Bunları başarabilirsem toplumun faydalı bir üyesi olabilirim.” Diğer bir çocuk (Ö.33): “Devletin malını korumak, emanet edilen eşyalara sahip çıkmak, toplumun ortak eşyalarını korumak ve bayrağını çok sevmek benim için toplumun üyesi olmak demektir.” Katılımcıların vatanseverlik değeri kapsamına giren ifadeleri kullanmaları, onların toplumun değerlerine kayıtsız kalmadıklarını göstermesi açısından önemlidir.

Sorumluluk değerine yönelik ifadelerde 6 numaralı çocuk: “Öncelikle iyi bir eğitim almak ve almış olduğum eğitimle topluma fayda sağlamak istiyorum. Kendime ve yakınlarıma bakmak için belirli bir göreve gelmem gerekir.” Geleceğe dair planlarının

olduğu anlaşılan bu katılımcının topluma faydalı olmanın eğitim almakla, iyi bir göreve gelmekle mümkün olacağını düşündüğü söylenebilir.

Çalışkanlık değeri kapsamında 10 kişi cevap vermiştir. Katılımcılardan Ö.7, “*topluma faydalı olmak için çok çalışırdım*” diyerek ifade ederken, (Ö.4): “*Çok ders çalışmam gerekir. Çok ders ve kitap okumalıyım. Derslerime önem vermeliyim. Çok ders çalışmaya çalışırım*” diyerek eğitimin önemine vurgu yapmıştır. Ö.14 ise, “*Bir şey yapmama gerek yok. Derslerime çalışırsam, kötü şeyler yapmazsam toplumun faydalı bir üyesi olabilirim.*” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılardan 2’si hoşgörü değeri kapsamında cevaplar vermiştir. Ö.12, “*elimden geleni yapmaya çalışırım. Arkadaşlarımın istediklerini yaparım. Onları korumaya çalışırım. Onları dinlerim.*” derken, (Ö.8): “*Arkadaşlarımın olumlu yönlerine bakarak onlara yardımcı olmak isterim. Toplumun istediği hareketlerde bulunurum ve yapma dediklerinde de kaçınırdım, zaten bunları yapan toplumun bir parçasıdır.*”

Katılımcılardan sadece bir kişi (Ö.9), dürüstlük değeri kapsamına giren cevap vermiştir. Katılımcı, “*her zaman akılı ve dürüst davranırsam ve doğru işler yapıp, doğruyu söylersem bu toplumun bir üyesi olabilirim.*” cümleleri ile toplumun faydalı bir üyesi olmak için doğru işler yapıp, doğru söylemenin gerekli olduğunu vurgulamıştır. Bu ifadelerden anlaşıldığı üzere katılımcı, topluma karşı güven duymayı ve insanlara güven vermeyi önemsemektedir. Bu durumun sosyalleşme açısından önemli olduğu söylenebilir.

Katılımcılardan 2’si saygı değerini içeren cevaplar vermişlerdir. Ö.10, “*Hocalara saygılı biri olunmalıdır. Büyüklere hep saygı gösterilmelidir.*” Ö.33’de, “*çevremdekilere saygı dolu yaşamak*” ifadeleri ile saygı değerine vurgu yapmıştır.

Yardımsızlık değeri 4 katılımcı tarafından ifade edilmiştir. 3 numaralı katılımcı, “*en doktor olmak istiyorum. Böylece insanlara yardım ederim ve toplumun faydalı bir üyesi olurum.*” Ö.31, “*insanlara yardım ederek toplumun bir ferdi olabilirim.*”

Katılımcılardan 5’i temizlik değerine vurgu yapmıştır. Ö.20, “*kaldığımız yeri temiz bırakmalıyız.*” derken (Ö.19), “*yurdumuzu temiz tutmalıyız.*” Diyerek temiz tutulması gereken alanın çerçevesini daha da genişletmiştir.

Katılımcılardan 5’i sorulara muğlak cevaplar vermiştir. Ö.32 ve Ö.18, “*bilmiyorum.*” cevabını vermişlerdir. Bu ifade katılımcıların toplumun faydalı bir üyesi olmak için yapmaları gerekenleri bilmediklerini ya da bu konu üzerinde düşünmediklerini

göstermektedir. Diğer bir katılımcı (Ö.15), *“hiçbir şey yapılamaz.”* cevabını vermiştir. Bu cevapla toplumun faydalı bir üyesi olmanın katılımcı için çok önemli olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Ö.29 , *“ben zaten toplumun faydalı bir üyesiyim. Bundan sonra farklı bir şey yapmama gerek yok. Yurtta zaten çok faydalı işler yapıyoruz. Yaptığımız güzel davranışlardan dolayı biz gezmeye gönderiyorlar. Ben iyi bir vatandaş olduğumu düşünüyorum.”* ifadeleri ile toplumun faydalı bir üyesi olmak için çaba göstermeye gerek duymamaktadır. Yapılması gereken her şeyi yaptığını düşünmektedir. Bu durum sosyalleşmenin tüm yaşam boyunca sürmesi ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Ö.26 ise, *“bence yapılan şeyler yeterli.”* ifadeleri ile toplumun faydalı bir üyesi olmak için yaptıklarının yeterli olduğunu düşünmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Korunmaya muhtaç çocukların varlığı tarih boyunca devam etmiştir. Dünyada meydana gelen savaşlar, felaketler gibi büyük olaylardan en çok çocuklar etkilenmişlerdir. Bu sebepten dolayı geçmişten günümüze kadar korunmaya en fazla ihtiyaç duyan çocuklar olmuştur. Tarih boyunca kurulan devletler çocukları korumak için çeşitli düzenlemeler yapmışlardır. Günümüze kadar kurulan tüm Türk Devletlerinde çocuk ve aileyi korumanın millet olarak bir gelenek haline getirildiği bilinmektedir. Bu gelenek toplumun inanç yapısında, örf ve adetlerinde varlığını günümüze kadar sürdürülmüştür. Çocuk koruma sistemi önceleri kişiler, vakıflar, dernekler gibi kuruluşlar eliyle yürütülmüştür. Bu süreç zamanla devlet eliyle yürütülmeye başlanmıştır. Dünyada ve ülkemizde çocuk koruma sistemi çeşitli aşamalardan geçerek gelişme göstermiştir. Yapılan çalışmalar çocukları topluma kazandırmak için yürütülmüştür. Korunmaya muhtaç çocuklara sağlanan bakım yöntemlerinin gelmiş olduğu mevcut durumun çocukların sosyalleşmesi için yeterli olmadığı düşünülmektedir. Çocuklara bakım sağlayan kurumların, dünyada uygulanan bakım sistemlerini inceleyerek, toplum yapımıza uygun bireylerin yetişmesi için detaylı, planlı bir sistem oluşturarak bu çocukların sosyalleşmesi sağlanmalıdır.

Bu tez çalışmasında ilköğretim 6-7-8 sınıf korunmaya muhtaç çocukların sosyalleşme becerileri ve sosyalleşmeyi etkileyen bazı faktörler incelenmiştir. Araştırma, Aksaray, Kırşehir, Kayseri ve Konya illerinde faaliyet gösteren 6 yetiştirme yurdunda yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini 32 kız ve 72 erkek öğrenci olmak üzere toplam 104 öğrenci oluşturmaktadır.

Yetiştirme yurtları kimsesiz çocukların barınma yerleridir. Yetiştirme yurtlarının çocukların barınmasının yanında, onları hayata hazırlayacak faaliyetleri artırmaları gerekmektedir. Akademik eğitime devam etmeyecek çocuklar için iş, meslek kursları açılarak onları hayata hazırlamak, kurumların işlevselliği açısından zorunlu bir durumdur.

Anne-baba, çocuklar için sığınacakları, destek alıp hayatlarını güven içinde sürdürecekleri bir unsurdur. Bu kişilerin yoksunluğu, çocuğun hayatı birçok açıdan etkilemektedir. Attepe (2010)'nin de belirttiği üzere, anne-babasını kaybeden çocukların yaşamlarında meydana gelen değişikliğe alışmaları oldukça zordur.

Çocukların bireysel özellikleri, içinde yaşadıkları çevre, etkileşimde oldukları insanlar çocuğun yaşantısına yön vermesi açısından önemlidir.

Katılımcıların ebeveynlerinin hayatta olma durumları ile sosyalleşme becerisi ölçeği (SBÖ) toplam puanları arasında yapılacak tek yönlü varyans analizi için grupların dağılımının analiz için uygun olmadığına karar verilmiştir. Anne-babasının her ikisi de sağ olan öğrenci grubunun (70) dışındaki diğer gruplar sayı olarak analize uygun olmadığından analiz yapılamamıştır. Araştırma örnekleminin %67,3'nün ebeveynlerinin her ikisinin de sağ, %18,3'ü annesinin sağ, %9,6'sının babası sağ durumdadır. Hem annesi hem babası ölü olan çocuk sayısının sadece 5 olması oldukça dikkat çekici bir durumdur. Yetiştirme yurdunda barınan bireylerin oldukça yüksek bir oranda ebeveynlerinin her ikisinin de sağ olması çocukların kimsesiz olmadıklarını göstermektedir. Bu durum, ailelerin çocuklarını yurda verme nedenlerinin aile ve toplum yapısının bozulması olabileceğini düşündürmektedir. Bu tez çalışmasının bulgularına göre, çocukların yetiştirme yurduna yerleştirilme nedeni olarak %31,1'nin (33 kişi) anne-babasının boşanması, %12'sinin (14 kişi) maddi yetersizlik, %9'nun (9 kişi) ailevi nedenler, %3'nün (3 kişi) anne ve babasının bakmaması gibi cevaplar vermişlerdir. Oran olarak bakıldığında %55,1'inin aile düzeninin bozulması sebebi ile yurda yerleştirildiği sonucu ortaya çıkmaktadır. "Anne-babanın boşanması" cevabının yüksek çıkması, aile birliğinin bozulmasının çocukların yaşamlarını nasıl etkilediğini göstermektedir. Bu sorunun sorulmasının nedeni ise anne-babanın boşanmasının çocuğun sosyalleşmesini etkilemesidir. Ailenin maddi durumunun yetersizliği cevabının, en yüksek ikinci cevap olması, aile düzeninin maddi ve manevi olarak bozulması çocukların yaşamlarında önemli değişikliklere sebep olmaktadır. Sonuç olarak çocukların koruma altına alınma sebebi en çok aile kurumunun zayıflamasından kaynaklanmaktadır. Bu durum, Yörükoğlu (2007)'nin de belirttiği üzere, çocuklarda anne-baba ayrılığına bağlı olarak birçok ruhsal problemler ortaya çıkabilir; huysuzluk, hırçınlık, tedirginlik ve saldırganlık gibi davranışlar sıklıkla görülebilir. Bu tez çalışması bulgularına göre çocukların, devlet tarafından tüm ihtiyaçlarının yeterince karşılandığını, ancak çocukların ailenin vermesi gereken sevgi ve ilgiye muhtaç olduklarını söyleyebiliriz. Bu durumun çocukların sosyalleşmelerini etkileyeceği düşünülmektedir. Bakırcıoğlu (2007)'nin görüşleri de tez çalışmasının bulgularına paralellik göstermektedir. Bakırcıoğlu, anne-babanın boşanması çocuklarda toplumsal uyumsuzluk, depresyon, saldırganlık, okulda başarısızlık olarak yansıtacağını

belirtmektedir. Bu durum her ne şekilde olursa olsun, aile yapısının bozulmasından en çok çocukların etkilendiğini göstermektedir.

Örnekleme grubunun %67,3'nün ailelerinin hayatta olması çocukların kimsesiz olmadıkları sonucunu ortaya çıkartmaktadır. Bu çocukların ailelerine gerekli destek (maddi, psikolojik) sağlanması durumunda çocukların koruma altına alınmasını azaltabilir. 2010 yılı SHÇEK faaliyet raporuna göre, yetiştirme yurdunda kayıtlı olup ailesi yanında ANY (aynı nakdi yardım) hizmeti ile bakımı sağlanan; 774 kız ve 1349 erkek olmak üzere toplam 2123 çocuk bulunmaktadır. Ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan gelişmiş ülkelerde kurum bakım modeli çok acil durumlarda uygulanan bir yöntemdir. Ülkemizde ise korunmaya muhtaç çocuklara verilen hizmetlerin kurum bakım modelinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu modelin çocukların sosyal ve kültürel açıdan gelişimlerini tamamlamasında ve sosyalleşmesinde yetersiz kaldığı bilinmektedir. Korunmaya muhtaç çocuklara sağlanan kurum bakım modelinin gözden geçirilmesi, ailelere verilen desteğin artırılması gereklidir. Ailelere ANY hizmetinin yanında psikolojik destek verilmelidir. Aile bireylerinin iş, meslek edinmelerine olanak sağlanmalıdır.

Korunmaya muhtaç çocukların sosyalleşme becerisinin cinsiyetine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiş, katılımcıların cinsiyet değişkeni ile toplam veriler arasındaki ilişkide p değerinin .05'den küçük olduğu ($p=.007$) saptanmıştır. Bu bulgulara göre cinsiyet ile sosyalleşme becerisi ölçeği (SBÖ) toplam puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerin, sosyalleşme becerisi ölçeği bağlamında aritmetik ortalamalarının ($=67.84$), erkek öğrencilere göre ($=59.93$) daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durumda kız öğrencilerin, erkek öğrencilere oranla daha yüksek oranda sosyalleşme becerisi gösterdikleri söylenebilir. Bu tez çalışmasının bulgularını Dodson (2007)'nin görüşleri de desteklemektedir. Dodson'a göre, kız ve erkek çocukların cinsiyetlerinin farkına varmaları 3 yaşından sonra olmaktadır. Bu süreçten sonra gelişimleri de farklılık göstermektedir. Kız çocuklarının erkeklere oranla sosyal açıdan daha hızlı gelişme göstermektedirler; kızlar daha çabuk olgunlaşır, erkeklere oranla daha uyumludurlar. Kızlar nesnelere çok, çevredeki insanlara ilgi duyarlar. Bu durum sosyalleşme için önemli bir adımdır.

Tez çalışmamızın bulgularına paralel bulgulara ulaşan, Altınköprü (2001)'nin de belirttiği üzere, kız çocuklarında erkek çocuklara oranla daha gelişmiş bir işbirliği ve sosyalleşme eğilimi vardır. Okul öncesi dönemde kız çocuklarının dil etkinlikleri 21

dakika sürerken, erkek çocuklarda bu süre sadece 1,5 dakika kadardır. Kız çocukları sözlü anlatımı 15 dakika sürdürürken, erkek çocuklarda bu süre 4 dakikayı geçmez. Erkek çocukların kızlara oranla daha çok yalnız kalma eğilimi gösterdiğini belirtmektedir. 50 dakikalık bir gözlem süresinde kızların 20 dakika yalnız kaldıklarını, erkeklerin ise 33 dakika yalnızlığı seçtiği gözlenmiştir.

Çalışmamızda katılımcıların yaş değişkeni ile sosyalleşme becerisi ölçeği (SBÖ) toplam puanları arasında Anova testi yapılmış sonuç olarak, $p > 0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu sonuca göre sosyalleşmenin yaş değişkeni ile değil, yaşamın her döneminde etkili olduğu söylenebilir. Bu çalışmaya paralel olarak, Aral ve diğerleri, (2001)'de sosyalleşmenin, doğumdan itibaren başladığını ve yaşam süresince devam ettiğini, ancak çocuğun sosyal gelişiminde biyolojik gelişimi de olduğunu belirtmektedir.

Çocukluk çağında başlayan, gençlik çağında hız kazanan ve yetişkinlik çağından sonra hızı azalan sosyalleşme, toplumsal öğrenmeyi sağlayan yaptırımlar sonucunda gerçekleşir. Sosyalleşme ömür boyu devam eden bir süreçtir. Bireylerin yaşları ile sosyalleşme arasında sadece hız bakımından farklılık olabileceği düşünülmektedir. Örneklem grubu 12-16 yaş aralığında olduğundan sosyalleşmenin en hızlı olduğu dönemi yetiştirme yurdunda geçirmektedir. Çocukların toplum ile adaptasyonunu sağlayabilmek için doğru adımlar atılmalıdır. Yetiştirme yurtlarında çocukları anlayan, onlarla olumlu iletişim kurabilen, sosyal hizmet alanında eğitim almış personelin istihdamı gereklidir.

Yetiştirme yurdunda büyüyen çocuk için kardeş kavramı, ailesinden ayrı büyüyen çocukların kardeşleri ile birlikte olmaları, birbirlerine destek olmaları ve terk edilmişlik duygusunu yaşamamaları açısından önem arz etmektedir. Yetiştirme yurtlarında büyük kardeş model olma, küçük kardeşini koruma gibi katkıları olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle katılımcıların kardeş sayıları ile sosyalleşme becerisi ölçeği (SBÖ) toplam puanları arasında tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan varyans analizine göre, $p = .550 > .05$ olduğu için sosyalleşme becerisi ölçeği (SBÖ) toplam puanları ile kardeş sayısı arasında anlamlı ilişki olmadığı saptanmıştır.

Sosyalleşme becerisi ölçeğinin uygulandığı çocuklara kardeşlerinin barınma yerleri sorulmuştur cevaplar incelendiğinde, kardeşlerden 33 kişinin (%31) yetiştirme yurdunda, 26 kişinin (%25) ailesinin yanında, 14 kişinin (%13) sevgi evlerinde, 10 kişinin (%10) çocuk yuvasında, 8 kişinin (%8) annesinin yanında, 2 kişinin (%2)

babasının yanında, 2 kişinin (%2) amcasının yanında, 2 kişinin (%2) yatılı okulda, 2 kişinin (%2) evlatlık verdirdiği, 5 kişinin ise ablasının (%1), dedesinin (%1), dayısının (%1), koruyucu ailesinin yanında (%1), rehabilitasyon merkezinde barındıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bulgulara göre yetiştirme yurdunda kalan çocuklar parçalanmış aile çocuklarıdır. Kalaycı (2007)'nin yaptığı çalışmada, çocukların %52,1'nin kardeşinin çocuk grubunun kaldığı yurttan kardeşi ile birlikte yaşadığı saptanmıştır. Çocukların %44,2'sinin başka yurttan kardeşleri olduğu tespit edilmiştir. Çocukların %96,3'ünün ailesi ya ekonomik veya aile parçalanması nedeniyle en bir kardeşi ile yurt ve yuvalarda barınmak zorunda olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu tez çalışmasının sonucu ile Kalaycı'nın ulaştığı sonuç paralellik göstermektedir.

Katılımcıların yurttan kalma sürelerine bakıldığında, %47'sinin 0-3 yıl, %13'ünün 4-6 yıl, %26'sının 7-9 yıl ve %14'ünün 10 yıldan fazla süredir yurttan kaldıkları saptanmıştır. Bu sonuçlara göre çocukların, çoğunluk olarak sosyalleşme için önemli olan ilk çocukluk yıllarını ailelerinin yanında geçirdiğini göstermektedir. Aral ve diğerleri (2001)'de çocuğun anne-baba ve çevresinde bulunanlarla mutlu yaşaması, onun sosyal hayatının başlangıcıdır. İlk yıllarda sevilen ve güven içinde büyüyen çocuk çevresine daha kolay uyum sağlayacağını ve sosyalleşeceğini belirtmektedir. Bu tez çalışması bulgularına göre yetiştirme yurduna ilk çocukluk yıllarını ailelerinin yanında geçirerek, çeşitli nedenlerle koruma altına alınan çocukların, çalışma sırasında da uyumlu hareket ettikleri gözlenmiştir.

Çalışmada çocuklara, önemli bir devlet görevlisi olsaydınız yetiştirme yurtlarının yapı ve işleyişi ile ilgili nasıl bir değişiklik yapardınız sorusu yöneltilmiş çocukların %66'sının yurdun yapı ve işleyişi ile ilgili değişikliğin yapılması yönünde istekleri ortaya çıkmıştır. Bazı katılımcılar (Ö.10), "*hocaların çocuklara vurmasını engelledim, büyüklerin küçükleri ezmesini engelledim.*" demiştir. Bu sonuçlar, yurt çalışanların seçiminde çok daha dikkatli olunması gerektiğini ortaya çıkartmıştır. Katılımcılardan 6 çocuk (Ö.27, Ö.26, Ö.23, Ö.8, Ö.6, Ö.5), "*yetiştirme yurtlarını kapatırdım ve yerine sevgi evleri kurardım.*" ifadelerini kullanmıştır. Bu durum kurum bakım modelinin aksayan yönlerinin olduğunu düşündürmektedir. Çocukların kışla tip yurt yerine sevgi evlerini önermeleri de, sevgi evlerinin olumlu bir imaja sahip olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Çocukların yetiştirme yurdunun yapı ve işleyişi ile ilgili değişiklik istemleri onların mevcut durumdan memnun olmadıkları sonucunu ortaya çıkartmaktadır. Bu kadar öneme sahip bir ortamın çocukların yaşamını kolaylaştırarak, onları hayata hazırlayacak mekânlar haline getirilmesi gereklidir. Yetiştirme yurtlarının

öznesi olan çocuklar, koruma sisteminin merkezine alınmalı, onların her şeyden önce çocuk oldukları unutulmamalıdır.

Öcal ve Kemer kaya (2011) yetiştirme yurdunda kalmış yetişkinlerin devlet ve vatandaşlık algıları üzerine yapmış oldukları çalışmada, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren bireylerin devletle ve toplumla önemli bir sorun yaşamadıklarını ancak yurt sonrası hayatlarında birtakım sosyalleşme problemleri yaşadıklarını ortaya çıkartmışlardır. Bu bağlamda yetiştirme yurtları ne kadar iyi olursa olsun hiçbir zaman bir ailenin yerini tutamayacağı gerçeğini göstermiştir. Çocuk koruma sisteminde yeni modellerin denenmesi gereklidir. Öcal ve Kemer kaya'nın ulaştığı sonuç ve bu tez çalışmasından elde edilen bulgular kışla tipi yurt modelinin yerini çocukların sosyalleşebilecekleri, aile ortamının eksikliğini en aza indirgeyebilecek ev tipi bakım modeline geçişin zaruri olduğunu ortaya çıkartmıştır.

Katılımcılara yetiştirme yurdunda kalmak arkadaş çevrende nasıl karşılanıyor sorusu yöneltilmiştir. Çocukların %54'ü arkadaş çevresinde olumlu karşılandığını, %11'i hem olumsuz hem de olumlu karşılandığını, %24'ü nötr davranış algıladıklarını, %11'i olumsuz karşılandığını belirtmiştir. Çocukların sosyalleşmesinde akran grupları önemli bir yer tutmaktadır. Aziz (1982)'ye göre, akran gruplarının özellikle bireyin çocukluk yıllarında oyun arkadaşlığı ile daha sonra ergenlik döneminde kişilik gelişmesi çağında, çocuğun toplumsal davranışlarını etkilediği bilinmektedir. Ayrıca, Kaya (2003) yaptığı çalışmada, yetiştirme yurdunda kalan çocukların toplumsal çevreye açılmaya ve diğer insanlarla iletişim kurmaya istekli olduklarını, ancak arkadaşlık kurmada çekinceleri olduğunu saptamıştır. Çalışmamızda ise, Kaya'nın bahsi geçen çalışmasından daha farklı sonuçlara ulaşılmıştır; çocukların çevresi ile iletişim kurmada çekinceleri olmadığı, hatta arkadaşlarının evlerini ziyarete gittiklerini görebilmekteyiz. Örneklem grubunun büyük çoğunluğu, çevresi tarafından olumlu karşılandıklarını düşünmektedirler. Bu durum çocukların çevreleri ile etkileşime geçmelerini ve sosyalleşmelerini kolaylaştırabilir.

Katılımcılara yetiştirme yurdunda kalmak diğer çocuklarla iletişim kurmanı etkiliyor mu sorusu yöneltilmiş katılımcıların %26 sı etkiliyor, %68'i etkilemiyor , %3'ü bazen etkiliyor bazen etkilemiyor cevabını vermiştir. Bu bulgulara göre, çocuklar çevrelerinden olumlu tepkiler almaktadır. Katılımcıların büyük bir kısmı (%68) yetiştirme yurdunda kalmanın diğer çocuklarla iletişim kurmalarını etkilemediğini belirtmektedir. Bu durum korunmaya muhtaç çocukların, diğer çocuklarla arkadaşlık

kurmalarını kolaylaştırabilir. Sosyalleşmenin önemli unsurlarından olan akran gruplarıyla olumlu iletişim, çocukların topluma daha hızlı adaptasyonunu sağlayabilir. Korunmaya muhtaç çocukların diğer çocuklarla iletişimi, yurt arkadaşlığının dışında kendinden farklı biriyle arkadaşlık kurması, olumsuz psikolojiden uzaklaşmasını ve topluma karşı ön yargılarının kırılmasını sağlayabilir.

Katılımcılara, yaşadığın toplumun faydalı bir üyesi olmak için neler yapabilirsin sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplar sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler bağlamında değerlendirilmiştir. Katılımcıların %5'i vatanseverlik, %24'ü sorumluluk, %24'ü çalışkanlık,%5'i hoşgörü, %2'si dürüstlük, %5'i saygı,%10 yardımseverlik, %12'si temizlik, %12'si ise muğlâk cevap vermiştir. Bilindiği gibi değer kavramı sosyal bilgiler programında (2005), *“bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır.”* Çocuklar verdikleri cevaplarla toplumun faydalı bir üyesi olmak istemektedirler. Değerler kapsamında alınan cevaplar çocukların sosyalleşme isteklerinin göstergesi olarak kabul edilebilir. Çalışmaya katılan çocukların toplumun değerlerini edindikleri söylenebilir. Sosyalleşme bireylerin toplum ile bütünleşmesi, topluma adaptasyonu olarak tanımlanabilir. Bu tanım doğrultusunda değerleri benimseyen birey aynı zamanda sosyalleşmektedir.

ÖNERİLER

Genel olarak bakıldığında korunmaya muhtaç çocukların sosyalleşmeleri oldukça karışık bir durumdur. Çocuklar kaldıkları ortamlarda sosyalleşmenin en önemli unsurlarından biri olan aileden yoksun yetişmektedirler. Ailenin yerini resmi kalıpların çizdiği ilişkilere dayalı bir ortam sağlamaya çalışmaktadır

Tez çalışmasında bahsi geçen araştırmacıların da vurguladığı gibi kurum bakım modelinin çocukların sosyal gelişim açısından sakıncaları olduğunu ortaya koymaktadır. Ülkemizde kışla tipi kurum bakımının devam ediyor olması korunmaya muhtaç çocukların geleceği açısından düşünülmesi gereken önemli bir noktadır.

Yetiştirme yurdunda büyümüş ve sosyal hizmet uzmanı olmuş Yavuz (2005) kitabında sosyalleşmesini şöyle ifade etmektedir: “...sosyalleşme adımlarımın arkası geldi. Okul yıllarında tiyatroları yönettim, oynadım, sundum. Çalışma hayatına başladığımda öğrencilerime tiyatro oynattım. Bütün bunları ortaokulun sonunda gittiğim o yaz kampına borçluyum. O kamp içindeki cevheri parlatıp ortaya çıkarmıştı. Bu daha önce neden yapılmadı? Bu tür sorular sorulabilir. Şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki, o dönemde bizim asosyal tavırlarımızı problem olarak gören pek fazla görevli yoktu. Bir tek, bize güreş ve müzik öğretmeye çalışan Mustafa hocamız vardı, o da bilgisini sadece sevdiği çocuklara ihsan ederdi. Belki benim yakaladığım şans bulamayıp içindeki cevheri parlatamayan birçok genç kayboldu yetiştirme yurtlarının asosyal koridorlarında. Belki ben o şans yakalamasaydım, kendi kabiliyetlerimin farkında olmadan hayatın solfej ritmine ayak uyduramayıp boğulup gidecektim. Kim bilir?”

Yetiştirme yurdunda yetişen birinin ifadeleri, yetiştirme yurtlarının durumunu açıkça ortaya koymaktadır. Kurum bakım modeline harcanan emek ve parayla, çocukların kendilerini rahat ifade edebilecekleri, toplumla iç içe olabilecekleri yani sosyalleşebilecekleri modeller geliştirilebilir. Ülkemizde kurulmaya başlanan sevgi evleri ve çocuk evlerinin sayısı artırılmalıdır. Kurumlarda görev alacak personelin çocuk psikolojisinden anlayan, çocukları seven insanlar arasında özenle seçilmelidir. Kurumlara seçilen öğretmenlerin norm fazlası öğretmenler arasından değil, gerçekten işin hakkını verebilecek yeterliliğe sahip öğretmenlerden seçilmelidir. Çocuklara yönelik yapılan sosyal aktivitelerin sayısı artırılmalıdır. Korunmaya muhtaç çocuklar için yapılan araştırmalar dikkate alınarak, çocuk koruma sisteminin aksayan yönleri bu doğrultuda düzeltilmelidir.

Toplumun temeli olan aile kurumu güçlendirilmelidir. Ekonomik destek sağlanan ailelere çocuk eğitimi, çocuk bakımı, ailenin önemi gibi konularda eğitimler verilmelidir. Aile fertlerine yönelik iş ve meslek kursları açılmalı, ailenin ayakta durması sağlanmalıdır. AYN yardım yapılan aileler rutin kontrollerle gözlenmeli, gelişme aşamaları kayıt altına alınmalıdır. Gözlemlerden elde edilen veriler ışığında aileye gerekli destek sağlanmalıdır.

Koruma altına alınan çocuklar, bir süre gözlem altında tutulmalı ve çocuğun ilgi, kabiliyet, sosyal ve psikolojik özellikleri dikkate alınarak bakım modeli belirlenmelidir. Kurum bakım sistemi çocukların özelliklerine göre gruplara ayrılmalıdır.

Alan ile ilgili yapılabilecek çalışma, sevgi evleri ve çocuk evlerinde yetişen çocuklarla yetiştirme yurdunda yetişen çocukların sosyalleşme düzeylerini karşılaştıracak bir çalışma yapılabilir. Bu alanda yapılacak çalışma literatür için önemli bir kaynak olabilir.

KAYNAKÇA

- Akay, İ., 2006, Sosyalleşme Sürecinde Kitle İletişim Araçları, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, S.B.E. İletişim Bilimleri A.B.D, İstanbul.
- Akyüz, E., 1980, “Çocuk Hakları Bildirisi ve Türk Hukuk Sistemi”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 13 (1-2) ,339-365.
- Akyüz, E., 1991, “Çocuğun Güvenliği İlkesi Işığında Korunmaya Muhtaç Çocuklar” Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 24 (2), 709-734.
- Akyüz, E., 2010, Çocuk Hukuku,Pegem Akademi Yayınları, I. Baskı, Ankara.
- Akyüz, E., 2011, Çocuk Hukukunun Gelişimi ve Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi, I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi, Yetişkin Bildirileri Kitabı-2 Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul,17-42.
- Alakır, A., 2006, Büyük İş Merkezlerinin İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesine ve Sosyal Beceriler Geliştirmesine Katkıları, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi. S.B.E, İlköğretim A.B.D,Konya.
- Alpaydın, Y., 2011, “Ayrımcılıktan Sosyal Dışlanmaya: İnanç Temelli Dışlanmalara Psikolojik Bir Değerlendirme”, Sosyal Politikalar Dergisi, Sayı:3, İstanbul.
- Altinköprü, T., 2001, Genç Kız Psikolojisi ve Cinselliği, Hayat Yayıncılık, İstanbul.
- Aral, N. Baran, G., Bulut. Ş., Çimen. S., 2001, Çocuk Gelişimi-II, YA-PA Yayın Pazarlama San. Tic. A.Ş., İstanbul.
- Attepe, S., 2010, “Anne Baba Kaybının Çocuklar Üzerinde Etkileri” , Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, Yıl:11, Cilt:6 Sayı:23, Ankara.
- Aziz, A., 1982, Toplumsallaşma ve Kitle İletişim, Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Yayınları , A.Ü. S.B.F. Basın-Yayın Yüksek Okulu Basımevi, Ankara.
- Babaoğlu, E., 2007, “Eğitimin Toplumsal Temelleri” Eğitim Bilimine Giriş, Editör: Figen EREŞ. Maya Akademi Yayınları, Ankara.
- Bahadır, G., 2005, Yorgun Toplum Birey ve Kimlik, Modernite ve Gelenek, 1. Baskı, Çizgi Kitapevi, Konya.
- Bahar, H.İ., 2009, Sosyoloji, Usak Yayınları, 3. Baskı, Ankara.
- Bakırcıoğlu, R., 2007, Çocuk Ruh Sağlığı ve Uyum Bozuklukları. Genişletilmiş 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Balkış Baymur, F., 2004, Genel Psikoloji, 19. Baskı, İnkılap Kitabevi Baskı Tesisleri, İstanbul.

- Bayrakcı, Ö., 2007, “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersindeki Araştırma Ödevlerinin (Etkinlik, Performans ve Proje) Sosyalleşmeye Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, S.B. E, Sakarya.
- Bee, H., Boyd, D., 2009, Çocuk Gelişim Psikolojisi, 1. Baskı, Çeviren: Okhan Gündüz, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Berger, P.L., Luckman, T., 2008, Gerçekliğin Sosyal İnşası Bir Bilgi Sosyolojisi İncelemesi, Çeviren: Vefa Saygın Öğütle, 1. Baskı, Paradigma Yayıncılık, İstanbul.
- Bilen, M., 2004, Sağlıklı İnsan İlişkileri, 6 Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Bilgili, A.E., 2007, Günümüzde Aile, “Ailesizlik: Sokağın Çocukları”, Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Birkök, M.C., 1994, Bilgi Sosyolojisi Işığında Kimlik Sorunu, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Bilim Dalı, İstanbul.
- Bulut, I., 1995, “Korunmaya Muhtaç Genç Kızların Ruh Sağlığına Etki Eden Psikolojik Faktörler” Kriz Dergisi, 3 (1), 104-113.
- Burkovic, H.Y., 2010, Sosyal Fobi Görünen ve Görünmeyen Yüzleri, Timaş Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 2010.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., Köklü, N. 2010, Sosyal Bilimler İçin İstatistik, Pegem Akademi, 6. Baskı, Ankara.
- Çağlar, D., 1973, “Türkiye’de Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Eğitimlerine Genel Bir Bakış”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 6 (1), 59-111.
- Çakır, Ö., 2002, “Sosyal Dışlanma” Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4, (3).
- Çakmaklı, K., 2007, Çocuk ve Gençte Sosyal Gelişim, Yağmur Yayınları, 4. Baskı, İstanbul.
- Cansel, E., 1969, Sosyal Devlet Ve Aile, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 26(3), 11-21.
- Cebe, F., 2005, “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yetiştirme Yurtlarında Barınan Çocukların “Benlik Saygısı”, “Depresyon”, “Kaygı” Skorlarının Ailesi Yanında Kalan Çocuklarla Karşılaştırılması”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler A.B.D., İstanbul.
- Çeliköz, N., Seçer, Z., Çetin, Ş., Demir Şen, H.Ş., 2008, “Çocuk Yuvası ve Ailesiyle Yaşayan Çocukların Ahlaki ve Sosyal Kural Anlayışlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:23. S: 1-13.

- Çetin, F., Alpa Bilbay,A., Albayrak Kaymak, D., 2003, Araştırmadan Uygulamaya Çocuklarda Sosyal Beceriler, 3. Baskı, Epsilon Yayıncılık, İstanbul.
- Cılga, İ.,1984, “Yetiştirme Yurtlarında Toplumsallaşma”, H.Ü., Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi., 2, (1-3), 83-113.
- Çılgin Sınar, A., 2004, Genç Cumhuriyetin Ütopyası: “Gürbüz Türk Çocuğu”, Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:5, Sayı:6, 2004/1.
- Çubukçu, Z., Gültekin, M., 2006, “İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler”, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:37.
- Conger, K.J.,Stocker, C.,Mcguire, S., “Sibling Socialisation: TheEffects of Stressful LifeEventsandExperiences”WileyPeriodicals,Inc.PublishedOnlineInWileyInterscience (Www.Interscience.Wiley.Com),New Directionsfor Child andAdolescent Development, 126, 45–60. San Francisco: Jossey-Bass.
- Demirbilek, S.,2000, “Korunmaya Muhtaç Gençlerin Toplum Kazandırılmasında Yetiştirme Yurtları”, D.E.Ü. İ.İ.B. F. Dergisi, 15, (2) ,137-152.
- Demirkan, S., 2006, “Türk Ailesinin Korunması ve Güçlendirilmesinde Sivil Toplum Kuruluşları ile İşbirliğinin Önemi”, Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, Yıl:8 ,3 (9).
- Dicleli, V, 1946, “Yoksulluk ve Sosyal Yardım Şekilleri”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 3, (1), 108-124.
- Dodson, F., 2007, Çocuk Eğitim El Kitabı, Ailem Yayınları, İstanbul.
- Doğan, S., 2005, Mutlu Aile Mutlu Çocuk, 3. Baskı, Selis Kitaplar, İstanbul.
- Doğan, T., 2009, “Bilişsel ve Kendini Değerlendirme Süreçlerinin Sosyal Anksiyete Açısından İncelenmesi”, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, S.B.E. Sakarya.
- Dönmezer, S., 1990, Sosyoloji, 10. Baskı, Beta Basın Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Durualp, E., Aral, N., 2010, “Altı Yaşındaki Çocukların Sosyal Becerilerine Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi” Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 39:160-172
- Edgar, A., Sedgwick, P. 2007, Kültürel Kuramda Anahtar Kavramlar, (Cultural Theory, TheKey Concepts.), Açılım Kitap, 1. Baskı, İstanbul.
- Elmacı, D., 2010, “Günümüzün Yetim Kalan Kuruluşları: Yetiştirme Yurtları”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 8, (4) : 949-970.

- Evliyaoğlu, S.A., 2011, “Çocuk Hakları Bakımından Anayasal Güvence Sorunu”,I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi, Yetişkin Bildirileri Kitabı-2, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Fromm, E., 1990, TheSane Society (Sağlıklı Toplum) Çevirenler: Yurdanur Salman-Zeynep Tanrısever. 2.Basım, Payel Kitabevi, İstanbul.
- Gökçeaslan Çifçi, E., 2009, “Türkiye’de ve Dünyada Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Hizmetlerin Tarihsel Gelişimi”, Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, Yıl:11, 5, (19), Ankara.
- Göktürk, İ.,Günalan, M., 2006, “Modern ve Geleneksel Değerler Arasında Yabancılaşan İnsan” Selçuk Üniversitesi, Karaman İ.İ.B.F. Dergisi, 11, (9).
- Güdük, A.H., 2008, “Farklı Eğitim Programlarına Devam Eden Lise II. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Anne-Baba Davranışları İle Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Güler, S., 2008, “Ailede Çocuğun Sosyalleşmesi”,Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi.,S.B. E., Kırıkkale.
- Güneş, Y., 1996, Sosyoloji Dersleri, Alternatif Ders Kitapları, Denge Yayınları, İstanbul.
- Güngör, S., 2009 “Bakıma Muhtaç Çocuklar: Türkiye ve Norveç Kurumsal Yapılarının İncelenmesi” , Türk İdare Dergisi, Yıl:81 Sayı:462 Ankara: Bilge Ajans.
- Harris, J. R., 1995, “Where Is theChild's Environment? A Group Socialisation Theory of Development”, American Psychological Association, Inc.Vol: 102, No:3 Middletown, New Jersey.
- İnan, A.N., 1968, “Çocuk Hakları Beyannamesi İlkelerinin Türk Hukuk Sistemine Etkisi”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1 (1).
- İşkol Fidan, M. , 2005, “Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Çocuk Yuvalarında Barınan Çocukların Wisc-R Skorlarının Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler A.B.D., İstanbul.
- Kalaycı, H., 2007, “Yetiştirme Yurtlarındaki Çocuklarda Sosyal Dışlanma Riski (Tokat ve Turhal Örneği), Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, S.B.E., Sakarya.
- Kaya, S., 2003, “Yetiştirme Yurtlarında Kalan Gençlerin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimi ve Etkinliklerin Sosyalleşmeye Etkisi” , Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü,Ankara.
- Kaya, K., Tuna, M., 2008, “İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesinde Televizyonun Etkisi”, SDÜ.Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:17 : 159-182.

- Kocaoğlu, F., 2010, “Çocuk ve Aile Sorunları Kapsamında, 13–18 Yas Grubu Çocukların Bakım Modellerinin Karşılaştırılması”, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, SBE. Sosyoloji ABD. Afyon.
- Korkmaz, A., 2006, Değişme ve Farklılaşma, Doğu Kütüphanesi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- Koştaş, M.,?, Sosyalleşme (Socialisation),Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:29. [http:// dergiler.ankara.edu.tr./detail.php?id=37&sayi_id=770](http://dergiler.ankara.edu.tr/detail.php?id=37&sayi_id=770). (08/01/2012.tarihinde erişilmiştir.)
- Köknel, Ö., 2001, Kimliğini Arayan Gençliğimiz, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Kurtuluş Akbulut, S., 2011, “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Aracılığı ile Evlat Edinme ve Koruyucu Aile Kurumu”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü, Medeni Hukuk A.B.D., Ankara.
- Kut,S., Özaltın, G., 1987, “Bakırköy Çocuk Yuvasında 3-12 Yaş Çocuklarının Davranış Sorunları Üzerine Bir Araştırma”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi, 5 (2-3),133-159.
- MEB, 2006, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- Sakallı, N., 2006, Sosyal Etikler Kim Kimi Nasıl Etkiler? 2. Baskı, İmge Kitabevi Yayıncılık,Ankara.
- Salim, M., 2011, ”Geçmişten Günümüze Türkiye’de Çocuk Koruma Politikaları ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu” Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi A.B.D., Isparta.
- Saraç, A., 2011, “Çocuk Yuvası Bakımında Bulunan Çocukların Davranış Sorunları ve Çocuk Yuvası Personeline Yapılan Eğitimin Bu Sorunlar Üzerindeki Etkisi”, Yüksek lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı A.B.D., Isparta.
- Sayar, K., 2007, Günümüzde Aile, “Parçalanmış Ailelerde ve Çocuklarda Görülen Problemler”, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2007.
- Şahan, H., 2007, “Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Sürecinde Spor Aktivitelerinin Rolü”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, S.B.E., Halkla İlişkiler ve Tanıtım A.B.D., Konya.
- Şahin, S., 2007, “Bir Sosyalleşme Mekanizması Olarak Askerlik Kurumu”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, S.B. E, Sosyoloji A.B.D., Kırıkkale.
- Şenocak, H., 2005, “Korunmaya Muhtaç Çocuklar: İstanbul Yetiştirme Yurtları Üzerine Bir Alan Araştırması”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, S.B.E, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri A.B.D., İstanbul.

- SHÇEK, 2007, “2006 Yılı Faaliyet Raporu”, SHÇEK Yayını, Ankara.
- SHÇEK, 2008, “2007 Yılı Faaliyet Raporu”, SHÇEK Yayını, Ankara.
- SHÇEK, 2009, “2008 Yılı Faaliyet Raporu”, SHÇEK Yayını, Ankara.
- SHÇEK, 2010, “2009 Yılı Faaliyet Raporu”, SHÇEK Yayını, Ankara.
- Suğur, N., Saygı Doğru, E., 2010, “Koruma Altındaki Çocukların Aile ve Devlet Algısı Üzerine Bir Araştırma”, Ankara Üniversitesi SBF. Dergisi, Sayı: 65 Cilt:1 : 115-134.
- Şimşek, Z., Erol, N., Öztop, D., Özer Özcan, Ö., 2008, “Kurum Bakımındaki Çocuk ve Ergenlerde Davranış ve Duygusal Sorunların Epidemiyolojisi; Ulusal Örneklemde Karşılaştırmalı Bir Araştırma”, Türk Psikiyatri Dergisi, Sayı:19 :235-246.
- Tavşancıl, E., 2010, “Tutumların Ölçülmesi Ve SPSS İle Veri Analizi” 4. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Tezcan, M., 1979, “Çocuk Eğitiminde Ailenin Rolüne Sosyolojik Bir Bakış”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 12 (1), 127-135.
- Topal, Ş., 2006, “ Korunmaya Muhtaç Çocukların Bakımı ve Gözetimi Açısından İslam Hukukunda Velayet ve Vesayet Yetkisi”, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, VI. Sayı:3
- Tuna, M., 2008, “İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesinde Popüler Kültürün Rolü (Isparta Örneği),Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, S.B. E., Sosyoloji A.B.D.,Isparta.
- Turam, E., 1996, Televizyonla Yetişen Nesil Ekranaltı Çocukları, 1. Baskı, İrfan Yayıncılık, İstanbul.
- Üstüner, S., Erol, N., Şimşek, Z., 2005, “Koruyucu Aile Bakımı Altındaki Çocukların Davranış ve Duygusal Sorunları”, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 12(3): 130-140
- Orçan, M., 2010, Erken Çocukluk Döneminde Gelişim, Editör: Doç Dr. M.Engin Deniz, Genişletilmiş 2. Baskı, Maya Akademi Yayın Dağıtım, Ankara.
- Öcal, A., Kemer kaya, G., 2011, “Yetiştirme Yurdunda Kalmış Yetişkinlerin Devlet ve Vatandaşlık Algıları Üzerine Nitel Bir Araştırma.” Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 30(1): 63-82.
- Özbesler, C., 2009, “Koruyucu Aile Hizmetlerinde Değerlendirme Süreci”, Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, Yıl:11, 4 (16).
- Özkul, O., 2008, Kültür ve Küreselleşme, Açılım Kitap,(Pınar Yayıncılık), İstanbul.

- Öztürk, H.E., 1999, “Çocuğun Sosyalleşmesinde Televizyonun Etkisi”, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, S.B. E., Sakarya.
- Özpolat, A., 2010, “Ailede Demokratik Sosyalleşme”, Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, Yıl:11, 5 (20).
- Özyurt, C., 2005, Modern Toplumun Çözümlemesi, 1. Baskı, Açılımkitap, Pınar Yayınları, İstanbul.
- Yapıcı, M., 2004, Eğitim ve Yabancılaşma, Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi.
- Yavuz, A., 2005, Şatom Benim Üzgün Yurdum, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. 2005, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Yolcuoğlu, G., 2009, “Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi”, Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, Yıl:11,5 (18).
- Yolcuoğlu, İ. G, Korunmaya Muhtaç Çocuklar Sorunu ve Sosyal Dışlanmanın Önlenebilmesinde Erken Müdahalenin Önemi.
<www.ismetgalip.com/category/cocuk-koruma-sistemi/>, (21.12.2011)
- Yörükoğlu, A., 1989, Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar, 6. Baskı, Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Yörükoğlu, A., 1989, Çocuk Ruh Sağlığı,15.Baskı, Özgür Yayın Dağıtım,İstanbul.
- Yurdakul, S.B., 1995, “Dünden Bugüne Sosyal Hizmetler ve 23 Nisan Çocuk Bayramı” Milli Eğitim Sanat-Kültür Dergisi, Nisan-Mayıs-Haziran 1995, Sayı:127 Milli Eğitim Basımevi.
- Zevkliler, A., 1968, “Türk Hukukunda Korunmaya Muhtaç Çocuklar”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 25(1) ,173-236.

İnternet Kaynakları

- 1- URL-1,<http://www.tbmm.gov.tr/anayasa.htm> 12/10/2011
- 2- URL-2,<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1527.html> 01/11/2011
- 3- URL-3,<http://www.shcek.gov.tr/2011-yili-eylul-ayi.aspx> 18/01/2012
- 4- URL-4,<http://www.shcek.gov.tr/aileye-donus-ve-aile-yaninda-destek.aspx> 18/01/2012
- 5- URL-5,<http://www.shcek.gov.tr/cocuk-yuvalari.aspx> 21/01/2012
- 6- URL-6,<http://www.shcek.gov.tr/yetistirme-yurtlari.aspx> 22/01/2012

- 7- URL-7, <http://www.shcek.gov.tr/sevgi-evleri-cocuk-evleri.aspx> 22/01/2012
- 8- URL-8, <http://www.shcek.gov.tr/koruyucu-aile-hizmetleri.aspx> 24/02/2012
- 9- URL-9,T.C. Resmi Gazete, “Küçüklerin Evlât Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük”, 27170, 15.03.2009.
<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=2.5.200914729&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=023/01/2012>.
- 10- URL-10,<http://www.shcek.gov.tr/evlat-edinme-hizmetleri.aspx>24/010/2012.
- 11- URL11,http://akademikdestek.net/kutuphane/anket_evren_orneklem/an_ev_or_dosyalar/Anket_guven.doc. 22/03/2

EKLER

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı :B.30.2.ASÜ.0.41.00.00/302
Konu :İzin

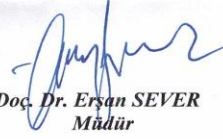
08.08.2011

Sayın; Güven KEMERKAYA
Hacı Hasanlı Mh. 707
Sos.Seher Apt. Kat:4/14
AKSARAY

İLGİ:a)-Öğrenci İşleri Daire Başkanlığımızın 04.08.2011 tarih ve 488-2263 sayılı yazısı.
b)-Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün 21.07.2011 tarih ve B.17.0.SÇE.0.72.00/605.01-549 sayılı yazısı.

"Korunmaya Muhtaç İlköğretim 6-8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyalleşme Becerileri İncelenmesi" konulu tezinizin hazırlaması ile ilgili Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün ilgi (b) de kayıtlı yazısı ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Doç. Dr. Erşan SEVER
Müdür

Eki:İlgi (b) Yazı Örneği

P.K. 68100 Aksaray, Telf.: 0 382 215 92 29
e-posta: sbe@aksaray.edu.tr

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı :B.30.2.ASÜ.0.72.00.00/ 488 - 2263
Konu : Güven KEMERKAYA

00/08/2011

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi: a) 16.06.2011 tarih ve B.30.2.ASÜ.0.41.00.00/221 sayılı yazınız.
b) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün 21.07.2011 tarih ve B.17.0.SÇE.0.72.02.00/605.01-549 sayılı yazısı.

Enstitünüz İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Güven KEMERKAYA'nın "Korunmaya Muhtaç İlköğretim 6-8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyalleşme Becerileri İncelenmesi" konulu tezini hazırlaması ile ilgili Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün ilgi (b) de kayıtlı yazısı ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Kadir YILDIZ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Eki: İlgi (b) Yazı Örneği

Adres: Aksaray Üniversitesi Merkez Yerleşkesi Rektörlük Binası Zemin Kat 68100 Aksaray/TÜRKİYE
Tel : 0382 2882039-2882105 Fax : 0382 2882043
E-posta : oidb@aksaray.edu.tr Web : <http://www.aksaray.edu.tr>

T.C.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
(Mülga)Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü

SAYI : B.17.0.SÇE.0.72.02.00/605.01- 549
KONU : Araştırma Talebi
(Güven KEMERKAYA-Aksaray Ün.)

21 Temmuz 2011

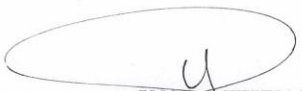
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı
AKSARAY

İlgi: Aksaray Üniversitesi'nin 12.07.2011 tarih ve 2042 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Güven KEMERKAYA'nın "Korunmaya Muhtaç İlköğretim 6-8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyalleşme Becerileri İncelenmesi" konulu araştırması Aksaray Ömer Kaşif Nalbantoğlu Erkek Yetiştirme Yurdu, Kayseri Talas Erkek Yetiştirme Yurdu, Kayseri Kız Yetiştirme Yurdu, Konya Erkek Yetiştirme Yurdu, Konya Kız Yetiştirme Yurdu ve Kırşehir Erkek Yetiştirme Yurtlarında uygulayabilme talebi bildirilmiştir.

Makamın 21.07.2011 tarih ve 146 sayılı Onayı ile söz konusu araştırmanın Onay tarihinden itibaren 6 ay süre ile İl Müdürlükleri koordinesinde, Kuruluş Müdürlükleri denetiminde, gönüllülük esasına dayalı olarak, ses ve görüntü kaydı alınmaksızın, herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Kurum izni alınması ve araştırma tamamlandığında bir örneğinin Eğitim Merkezi Başkanlığına gönderilmesi uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Yıldırım FEKTAŞ
Genel Müdür a.
Eğitim Merkezi Başkanı

Ek: Onay Sureti

DAĞITIM:

Gereği:
-Aksaray Ün.
-Aksaray İl Sos.Hiz.Müd.
-Kayseri İl Sos.Hiz.Müd.
-Konya İl Sos.Hiz.Müd.
-Kırşehir İl Sos.Hiz.Müd.

Aksaray Üniversitesi Rektörlüğü
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Tarih : 21.07.2011

Sayı : 1080

Bilgi:
-GHD Bşk.(Ek konmadı)

*ilgili birimlere yazılmalı
03/08/11
02.08.2011
Jhr.*

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ				
TARİH :	02.08.11			
SAYI :	5185			
BİRLİKLER	BEREGİ	BİLGİ	KODOR	DOSSYA
GFY SER				
PER D				
ÖGR İŞL D				
SKS D				
İMİD D				
YAPIL İŞL D				
BİL İŞL D				
STR D				
KÜT D				
HOKSİM D				
DOM SER				
REK ÖZ K				

Anafartalar Cad. 68/4 Ulus / ANKARA
Telefon: (0 312) 310 24 60 / 1233
e-posta: egitim@shcek.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat : A.YÜCE – Öğretmen
Faks: (0 312) 311 89 98
Elektronik Ağ: www.shcek.gov.tr SC

T.C.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü

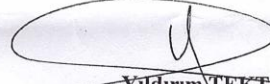
SAYI : B.17.0.SÇE.0.72.02.00/605.01- 146
KONU : Araştırma Talebi
(Güven KEMERKAYA-Aksaray Ün.v.)

21 Temmuz 2011

GENEL MÜDÜRLÜK MAKAMINA

Aksaray Üniversitesi'nin 12.07.2011 tarih ve 2042 sayılı yazısı ile Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Güven KEMERKAYA'nın "Korunmaya Muhtaç İlköğretim 6-8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyalleşme Becerileri İncelenmesi" konulu araştırmayı Aksaray Ömer Kaşif Nalbantoğlu Erkek Yetiştirme Yurdu, Kayseri Talas Erkek Yetiştirme Yurdu, Kayseri Kız Yetiştirme Yurdu, Konya Erkek Yetiştirme Yurdu, Konya Kız Yetiştirme Yurdu ve Kırşehir Erkek Yetiştirme Yurtlarında uygulayabilme talebi bildirilmiştir.

Uygun görüldüğü takdirde söz konusu araştırmanın Onay tarihinden itibaren 6 ay süre ile İl Müdürlükleri koordinesinde, Kuruluş Müdürlükleri denetiminde, gönüllülük esasına dayalı olarak, ses ve görüntü kaydı alınmaksızın, herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Kurum izni alınması ve araştırma tamamlandığında bir örneğinin Eğitim Merkezi Başkanlığına gönderilmesi hususunda Olurlarınızı arz ederim.

Yıldırım TEKTAŞ
Eğitim Merkezi Başkanı

OLUR
21./07/2011
İmambey ERTEM
Genel Müdür a.
Genel Müdür Yardımcısı

Anafartalar Cad. 68/4 Ulus / ANKARA
Telefon: (0 312) 310 24 60 / 1233
e-posta: egitim@shcek.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat : A.YÜCE – Öğretmen
Faks: (0 312) 311 89 98
Elektronik Ağ: www.shcek.gov.tr SC

SOSYALLEŞME BECERİSİ ÖLÇEĞİ

Bu çalışmadan elde edilecek veriler sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Sorulara içtenlikle cevap vermeniz araştırmanın güvenirliğini artıracaktır. Veriler sadece araştırmacı tarafından bu çalışma için değerlendirilecektir. Ankette verdiğiniz bilgiler herhangi bir idarecinizle ya da öğretmeninizle paylaşılmayacaktır. Anketi cevaplamak için ayıracağınız süre için Şimdiden teşekkür ederim.

Güven KEMERKAYA
AS Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Ğrencisi

Kişisel Bilgiler

1-Cinsiyetiniz : Erkek Kız

2-YaŐınız : 10-12 12-14 14-16

3-Anne ve babanız sağ mı?

Anne Sağ Baba Sağ Her ikisi sağ Her ikisi l

4-Kardeş Sayınız :

5-KardeŐleriniz/Kardeşiniz varsa nerede kalıyorlar?

.....

6-Kaç yıldır yetiştirme yurdunda kalıyorsunuz?

0-3 3-6 6-9 10+

7-Yetiştirme yurduna yerleştirilme nedeniniz?

.....

SOSYALLEŞME BECERİSİ ÖLÇEĞİ

Soru No	Aşağıdaki durumları hangi sıklıkla gerçekleştirdiğinizi belirtiniz.	Hiçbir zaman	Nadiren	Ara sıra	Sık sık	Her zaman
1	Okulda arkadaş grubu ile birlikte çalışmaktan hoşlanırım					
2	Yurtta arkadaş grubu ile birlikte çalışmaktan hoşlanırım					
3	Yurtta kurallara uymaya özen gösteririm					
4	Okulda kurallara uymaya özen gösteririm.					
5	Yeni girdiğim bir gruba hemen uyum sağlarım					
6	Çevremdeki arkadaş gruplarına katılmak için çaba harcarım.					
7	Toplumun bir üyesi olduğumu düşünüyorum					
8	Toplum örf ve adetleri benim için önemlidir					
9	Yurtta çalışan personel ile olumlu iletişim kurabiliyorum					
10	Yurtta çalışan öğretmenler ile olumlu iletişim kurabiliyorum					
11	Kendimi yurtta güvende hissedirim					
12	Okulda düzenlenen tiyatro, koru, gibi sosyal etkinliklerde görev almak isterim					
13	Sınıf içinde yapılan grup çalışmalarına gönüllü olarak katılırım					
14	Okulda verilen görevleri zamanında yaparım					
15	Sınıf arkadaşlarımla birlikte etkinlik yapmak beni mutlu eder.					
16	Yaşadığım toplumun tarihini ve kültürünü öğrenmek için çaba harcarım.					
17	Sınıfta yapılan etkinliklere katılmak isterim.					

Teşekkürler

Güven KEMERKAYA

GÖRÜŞME SORULARI

“Korunmaya Muhtaç İlköğretim 6-8. Sınıf İlköğretim Öğrencilerinin Sosyalleşme Becerileri İncelenmesi” adlı tez çalışması kapsamında, siz değerli öğrencilerin görüşlerine ihtiyaç duyulmuştur. Sorulara vereceğiniz cevaplar sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Sorulara içtenlikle cevap vermeniz çalışmanın daha etkili yürütülmesine olumlu katkı sağlayacaktır. Soruları cevaplamak için ayıracağınız süre için şimdiden teşekkür ederim.

Güven KEMERKAYA
ASÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

1- Yetiştirme yurtlarında kalmak arkadaş çevrende nasıl karşılanıyor?

2- Yetiştirme yurtlarında kalmak diğer çocuklarla iletişim kurmanı etkiliyor mu?

3- Önemli bir devlet görevlisi olsaydınız (Cumhurbaşkanı, Başbakan, Bakan, Milletvekili, Vali, Yurt Müdürü...) yetiştirme yurtlarının yapı ve işleyişi ile ilgili ne tür değişiklik yapardınız?

4- Birlikte yaşadığınız toplumun faydalı bir üyesi olmak için neler yapılabilir?

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Güven KEMERKAYA

Doğum Yeri : Çıldır

Doğum Yılı : 1976

Eğitim Durumu

Lise : Isparta Gazi Lisesi, (1990-1993)

Lisans : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği
Bölümü, (1993-1997)

Haberleşme Bilgileri

Adres : Hacı Hasanlı Mh. 707. Sokak Seher Apt. Kat:4/14 Aksaray

Telefon : 0505 4079853

E-posta : gkmerkaya2010@gmail.com

Bilimsel Çalışmalar

Yurtiçi Yayınlar

- Öcal, A., **Kemerkaya, G.** (2011), Yetiştirme Yurdunda Kalmış Yetişkinlerin Devlet ve Vatandaşlık Algıları Üzerine Nitel Bir Araştırma, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2011, 30(1), 63-83.
http://egitimdergi.omu.edu.tr/Makaleler/1168795422_OMUJE-30-1-2011-%2063-82-Adem%20%C3%96cal.pdf.

Uluslar Arası Bildiriler

- ÖCAL, A.,**Kemerkaya, G.**, Tonga, D. ve Kyburiene, L. (2011). Socialization in SocialStudies Courses in Turkey. 5th International Conference - Competence of Contemporary Specialist: TheUnity of Theoryand Practice. 7 April 2011, Kaunas/Lituania. Congress Proceedings (Full text), Volume-I, 109-113.

- Öcal, A., **Kemerkaya, G.**, Keser, M.Ş., (2012) İlköğretim Öğrencilerinin “İyi Vatandaş” Algılarının İncelenmesi (özet bildiri), Uluslar Arası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu 20-22 Nisan 2012, İstanbul.